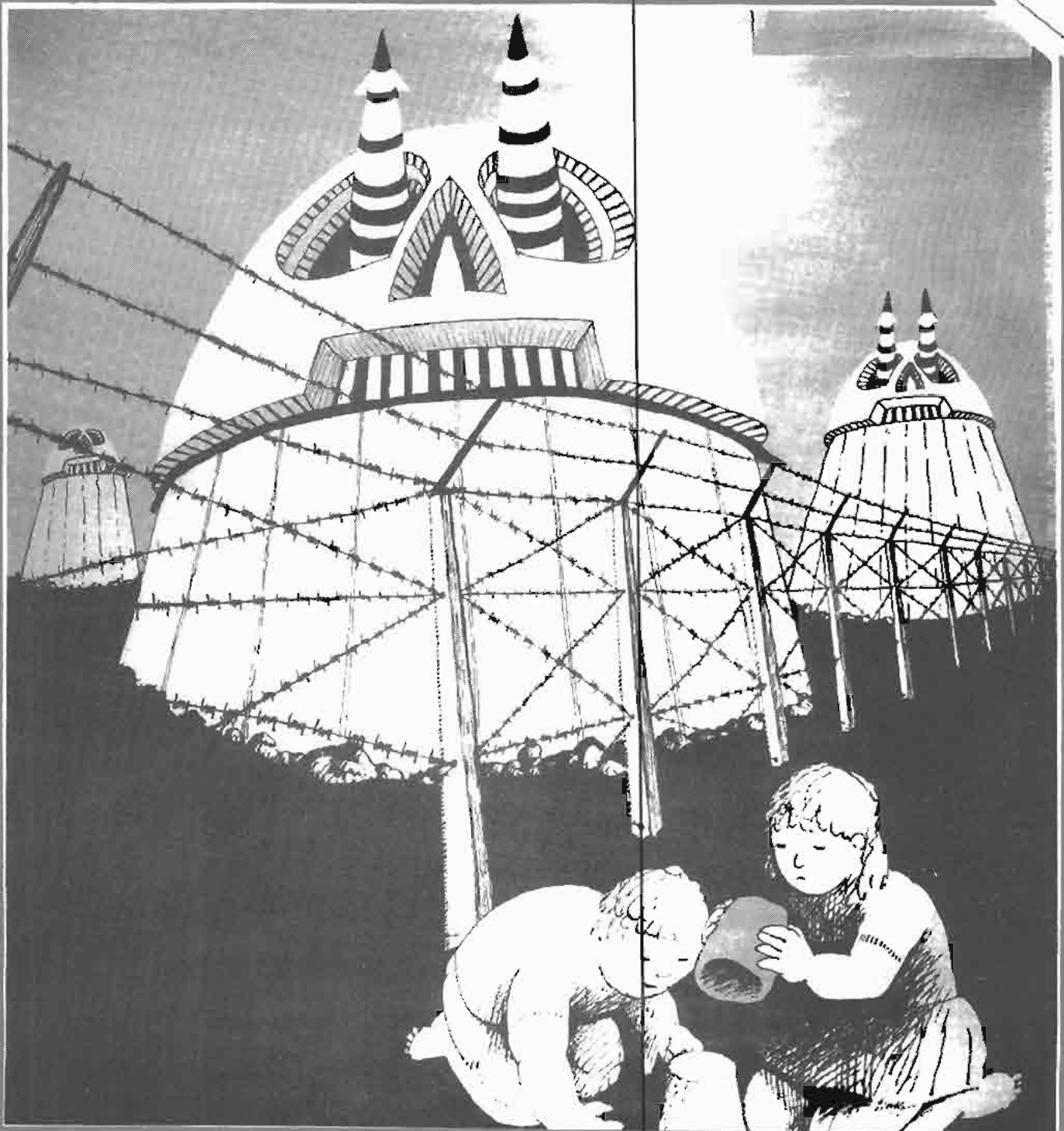

vrede

M(B)FR

MAANDBLAD VOOR INTERNATIONALE POLITIEK EN VREDESPROBLEMEN

22ste jrg. — nr. 188 — december 1979

vrede

„Vrede“ Studie- en informatiecentrum voor vredes- en ontwikkelingsproblematiek v.z.w.

Maandblad · 10 nummers per jaar

REDACTIE-BEHEER PUBLICITEIT :

Heiststraat 28 · 9000 Gent
Prk. : 000-0956015-80
Vrede v.z.w. · 9000 Gent
Tel. : 091/ 21.18.39

LEESGELD :

350 fr. per jaar
35 fr. per nummer
Voor Nederland : 25 fl.

STEUNABONNEMENT 500 fr.

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER :

Michel Vanderborght
Beukendraef 10a
9401 POLLARE

KERNREDACTIE

Filip De Paepe, André De Smet, Ernst Gülicher, Lea Handrickx, Paul Keymeulen, Griet Marechal, Jan Oris, Pascal Paulus, Jan Vermeersch

UITGEBREIDE REDACTIE :

Nadine Crappe, Chantal De Smet, Wilfried De Vriaghère, Alfons Goossens (Goall), Luc Kongs, Kathleen Steel, Harman Talloen, Michel Tanret, Jan Van Caisteren, Brigitte Van Maele, Juul Verhelst

MEDEWERKERS :

Frank Beke, Hugo Benove, Robert Braet, Paula Burghgraeve, Toon Coipaert, Willy Courteaux, Robert De Gendt, Rik Denys, Jeanine De Rop, Jo De Schuyter, Elke Elia, Luc J.V. De Smet, Ignas Lindemans, Freddy Meulamans (Mafke), René Morlion, Ward Ruyslinck, Staf Schmidt, Freddy Tack, Jozef Van Dromme, Yves Van De Steen, René Van Norum, Jan Vervast, Walter Weydts, Guido Van Hecken (Mozambique)
Centrum voor UNO Recht (V.U.B.)
Centrum voor Latijns Amerika (Roermond).

HOOFDREDACTEUR :

André De Smet.

ABONNEMENTDIENST :

Lorty Verwest, Jan Oris.

Overname van artikels en tekeningen is toegelaten mits bronvermelding en toezending van een presentemplaar.

„Vrede“ wil de spreekbuis zijn van al diegenen die - door dagelijkse informatie of voorstellen - een bijdrage willen brengen tot de internationale ontspanning.

De redactie doet dan ook beroep op de medewerking van al diegenen die hiertoe kunnen bijdragen.

De ondertekende artikels beantwoorden dan ook niet noodzakelijk de standpunt van de redactie.

OFFSET DRUK :

„Nevelland“, Bensch. Werkpl., Nevale (Landegem).

DE POSTBODE BELT SLECHTS EENMAAL

Begin december zal de postbode u het kwijtschrift (350 fr.) aanbieden voor het leesgeld van Vrede.

Neem u schikkingen opdat één van uw huisgenoten dit bedrag zou betalen.

In geval van afwezigheid betaal uw postabonnement in het postkantoor of stort het onmiddellijk op de postrekening van Vrede v.z.w. 000-0956015-80.

Dank bij voorbaat.

INHOUD

	Blz.
EDITORIAAL	3
Het bewijs is geleverd.	3
Ons volk zegt neen aan de atoomraketten	3
OP DE UITKIJK	4
De computer kan me nog meer vertellen	4
EUROPA	5
De teerling is geworpen	5
België : een weg naar of weg van de Vrede ?	8
Spanje : No Paseran ... Paseremos	10
LATIJS-AMERIKA	13
Bolivia raakt de staatsgrepen niet ontwend Luitenant-kolonel Natusch Busch deed een gooi naar de macht	13
LEZERSBRIEF	16
Wat helpen kaars en bril als de havik niet zien en wil ?	16
DOKUMENT	17
M(B)FR : zes jaar verder	17
Oproep	20
MIDDEN-OOSTEN	21
Israëliëse bezetting in Cisjordanië	21
AFRIKA	23
Mozambique : Rhodesie's vergeten buur	23
Clitoridectomie, ook (nog) vandaag	28
OPVOEDEN TOT VREDE	29
De wereldconferentie voor een vreedzame en veilige toekomst voor alle kinderen... een politieke non-event ?	29
VREDESINITIATIEVEN	30
Vrede-in-actie	30
KORTOM	33
TE ZOT... OM LOS TE LOPEN	34
AANVULLENDE KORTE BERICHTJES	

Voorpagina : tekening van een affiche uitgegeven door de v.z.w. VREDE en kosteloos aldaar verkrijgbaar (met betaling van de port).

HET BEWIJS IS GELEVERD ONS VOLK ZEGT NEEN AAN DE ATOOMRAKETTEN

Bij ontvangst van dit nummer van VREDE zal het standpunt van de regering inzake de rakettenkwestie bekend zijn. Wij zullen eveneens ingelicht zijn over de stellingname van de NAVO top terzake.

De gebeurtenissen volgen in deze dagen razend snel op elkaar, zodat het onzinnig zou zijn hier gissingen te doen.

Waar we wel willen blijven bij stilstaan is het nooit gekend verzet van de openbare opinie tegen de bewapeningswedloop en, hier in het bijzonder tegen de vervaardiging en opstelling van de Pershing II en Cruiseraketten in ons land en in West-Europa.

In ons land, maar meer speciaal in Vlaanderen is een buitengewoon bewustwordingsproces op gang gekomen. Laten we even een kort bilan maken van de recente gebeurtenissen.

Uit de regeringsverklaringen, meer bepaald uit deze van Minister Simonet, was duidelijk gebleken dat men de openbare opinie voor een voldoende feit wou plaatsen.

Door snel te handelen, d.w.z. door zich als objectief te stellen op de NAVO top van december de beslissing te treffen voor wat betreft de vervaardiging en opstelling van de atoomraketten had de regering voor oog een verzetsaktie, zoals deze tegen de neutronenbom, de wind uit de zeilen te nemen.

In dit plan mag zeker van de medeplichtigheid gesproken worden van de CVP die, tot het allerlaatste moment, heeft gewacht om een anderlijk standpunt in te nemen.

De NAVO haviken, de regering en hun bondgenoten, hebben zich echter heerlijk vergist. Vooraf moet hier zeker gewezen worden op het feit dat voor de eerste maal meerdere politieke partijen de moed hebben opgebracht als dusdanig stelling te nemen.

De afwijzende houding van de BSP, V.U., R.W. en K.P.B., en in laatste instantie van de P.S., mag zeker een belangrijk element genoemd worden.

Het feit dat in de C.V.P. een sterke stroming tegen de atoomraketten tot uiting kwam is zeker noemenswaardig. Vermeldingswaardig is eveneens dat de politieke jongerenorganisaties van de partijen die zich vóór hadden uitgesproken deze mening niet hebben gedeeld en zich tegen deze beslissing zijn gaan opstellen.

Het uitzonderlijk debat dat in het parlement is doorgegaan en waarbij volksvertegenwoordigers van verschillende partijen geïnterpelleerd hebben kan zeker eveneens een belangrijk element genoemd worden. Wat echter niet minder belangrijk is zijn de zeer talrijke moties en verklaringen van de meer dan tachtig nationale organisaties, waaronder ABVV en ACV, die, alhoewel zij tot de meest verschillende politieke en wijsgerige strekkingen behoren, er een zelfde standpunt op nahouden.

Hier moet nog aan toegevoegd worden de zeer succesvolle petitie-aktie, ingezet door enkele plaatselijke initiatiefcomitees, die op een paar weken tijd door tien duizenden personen, waaronder vele vooraanstaanden, werd onderschreven.

Gevolg gevend aan de oproep van het Vlaamse Aktie Komitee tegen atoomwapens, dat pas op 14 november werd opgericht, werd de internationale betoging van 9 december in alle gewesten door honderden personen en organisaties met enthousiasme voorbereid. Dat, ondanks de korte voorbereidingsperiode, en het slechte weer ten spijt, tussen de 50 à 70.000 mensen naar Brussel zijn gekomen om uiting te geven aan hun verzet tegen de Pershing II en Cruise raketten en vóór onderhandelingen mag zeker een buitengewoon en uitzonderlijk succes genoemd worden.

Nog nooit kwam in ons land een zulkdanige volksmassa op de been om uiting te geven aan haar vredeswil en de stopzetting van de bewapeningswedloop te eisen. Wat de regering of de NAVO ook beslissen één zaak staat vast, de overgrote meerderheid van de openbare opinie van ons land zegt neen aan de voortzetting van een politiek die de mensheid rechtstreeks naar de ondergang leidt.

Het volk eist dat eindelijk ernst gemaakt wordt van de onderhandelingen over ontwapening.

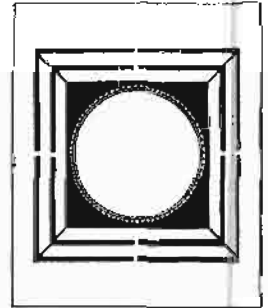
Voor ons, vredeskrachten, zal het er nu op aankomen morgen de strijd verder te zetten.

Het bewijs is nu zeker geleverd dat de openbare opinie zich bewust is van de inzet en zich ook daadwerkelijk wil inzetten voor de internationale ontspanning. Nu komt het er op aan, in alle gewesten, zich met ijver te gaan inzetten om de resultaten van de voorbije aktie te consolideren. Hiervoor is het onontbeerlijk de plaatselijke vredeskernen stevig uit te bouwen en de samenwerking tussen alle organisaties, die voor de betoging van 9 december zo vruchtbaar is geweest, nog beter uit te bouwen.

Want, we moeten ons geen illusies maken, ondanks het volksverzet zullen de NAVO-haviken zich niet bij democratische meerderheid willen neerleggen. Zij zullen verder geen inspanning onverlet laten om de openbare opinie om te tuin te leiden en te verschalken.

Het zal er dus op aankomen de bevolking op een degelijke wijze te blijven informeren en deze uit te nodigen met ons de aktie verder te zetten voor de afbouw van alle atoomwapens in Oost en West en voor onderhandelingen.

André De Smet.

DE COMPUTER KAN ME NOG MEER VERTELLEN

Washington, vrijdagmorgen 9 december 1979, tien voor negen plaatselijke tijd. Diep in de Rocky Mountains waar het Amerikaanse luchtmachtcommando NORAD zich verschanst heeft flitsen rode zwaailichten aan. De computers geven groot alarm. Alle Amerikaanse en Canadese luchtmachtbases raken in ryp en roer. Gevechtsvliegtuigen stijgen op, volgeladen met kernwapens. Commandanten openen verzegelde enveloppen met geheime code-instructies voor de vernietiging van de totale kernoorlog. Is de grote dag des onheils aangebroken?

Alarm van NORAD betekent: de Russen hebben hun kernwapens op de Verenigde Staten afgevuurd. Rood licht bij NORAD zet automatisch het zorgvuldig voorbereide Amerikaanse vergeldingssysteem in werking. Met als finale de afvuring van alle Amerikaanse kernwapens naar welbepaalde doelen in de Sovjetunie vóór de Russische raketten de Amerikaanse lanceerplaatsen kunnen uitschakelen. Binnen vier minuten na de vernietiging van de Verenigde Staten verwoest Amerikaanse bommen de Sovjetunie.

In NORAD komen alle gegevens samen van SPADATS, het Space Detection and Tracking System, een netwerk van radio- en radarontvangstapparatuur dat het luchtruim afspeurt op de mogelijke komst van Russische kernwapens. De computers worden gevoed met gegevens vanuit de elektronische schutting die dwars door de Verenigde Staten loopt en van de dure „Ballistic Missile Early Warning Systems“ in Groenland, Alaska en Engeland. Alarm van de NORAD-computers wordt zeer ernstig genomen.

NORAD kent vijf waakzaamheidsfasen die terugtellen van vijf tot één. Fase vijf is de normale dagelijkse routine. In fase drie en vier worden alle verlopen ingetrokken, de vliegtuigen voor de start gereed gemaakt en de onderzoekers de havens uitgestuurd.

In fase twee is een Russische aanval uiterst waarschijnlijk maar nog onbevestigd.

Fase één betekent: ze komen er zeker aan. En deze vrijdagmorgen gaat dit alarm.

Zes minuten lang lijkt het oorlog. Dan gaan de zwaailichten weer uit en op de computer- en telexsystemen verschijnt de mededeling dat het om een test gaat. De vliegtuigen worden teruggeroepen en veel militairen zullen wel opgelucht hebben ademgehaald (schrijft De Volkskrant van 14 november waaruit ik al deze informatie heb).

Het was géén test. De autoriteiten geven toe dat er op onverklaarbare wijze iets „mis“ gegaan is met het elektronisch beveiligingssysteem. Bij een routine-test die alleen voor NORAD bestemd was heeft de computer alle bases in de Verenigde Staten en Canada gealarmeerd.

Dat u en ik nog leven is te danken aan de omstandigheid dat een paar mensen op NORAD hun instructies niet hebben opgevolgd. Normaal moet bij een dergelijk alarm onmiddellijk de Amerikaanse president en het Pentagon gewaarschuwd worden. Staatshoofd en ministerie van defensie vertrekken dan terstond met een speciale Jumbo Boeing 747: de Nationaal Emergency Airborne Command Post (NECAP: de nationale vliegende noodcommandopost). Vanuit NECAP kan Carter, op basis van de NORAD-rapporten, bevel geven tot lancering van de Amerikaanse kernwapens. Als hij geen tijd genoeg heeft - het gaat om enkele minuten - kan hij dat ook doen vanuit de ondergrondse militaire basis Fort Ritchie in Maryland of desnoods vanuit zijn woonkamer in het Witte Huis.

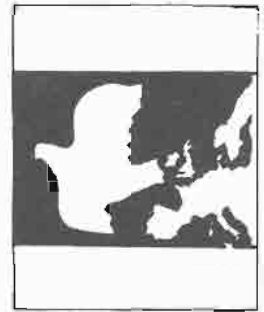
De NORAD-officieren hebben het alarm echter niet doorgegeven omdat ze hun eigen signalen niet vertrouwden en omdat ze konden vermoeden dat er iets mis

moest zijn met de uitvoering van de routine-test.

Geen reden tot ongerustheid dus. Althans volgens de Amerikaanse autoriteiten op vragen van verontruste journalisten over het aantal controle-systemen om bij misverstanden, vergissingen en technische mankementen te voorkomen dat er „per ongeluk“ kernwapens worden afgeschoten en de Russen dus gedwongen zijn om hun vergeldingssysteem in werking te zetten (andersom kan ook). Waar maken we ons druk over? Geen vuiltje aan de lucht. Geen enkel verband tussen deze na zes minuten herstelde computerfout en de modernisering van kernwapens in West-Europa. Althans volgens de Nederlandse ministers van defensie en buitenlandse zaken in antwoord op een interpellatie in het Nederlandse Parlement. Minister Scholten (Defensie) lakoniek: uiteindelijk geven niet de computers maar de politici het bevel tot het afvuren van kernraketten.

En toch ... Is deze minister werkelijk zo naïef? Als de computer nu eens „zo maar“ alarm had geslagen? Als de president nu eens wél was gewaarschuwd? Als het foutje nu eens niet binnen zes minuten was gevonden? Als zo iets nu eens gebeurt in een periode van hooglopende internationale spanningen? Als er nu eens een afvuurbevel doorgeleid wordt zonder dat de president er iets van weet? Als, als als! Maar elke beslissing moet binnen enkele seconden genomen worden. Dat kan geen mens meer aan. In de huidige stand van de bewapeningswedloop kan een technologisch „foutje“ binnen de kortst mogelijke keren tot rampzalige en onomkeerbare gevolgen leiden. De technologische ontwikkeling raakt buiten de controle van de verantwoordelijke politici. En dat noemen ze: modernisering. De computer kan me nog meer vertellen.

Ernst Gülcher

DE TEERLING IS GEWORPEN

Het ziet er niet naar uit dat Sovjet-president Brezjnev er met zijn rede van 6 oktober laatstleden in geslaagd is het scenario, door de NATO ontworpen om de stationering van 572 atoomraketten door de Westeuropese publieke opinie te doen aanvaarden, te doorprikken. Hoewel de toespraak in Oost-Berlijn een bladzijde was die alleszins niet in het NATO-draaiboek voorzien bleek, wist regisseur Brzezinski reeds op 10 oktober de Westeuropese figuranten opnieuw in het gelid te dwingen.

Immers, de hele affaire rond de atoomraketten is voor de neutrale waarnemer van bij de aanvang een glashelder maneuver geweest. Net zoals de Sovjetunie vanaf '77 haar uit 1960 daterende SS-4 en SS-5 middellange afstandsprojectielen door de moderne SS-20 begon te vervangen en de twintig jaar oude Tu-16 bommenwerpers door de Backfire, zouden ook de Verenigde Staten weldra uitpakken met een modernisering van de 108 uit 1964 daterende Pershing-raketten in de Bondsrepubliek. Dergelijke modernisering, of ze nu aan Amerikaanse of aan Sovjet-zijde plaatsvinden, gaan steeds dezelfde kant uit: de actieradius wordt vergroot, de trefzekerheid verbeterd, de vuurkracht neemt toe. De SS-4 en SS-5 worden vervangen door de SS-20, die mobiel is, een grotere reikwijdte heeft en drie onafhankelijk richtbare en meer trefzekere kernkoppen telt. De tactische Honest John raket wordt opgevolgd door de verder schietende Lance.

De Sovjetunie vervangt haar T-62 gevechtstanks door de met een zwaarder kanon uitgeruste T-72; hetzelfde geldt voor de Duitse Leopard 2, die de Leopard 1 opvolgt. Ook de snelheid van deze pantsers wordt opgevoerd.

Echter, de toevoeging van een derde trap aan de Pershingraket (door Morton Kaplan, professor in de politieke wetenschappen aan de Universiteit van Chicago reeds in 1974 als „bijzonder provocerend voor de Sovjetunie“ gebrandmerkt) heeft de reikwijdte van deze atoomraket meer dan verdubbeld. Zodat meteen ook het Europees gedeelte van de Sovjetunie kan beschoten worden; wat voor de NATO een gewone „modernisering“ lijkt, wordt bijgevolg van Sovjet-zijde ervaren als een duidelijke escalatie.

Het aanbod: de Tomahawk.

Maar er is meer. In de Verenigde Staten woedt op dit ogenblik volop de competitie tussen twee industriële giganten, Boeing en General Dynamics. Beide concerns hebben een zg. kruisraket ontworpen en willen die verkopen aan de Amerikaanse luchtmacht. Krachtens het SALT-2 verdrag mogen immers 120 reuzenbommenwerpers (B-52G) van Strategic Air Command met dit totaal nieuwe wapen uitgerust worden. Welnu, vermoedelijk zal Boeing het contract in de wacht slepen. Boeing is immers de huisleverancier van Strategic Air Command, zowel de B-52 als de intercontinentale Minuteman-raket werden door het concern uit Seattle gebouwd (dit verklaart ten dele waarom senator Jackson zo'n havik is; want hij vertegenwoordigt de staat Washington, waar Boeing de belangrijkste werkgever is).

Indien Boeing echter de kruisraketten aan de luchtmacht mag leveren, zou dit betekenen dat alle research die General Dynamics deed, verloren zou gaan - tenzij deze laatste firma andere afnemers voor haar produkt weet te vinden. Kennelijk is General Dynamics hierop voor-

bereid: de kruisraket die deze onderneming aanbiedt - de Tomahawk - kan ook vanop zee (schepen, duikboten) of vanop het vasteland (vrachtauto's) afgevuurd worden. Dit in tegenstelling tot de Boeing-kruisraket, die enkel vanuit vliegtuigen te lanceren is (wat meteen illustreert hoe overtuigd Boeing wel is dat hun wapen door Strategic Air Command zal gekozen worden). Het is overigens niet de eerste keer dat een dergelijke komedie voor „competitie“ en „vrije concurrentie“ moet doorgaan. Enige jaren geleden moest de Amerikaanse luchtmacht kiezen tussen de vliegtuigen van Northrop (YF-17) en ... General Dynamics (YF-16). General Dynamics won deze competitie (een andere uitslag ware catastrofaal geweest voor dit concern, dat tussen 1965 en 1970 gemiddeld 70 procent van al zijn contracten met het Pentagon afsloot en de productie van de F-111 gevechtbommenwerper ten einde zag lopen). Maar concurrent Northrop had óók aanzienlijke investeringen gedaan en zou als verliezer een flinke dosis „know-how“ kwijtspelen wegens de nu onvermijdelijke afdankingen onder de researchteams. Northrop vond gelukkig een afnemer voor zijn YF-17: de Amerikaanse Navy, die plots uitpakte met het argument dat haar toestellen twee motoren moesten bezitten (zoals de YF-17; de F-16 heeft er slechts één). Een belachelijke redenering, want de Navy gebruikte al jarenlang honderden (goedkope) éénmotorige gevechtsvliegtuigen (o.a. de A-4 Skyhawk, de A-7 Corsair II, de F-8 Crusader). Niettemin werden prompt 800 Hornet-toestellen (de tot F-18 herdoopte en nu in samenwerking met McDonnell Douglas geproduceerde YF-17) besteld... Onnodig te vermelden dat dergelijke praktijken door het Pentagon getolereerd en zelfs aangemoedigd worden, omdat men de af-

danking van hooggekwalificeerde technici en researchers als schadelijk voor de defensiecapaciteit en electoraal ongunstig beschouwt. Washington zal dus, ondanks de resultaten van de officiële competitie, ook de verliezende firma een „troostprijs“ gunnen. En dat is precies wat zich met de Tomahawk dreigt te herhalen, en verklaart waarom West-Europa plotseling zo hoognodig „beveiligd“ moet worden met liefst 464 van deze kruisraketten.

De bedreiging : de SS-20.

Hoe praat je nu de West-Europeanen die kruisraketten aan ? Je kunt er als Amerikaan weliswaar van uitgaan dat er in het Oude Continent nauwelijks enig origineel denkwerk inzake defensieprioriteiten verricht is (zelfs J.J. Host, Noors onderminister van landsverdediging, hekelde dit feit in 1977). En, zo het al bestaat, is het de bewindslieden in elk geval onbekend. Heel wat Westeuropese militairen en zelfs politici vallen haast in bezwijming wanneer zij de allernieuwste technologische snufjes, hen aangeprezen door Amerikaanse industriëlen met het Pentagon als schaamteloze verkoopspromotor, mogen bewonderen (vooral de AWACS-affaire vormt hiervan een brutale illustratie). Maar de Westeuropese, bestendig tot soberheid aangedornde belastingbetaler bezwijmt eerder wanneer hij het prijskaartje voor het glimmend gesofistikeerd wapentuig onder ogen krijgt. Dus moet je hem ervan overtuigen dat deze spullen wel degelijk nodig zijn - wat het meest efficiënt gebeurt, door er bestendig op te hameren dat de tegenstander dergelijke wapens al heeft (i.v.m. de kruisraket gaat dit alvast niet op, de gesofistikeerde technologie van dit bedrieglijk onschuldig lijkend vliegtuigje is een Amerikaans monopolie ; doch dit is een „detail“ ...). Gelet op het weinig geïnspireerde gedrag van onze Westeuropese politici kan je er dan als Amerikaan vrij zeker van zijn dat ze meteen je slogans overnemen en zo mogelijk nog versterken (de „600 SS-20s“ van NATO-secretaris-generaal Luns).

De nieuwe middel'ange afstands-raket SS-20 bleek de ideale hefboom om de West-Europeanen de installatie van Amerikaanse atoomraketten te doen slikken. Het is trouwens de derde keer dat de NATO de invoering van nieuwe kernwapens wil legitimeren door te verwijzen naar „de SS-20“.

1) Enige jaren geleden brandmarkten de Verenigde Staten de mobiele SS-20 als een schending van SALT-1. De mogelijkheid bestond immers om de actie-

radius van deze raket te vergroten door toevoeging van een derde trap. Aldus werd zij een *mobiele* intercontinentale raket (SS-16), wat indruiste tegen de Amerikaanse SALT-interpretatie zoals vastgelegd in de unilaterale verklaring van 20 mei 1972. Maar Washington raakte intussen zelf gewonnen voor de idee van (onkwetsbare) verplaatsbare intercontinentale raketten. Nadat de Amerikanen de Sovjetunie wisten te doen afzien van de SS-16 (art. IV par. 8 van het SALT-2 Verdrag, ondertekend op 18 juni 1979), besloten zij zelf de mobiele MX-raket te ontwikkelen. Duidelijk een schending van de geest van SALT-2, en allesbehalve van aard om het vertrouwen aan Sovjetzijde te vergroten ; maar de „zwakke“ Carter hoopte met dergelijke concessies het akkoord door de Senaat te loodsen, waar zelfs Church onder druk van zijn conservatieve Idaho achterban strijdustige taal begon te spreken (zie de Cuba-kwestie).

2) Toen in West-Europa massale protesten opgingen tegen het bijzonder inhumane karakter van de zg. „neutronengranaat“, bedoeld om door stralings-effecten tankbemanningen te doden, beriepen NATO kringen zich op de SS-20 : volgens hen was deze Russische raket, door haar destructiever vermogen, nog veel onmenselijker. Maar zij verzwegen dat deze wapens tot verschillende categorieën behoren. De

neutronengranaat geldt als tactisch, is dus bestemd voor inzet op het „slagveld“ (al kan dat bij gebruik van kernbommen wel honderd kilometer diep zijn !), de SS-20 als Eurostrategisch, dus tegen het „achterland“ gericht. Bovendien schuift het gevaar van de neutronengranaat (reeds de term „granaat“ klinkt bedrieglijk onschuldig) vooral in haar *bruikbaarheid*, waardoor de mogelijkheid om een atoomoorlog te voeren vergroot wordt. Tevens wordt een specifiek aspect van de nucleaire technologie (stralings-effect) hier bewust geïntroduceerd in de defensie, waardoor alweer een nieuwe serie wapens in de bewapeningswedloop is opgenomen.

3) En thans wordt gepleit voor de installatie van 572 Amerikaanse atoomraketten in West-Europa, als tegengewicht voor ... de SS-20. Ook hierbij doet de NATO aan *feitenselectie* (in Evere praat men liever over „feiten“). Want, in tegenstelling met wat men ons wil doen geloven, vormt de nucleaire dreiging der Russische middel'ange afstands-raketten géén nieuw gegeven. Reeds sedert het begin der jaren '60 houdt de Sovjetunie ca. 750 SS-4 en SS-5 projectielen op West-Europa gericht (voor ons een niet bepaald bemoedigende gedachte, maar het Oostblok is er niet beter aan toe : zie verder). Deze zware (1 megaton) maar onnauwkeurige raketten worden nu stelselmatig *vervan-*

gen door de nieuwe SS-20, en op dit ogenblik blijven er nog 590 oude exemplaren operationeel. Wat de NATO ons eveneens verzwijgt is dat zowat een derde van de 120 SS-20s (cijfer uit „The Military Balance 1979-1980“) tegen de Chinese Volksrepubliek gericht is (al wordt die wellicht, gelet op het huidige geflirt met deze staat, als een NATO-bondgenoot beschouwd). De NATO pakt ook uit met de 50 Backfire-bommenwerpers, die ons zouden kunnen aanvallen; maar de Alliantie zegt niet dat deze ultramoderne bommenwerper stelselmatig honderden uit 1955 daterende Tu-16 Badger-bommenwerpers moet vervangen. Net als de SS-20 werd de Backfire door Washington trouwens uitgespeeld in de SALT-2 onderhandelingen. Nadat Brezjnev op 16 juni 1979 ten slotte schriftelijk bevestigd had dat die bommenwerper niet voor intercontinentale atoomaanvallen zou uitgerust worden en aldus een hinderpaal voor de ondertekening van SALT-2 wegviel, begonnen de Verenigde Staten erop te hameren dat de Backfire het Eurostrategisch evenwicht, m.a.w. SALT-3 in het gedrang brengt.

Conclusie: modernisering in het eigen arsenaal worden door de NATO niet als een versnelling van de bewapeningswedloop beschouwd. Wanneer het Warschau-pact evenwel tot soortgelijke vernieuwingen overgaat, beweert de Atlantische Alliantie steevast dat dit een escalatie inhoudt.

... En „wij“ hebben „niets“.

De Verenigde Staten stellen het bovendien voor alsof de Europese NATO-lidstaten met lege handen de nucleaire dreiging vanuit Rusland moeten ondergaan. Wat meteen de vraag oproept waarom Washington dan in 1965 besloot tot de terugtrekking uit West-Europa van 120 middellange afstandsruketten - op een ogenblik dus dat de dreiging der SS-4s en SS-5s reeds bestond?

Enige uitleg ter verduidelijking. In de eerste helft van de jaren '50 rekenden de Verenigde Staten op de circa tweeduizend bommenwerpers van Strategic Air Command om hun atoombommen af te werpen (en aldus die Sovjetunie „af te schrikken“). Toen zij echter meenden te ontdekken dat de Sovjetunie intercontinentale raketten bouwde - een vrees die aanzienlijk toenam toen de Russen op 4 oktober 1957 Spoetnik 1 in een baan rond de aarde brachten - begonnen zij zelf een

indrukwekkend rakettenprogramma aan te zwingelen, om aldus de vermeende „missile gap“ te overbruggen. Omdat Washington het evenwel niet voor mogelijk hield in een vrij korte tijdsspanne voldoende en betrouwbare intercontinentale projectielen (de latere Atlas en Titan) te bouwen, werden als tussenoplossing middellange afstandsruketten in Europa opgesteld. Dit waren de squadrons met de Thor en de mobiele Jupiter, die van 1960 tot 1965 operationeel bleven: in Engeland 60 Thors, in Italië en Turkije telkens 30 Jupiters.

Enkele vaststellingen:

- 1) Deze middellange afstandstugen waren uitgerust met kernladingen van 3 megaton, d.i. driemaal krachtiger dan deze van hun Russische „evenknieen“ (SS-4 en SS-5).
- 2) Op het moment dat Washington moord en brand schreeuwde over de installatie van Russische raketten op Cuba, hield het zelf vanuit het Sovjet- buurland Turkije 30 zware mobiele atoomraketten op Rusland gericht.
- 3) Volgens Michael Armacost, auteur van een in 1969 verschenen boek over de Thor/Jupiter-kwestie, veronderstelden de Verenigde Staten destijds reeds dat de NATO-bondgenoten, die hun steden bedreigd wisten door Sovjetraketten, maar al te graag Amerikaanse projectielen als „tegengewicht“ op hun grondgebied zouden opstellen. Het programma zou bovendien de politieke cohesie binnen de Atlantische Alliantie vergroten...

Waarom dan na amper vijf jaar de Thors en Jupiters teruggetrokken werden? Omdat de Verenigde Staten inmiddels voldoende intercontinentale raketten in hun inventaris telden, die zij konden lanceren zonder een veto van een NATO-partner te moeten vrezen (dit gold uiteraard voor de in Amerikaanse ogen minder betrouwbare staten op de zuidelijke NATO-flank). Ook omdat de niet-mobiele Thor in Engeland een uitnodiging voor een Russische „first strike“ leek te vormen: zowel de Verenigde Staten als Groot-Brittannië beschouwden de onkwetsbare atoomhonderzeer als een veiliger lanceerbasis.

Dat betekent echter allerminst dat de NATO sindsdien Russisch grondgebied niet meer vanuit West-Europa zou kunnen bestoken, zoals men ons tegenwoordig wil doen geloven. Volgens een uiterst voorzichtige schatting van Robert Metzger en Paul Doty („International Security“, winter 1978-1979) beschikt de NATO op dit ogenblik over *minimum* 204 Euro-

strategische bommenwerpers en 194 Eurostrategische raketten, waarmee de Alliantie 1.162 atoomkoppen op Rusland kan droppen. In feite ligt dit aantal nog aanzienlijk hoger, want de atoombommenwerpers van de Amerikaanse Zesde Vloot in de Middellandse Zee en van de Tweede Vloot in de Atlantische Oceaan (in het totaal minstens 72), de 37 Franse Mirage IV middellange afstandsrukettenwerpers e.d.m. zijn niet in hun schatting begrepen. Volgens David Linebaugh, van 1969 tot 1975 onderdirecteur van het officieel Arms Control and Disarmament Agency, verzekeren evenwel alleen reeds de 128 Britse en Franse duikbootraketten de facto een nucleaire pariteit tussen Oost en West. Hij roept dan ook op tot een bevroering van de Eurostrategische bewapening op haar huidige niveau; de massale installatie van kruisraketten kan slechts tot een vertwee- of verdrievoudiging van het aantal SS-20s leiden, zo waarschuwt hij (zie „The Bulletin of the Atomic Scientists“, mei 1979).

En wat met SALT-3?

SALT-2 is nog steeds niet door de Amerikaanse Senaat geratificeerd. Om het akkoord er door te loodsen (met een verkiezingsjaar voor de deur), moet Carter enorme concessies doen. Haviken als Nunn en Jackson eisen een 5 procent reële groei van de defensiebegroting, zonder precies te weten hoe zij deze zullen besteden (alle grote bewapeningsprogramma's draaien immers op volle toeren). Het positief gebaar van Brezjnev - wij spreken nu uitsluitend over het gebaar in se, niet over de inhoud van deze geste - is meteen als „propaganda“ weggewuifd door veiligheidsadviseur Brzezinski; deze laatste denkt immers aan zijn invloedrijke Poolse achterban en wil bovendien de bondgenoten in het gareel dwingen. Kissinger en Haig, ook al met politieke aspiraties maar dan in Republikeinse zin m.a.w. nog conservatiever, waarschuwen West-Europa dat het niet op de Amerikaanse atoomparaplou hoeft te rekenen - en dus Amerikaanse atoomraketten moet opstellen. Alsof Washington bij een conflict zich niet de nucleaire vergelding van de Sovjetunie op de hals zou halen mocht het vanuit Europa honderden kernwapens afvuren tegen Rusland? Geloof men aan de overzijde van de Atlantische Oceaan werkelijk op die manier aan een kernoorlog te kunnen ontsnappen, om als enige supermacht over te blijven na een vernietigend treffen tussen Oost- en West-Europa?

Voor West-Europa ziet de toestand er uiteraard nog bedenkelijker uit. Alleen

reeds het feit dat, om de kruisraket hier te kunnen opstellen, het Protocol bij het SALT-2 Verdrag (dat op 31 december 1981 verstrijkt en de reikwijdte der vanop zee of vanop het vasteland gelanceerde kruisraketten beperkt tot 600 km) *niet* mag verlengd worden, belooft bijna onoverkomelijke moeilijkheden op te leveren bij verdere wapenbeheersingsgesprekken. Uit het verleden is gebleken dat het vastleggen van (te hoge) kwantitatieve plafonds in SALT slechts de *kwantitatieve* bewapeningswedloop heeft versneld (de kruisraket is er een produkt van). Als men nu één van de schaarse kwalitatieve beperkingen, die het moeizame SALT-2 overleg opgeleverd heeft, al vóór de ratificatie op

de helling zet om de invoering van 464 kruisraketten mogelijk te maken, wat kan men dan nog van SALT-3 verwachten? Hoe ervaart de Sovjetunie, die de kruisraket nog niet bezit, zulke praktijken? Vermoedelijk zal zij op haar beurt deze superwapens, waarmee de Verenigde Staten een kortstondige en duur betaalde suprematie hopen te verwerven, ontwikkelen (zoals destijds gebeurde met de MIRV, de raket met meerdere onafhankelijk richtbare kernkoppen). Met als enig resultaat dat binnen afzienbare tijd de balans weer in evenwicht is - maar wel op een beduidend hoger, bijgevolg onveilig, niveau.

De verantwoordelijkheid van de West-europese politici is groot. Vooral van de Sociaal-democraten, die zich graag op hun antimilitaristische traditie beroepen, maar in twee sleutelstaten bij de huidige besluitvorming (de Duitse Bondsrepubliek en België) als regeringspartij reeds enorme concessies hebben gedaan aan het militair-industrieel complex. Hun verantwoordelijkheid bij de nu te nemen beslissing zou wel eens zwaarder kunnen wegen dan deze bij het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog.

Erik Geukens,
Centrum voor Polemologie
- V.U.B.

BELGIE : EEN WEG NAAR OF WEG VAN DE VREDE ?

Twee standpunten : VREDE of I.Ko.V.E.
„Een feit valt meer te respecteren dan de burgemeester van Londen“, volgens een Engelse zegswijze. Wat niet belet, dat het interpreteren van feiten en de reacties op die feiten grondig kunnen verschillen. Dat is b.v. het geval voor de houding van VREDE en van I.Ko.V.E. tegenover de wapenwedloop. Het kan nuttig zijn dit verschil in standpunt even te belichten en de inhoud van nummer 16 van I.Ko.V.E. geeft daar aanleiding toe.

Akkoord.

Iedereen stemt ermee in, dat de bewapeningswedloop zo absurd als gevaarlijk is geworden. De vernietigingskracht van de kernwapens, de trefzekerheid van de geleide raketten, het feit dat zowel de V.S.A. als de S.U. in staat zijn mekaar en de hele wereld ettelijke keren in de vernieling te werken, zijn evidente feiten. Het is ook duidelijk, dat de ontwapeningsakkoorden de perfectionering van die tuigen niet heeft verhinderd. Zoals het duidelijk is, dat de V.S.A. en S.U. inzake vernietigingsvermogen boven alle anderen uitsteken.

Dit evenwicht in de vrees is precair. Het volstaat, dat ergens een overwicht de kans laat op een plaatselijk konflikt waar beide groten rechtstreeks bij betrokken zijn en de „Endlösung“ is voor de mensheid begonnen. Door wiens bom of straling men gedood wordt heeft voor de slachtoffers geen belang. Zoals het ook geen belang maar heeft wie dan de beslissende stoot

tot het konflikt gegeven heeft, het weze een „grote“ zelf of het weze een „kleine“ zoals Frankrijk, China of ... wie weet ... en zich sterk makend West-Europa !

Niet akkoord.

Zeker, de ontwapeningsakkoorden laten teikens weer een opening. Maar het is toch het volhouden van die gesprekken en de opeenvolging van akkoorden die **toelieten** tot heden de catastrofe te vermijden. Daarom vindt VREDE het al te **simpel** om te stellen, dat die overeenkomsten a.h.w. gemaakt zijn om ontboden te worden. Een akkoord is nooit een diktaat van „de mensen van goede wil“, opgelegd aan „het boze“, het is altijd bedongen tussen twee partijen. En dat is de reden waarom de internationale politiek gehouden is om voort te strompen langs verdragen volhiaten.

Eén van de hiaten in de besprekingen over ontwapening ligt precies in de keuze van etappes. Wanneer overeengekomen werd om in SALT-2 een grens te stellen aan de interkontinentale raketten en in SALT-3 aan de middenafstands raketten dan gaat het om zo'n keuze. Natuurlijk kan men dit in vraag stellen en tevens het omgekeerde wensen. Men kan zelfs de snelheid waarmee nieuwe wapensystemen ontwikkeld worden uitspelen tegen de moeilijke, trage gang van de besprekingen en zo op alle volgende gesprekken reeds een diskrediet werpen. Dat is dan precies wat I.Ko.V.E. doet. Het beschouwt de ondertekening van SALT-2 als de start van een

Eurostrategische bewapeningswedloop en hanteert het diskrediet als volgt : „Indien de 2 supermachten werkelijk ontwapening nastreven, zou het nu het ideale moment zijn : het zou volstaan dadelijk daarna een SALT-3 akkoord af te sluiten...“. I.Ko.V.E. draagt dus geen nieuwe ideeën bij tot wat aan SALT-3 of zelfs daarna gelijktijdig kan gedaan worden, maar stelt de onmogelijke eis : „dadelijk“. Helaas, „dadelijk“ is alleen de catastrofe...

Waarom VREDE wel houdt aan die etappes ? Precies omdat de grote, alomvattende ontwapeningsbesprekingen in het verleden reeds een illusie bleken. Dat hing toen ook niet af van gebrek aan goede wil bij de 2 „groten“, maar hoe concreet van de belangen waaraan zowel Amerikaanse als Westeuropese politici moesten gehoorzamen. Men schakelt imperialistische belangen nu eenmaal niet uit met een schouderklopje tijdens een gezamenlijke pint aan de toog. Die verdwijnen pas doorheen de ontwikkeling van de eigen, interne tegenstellingen (dus met verloop van tijd). Wanneer I.Ko.V.E. uitsluitend de externe tegenstellingen zet, namelijk de verhoudingen tussen staten, dan blijkt weer eens hoe Mao's late leerlingen Mao's vroege tekst *Over de tegenstelling* hebben vergeten !

VREDE kan evenmin akkoord gaan met een voorstelling van zaken, waarin de kennis van de historische groei onbelangrijk zou zijn. Het is niet toevallig, dat I.Ko.V.E. een artikel aanhaalt van ene T. Ronse in *De Morgen*, die schreef : „Het

heeft geen zin om uit te maken wie deze eskalatie begonnen is". Naar onze mening krijgen de gebeurtenissen pas zin in hun volgorde en in hun kontekst. Ook voor het inzicht in de eskalatie moet men oog hebben voor de sociale achtergrond waartegen deze gebeurt, van periode tot periode, van machtsverhouding tot machtsverhouding, en niet alsof het verleden niet na- of doorwerkt.

Achtergronden.

Voor VREDE zijn de klasseverhoudingen een fundamenteel gegeven waar niemand buiten kan. Tot in de internationale politiek is dat waar. Zaak is op deze verhoudingen zo in te spelen, dat zowel de wereld van de catastrofe gevrijwaard blijft als de ontwikkeling naar een opheffing van die klassentegenstellingen open blijft. Een nieuwe basistekst wordt nu in VREDE uitgediskussieerd en we hoeven daar verder niet op in te gaan hier. Maar het fundamentele van die klassentegenstellingen is aanvaard. Dat betekent dat VREDE zich inzet voor internationale verhoudingen die in globo bij dezelfde optiek aansluiten. Dat betekent echter helemaal niet, dat VREDE kritiekloos staat tegenover alles wat socialistische landen doen. Maar I.Ko.V.E. vergist zich wanneer het stelt dat wij (en andere organisaties binnen het Overlegcentrum voor de Vrede) emotioneel gebonden zijn aan die socialistische landen. Moest de S.U. morgen dezelfde buitenlandse koers varen als China dan zou VREDE zich daar evenzeer tegen keren.

Inderdaad, naar onze mening denken de Chinese leiders niet meer in termen van klassetegenstellingen - zeker niet in globale termen - maar wel in termen van tegenstellingen tussen staten. De theorie van de omsingeling van de industriële wereld (de „steden") door de Derde Wereld (het „platte-land"), de theorie van de onvermijdelijkheid van de grote oorlog, de theorie van de samenzwering om een plaatselijke oorlog (nml. in Europa) weer mogelijk te maken, de theorie van de 2 supermachten, kortom alle reeds uitgeleefde en nog volgehouden ideeën van de late- en post-Mao-tijd roepen op tot een konfrontatie tussen staten, groepen van staten, groot-nationalismen. Op het fundamentele van de klassentegenstellingen wordt hier geen beroep meer gedaan. Dat dient de hang van China om zelf grootmacht te worden, het dient vooral ook de opmarcherende rechterzijde in West-Europa. Toen Hua Italië vertelt heeft hij zijn wensen nog eens duidelijk geformuleerd : „Wij menen, dat een West-Europa, dat aan zijn onafhankelijkheid en zijn veiligheid houdt, een Europa met een hoog ontwikkelde economie en gevorderde wetenschappen en technologie, een belangrijke faktor vormt voor het behoud van de vrede en de broederlijkheid in de wereld. China wenst een machtig en verenigd Europa". (Le Soir, 8 november). Voor VREDE ontbreekt hier juist het essentiële : het Europa van de arbeiders en alle werkende mensen, van de linkerzijde. Zonder dit essentiële is een machtig Europa voor ons o.a. synoniem van het neerslaan van Afrika, onver-

mijdelijk. En daar doet VREDE niet aan mee !

Waar staat I.Ko.V.E. ?

Men kan in haar tekst allerlei orientaties vinden, allerlei antwoorden op de meest diverse vragen. Veel van de aangehaalde feiten zijn juist, naast veel - laten we beleefd blijven - onfeitelijkheden. Allerlei interpretaties komen naast elkaar en heel objectief soms aan bod. Anderzijds is de keuze van de cartoon's duidelijk en in meerderheid rechts : ofwel wordt de S.U. in grote meerderheid van alle gevallen aangeklaagd en wanneer Carter onder het mes komt is dat hoofdzakelijk in de rol van „sof" tegenover die boze Breznev. Walgelijk wordt het - hier kunnen we niet beleefd meer zijn - wanneer een cartoon wordt overgenomen waarin Castro in Breznev's schaduw als een vulgare inbreker wordt voorgesteld. Waartoe dient dat allemaal ?

Tussen dit geheel van feiten en „onfeiten", objectiviteiten en subjektiviteiten wordt op twee aspecten bestendig nadruk gelegd : de eis van atoomschuikelders en de eis tot uitbreiding van de burgerbescherming. In een atoomconflict is een schuikelder alleen een tijdelijke oplossing voor een kleine, toevallige groep of elite. De massa van de mensen is veroordeeld, op lange termijn wellicht iedereen. En wat de burgerbescherming betreft en de opleiding van de bevolking daarin, meest I.Ko.V.E. echt, dat een politiestaat op die manier ontweken wordt ? En is het panikerige „oorlog dreigt over Europa" niet weer een mobilisatie om zoveel mogelijk mensen dat alles en vooral het „sterk" Europa weer te doen aanvaarden.

J. Verhelst

De ontwikkelingslanden die verbaasd staan over de vele punten van overeenkomst tussen de standpunten van de niet gebonden landen en de socialistische landen, bijvoorbeeld op het punt van de bevrijdingsstrijd, kunnen aan dit ongemak gemakkelijk verhelpen door hun positie te veranderen en ook bij ons (de socialistische landen, nvdr) aan te sluiten. Zij zullen welkom zijn. Ons enige spijt zal zijn dat we hen niet vaker zien.

(M. Manley, eerste minister van Jamaica, op de conferentie van niet gebonden landen).

SPANJE : NO PASERAN ... PASEREMOS ...

REIZEN OM TE LEREN ...

De vrede dienen betekent eveneens de volkoren dichtaar bij elkaar brengen. Elkaar leren kennen om mekaar beter te begrijpen. In dit perspectief nam de vzw VREDE reeds een paar jaar het initiatief om jaarlijks een studie en informatiereis te organiseren.

Einde 1977 trokken zodoende tweeëndertig vredesmilitanten voor een week naar de Sovjetunie waar een bezoek aan Moskou, Vladimir en Soudal werd gebracht. In 1978 trokken tweeëntwintig verantwoordelijken van vrouwenorganisaties,

parlementsleden en journalisten op initiatief van de vzw Vrede, naar Cuba en rond Allerheiligen 1979 gingen drieëndertig vrienden van VREDE hun licht opsteken in Madrid.

In onderstaande bijdrage geeft J. Van Calsteren zijn kijk op het Spanje van vandaag terwijl A. De Smet enige informatie verstrekt over de gesprekken aldaar met de verantwoordelijken van de vredesbeweging, de Socialistische en Kommunistische Partij.

Intussen wordt voor volgend jaar reeds gedacht aan een vinderreis naar Athene.

Bijna veertig jaar lang werd Spanje door democraten en progressisten gemeden. Als de pest. De bruine pest. Tenminste door diegenen, die het karakter hadden om hun progressieve konsekwent en geëngageerd te belijden. Niet door die opportunisten, die hun halfslachtige democratische overtuiging verkochten voor een schotel paëlla, een glas sangria en een goedkope vakantie in Benidorm...

Vandaag kunnen we zonder wroeging en bezwaren naar Spanje reizen. Meer nog. We worden erheen gedreven: Uit nieuwsgierigheid. Door het verlangen dat volk, na zijn zware franquistische quarantaine, te leren kennen. Hoe denkt het; hoe voelt het; hoe leeft het vandaag? Vier jaar geleden immers, met de dood van Franco, kwam er een einde aan de rechtse diktatuur. Er werd een begin gemaakt met de liberalisering en de demokratizering. Er ontstonden demokratische partijen en organisaties. Hoeveel staan we vandaag met dit proces?

Dus: Spanje, - Madrid en Toledo. Vijf dagen. Amper voldoende om de voornaamste historische en artistieke bezienswaardigheden oppervlakkig te bekijken. Om de sfeer van de stad op te snuiven, - kuierend langs de brede, rechte calles, avenida's en plaza's van het meer moderne, of de smalle, kronkelende straatjes van het oude Madrid. Rondneuzend in magazijnen en winkelstraten. Genietend op een terrasje van de Plaza Mayor - van de herfstzon en van een schotel kruidige „almeja's a la marinera", maar met een onderzoekend oog voor de menselijke aanwezigheid rondom. Genoeg voor een algemene indruk, een appreciatie; niet genoeg voor een, op weten en ondervinding gesteund, inzicht. Genoeg om een hoop vragen te doen oprijzen; niet genoeg om ze te beantwoorden...

No paseran! - Ze komen er niet door, de fascistien - Paseremos! - Wij, de demokraten, zullen doorbreken. Dit was de kreet die, veertig jaar geleden, de - helaas ijdele - hoop uitdrukte van de antifascisten in en buiten Spanje. Vandaag, vier jaar na Franco, is het hopen op en het verlangen naar democratie er nog steeds. No paseran... Paseremos... Eerder met een vraag, dan met een uitroepingen. Een dubbel: één vooraan en één achteraan. Zoals het in Spanje, het land van de harde tegenstellingen en op de spits gedreven hartstochten, gebruikelijk is...

Er is nog lang geen democratie in Spanje. Oh nee. Met de dood van Franco werd er opgelucht ademgehaald. Ook door de politieke en economische - rechtse reactionaire en fascistische - elite. Hij was al zo lang een blok aan het been. Voor de intrede van Spanje in de Europese Gemeenschap. Voor de economische ontwikkeling van het land. Het uithangbord werd opgepoetst, werd wat demokratischer, wat aanvaardbaarder dus. In de leiding van het land, het leger, de administratie, bleven de fascistien echter de

takens uildelen. Het demokratizeringsproces werd zoveel mogelijk afgeremd. Uit angst voor een afglijden naar links, voor een republiek zoals die van vóór Franco, voor sociale experimenten zoals Portugal heeft gekend. Voor hen mocht er best een „proper" fascistisch regime, zonder Franco blijven.

We konden het die eerste dag al merken, toen we met de autobus van de vlieghaven naar het hotel reden. De zachte, ijlblauwe Madrifeense herfstlicht - zoals we die op de schilderijen van Velasquez zouden terugvinden - was wel bedrieglijk. On-spans eigenlijk. Want wat we beneden, op aarde, zagen, dat waren geen luchtkastelen - „chateaux en Espagne", zoals men in het Frans zegt; het was de harde werkelijkheid: fabrieken, instellingen, reclameborden van multinationals, van waar ook in de wereld - Philips, Ford, J.T.T., Bayer, Rank-Xerox ... - die in het Spanje van vandaag blijkbaar een vruchtbare voedingsbodem hebben gevonden. Daarna, eens de gordel van bakstenen huurkazerne voorbij, kwamen de banken. Een op-eenstapeling, zoals ik nog nergens anders gezien heb. En de tastbare aanwezigheid van het fascisme, oud en nieuw. Vijf dagen lang zou het mij blijven ergeren: de straatnamen van de „generalissimo", van franquistische politieke en militaire leiders - Primo de Rivera, Calvo Sotelo, generaal Mola, generaal Sanjurjo ... - de afbeeldingen van Franco, de fascistische symbolen in en op private en openbare gebouwen, de overvloed van fascistische affiches en leuzen op de muren, de Franco-propaganda bij de toeristische uitstapen en rondleidingen - vooral het Alcazar van Toledo en de „vallei van de gevallen" - de brutale arrogantie van colporterende fascistische jeugdgroepen in semi-uniform ...

Wat mij echter het meest ergerde, én verbaasde, én verontrustte, was de laksheid van het publiek. Een publiek, dat gewoon niet reageerde - of reageren wilde - op die verschijnselen. Voorzichtigheid? Onverschilligheid? Of fatalisme, na veertig jaar Franco-diktatuur? Ik weet het niet. Een paar maal heb ik, nogal provocatorisch, getracht een reactie uit te lokken. De enige reactie was die van angst, van ergernis: asjeblijf, laat ons gerust; zwijg daarover, over Franco, het fascisme, de burgeroorlog...

Neen, Spanje is niet Portugal, is niet Nicaragua. Franco is immers niet omvergeworpen; hij is een natuurlijke dood gestorven. Er is geen revolutie geweest en geen bevrijding. Veertig jaar is een hele tijd, een mensenleven bijna. Alleen de ouderen weten nog hoe het was vóór Franco. De jongeren - en helaas zij niet alleen - leven in de wereld van vandaag: de consumptiemaatschappij, de welvaartstaat. Straatnamen, fascistisch of niet, laten hen onverschillig. Ze nemen genoeg met wat meer vrijheid, met een wat bredere en lossere moraal - seksuele en andere (porno, b.v.) -, met wat meer welstand, met de sociale vooruitgang - die er beslist is. Ze verlangen niet naar een politieke verandering, een politieke oplossing, die

al het verworvene misschien weer op de helling zou kunnen zetten. Bedroevend eigenlijk...

De reflex van sommigen, die door de trage gang van zaken tot een wanhopig gauchisme of terrorisme gedreven worden is dan ook begrijpelijk.

Voorzichtigheid schijnt inderdaad de moeder van de Spaanse politieke porseleinkast. Ook - en vooral - voor de democratische organisaties en partijen. Ze houden het bij het beproefde „langzaam maar zeker“. Ze kennen de Spaanse toestanden ongetwijfeld beter dan wij. Ze kennen hun Pappenheimers, de linkse en de rechtse, - of, in het Spaans vertaald, om maar twee extremen te noemen: de mijnwerkers van Asturië, die de beruchte „dynamiteros“ van de Burgeroorlog leverden, en de grootgrondbezitters, de „grandes“, met de bekende, ronkende namen. Wat zij vermijden willen is een nieuwe uitbarsting, een burgeroorlog die, in de lijn van de Spaanse traditie, altijd een onmenselijke, bloedige, op de spits gedreven furie wordt (1936-1939: één miljoen doden). De „Desastros de la guerra“ van Goya zijn daar als illustratie. Daarenboven is een machtsgreep van rechts niet zo denkbeeldig. Door de economische en politieke

constellatie ontstaat een klimaat, dat gunstig is voor de ontwikkeling van het fascisme - zoals in Duitsland eerstijds. Maar ook door de historische achtergrond door de eigenheid van de Spaanse cultuur en het Spaanse karakter. Inkwisitie en auto-da-fé's, mystiek en godsdienstwaanzin, de hang naar heldhaftigheid en ridderlijkheid - zo gearcatureerd door Cervantes in zijn „Don Quichotte“ - ze hebben hun stempel gedrukt op dit volk: ze leven voort in de stiereengevechten, in het harde, hartstochtelijke zingen en het nijldige gestamp van de flamenco's...

De laatste avond was er de herdenking van de Gallicische progressistische dichter, Emilio Ferrero in het Madrileense Sportpaleis. Een massale opkomst, vooral van jongeren. Het deed ons goed aan het hart.

Ja, Spanje plaats ons voor raadsels, voor vraagtekens. Dubbele vraagtekens...

Misschien is er dan toch geen reden tot pessimisme. Misschien zijn wij het, die onrealistisch zijn, in onze haat om het fascistisch kadaver zo snel mogelijk te begraven. Misschien zijn wij het wel, die luchtkastelen bouwen. Of die tegen windmolens vechten...

Jan Van Calsteren.

De deelnemers van de Madridreis hadden een lang onderhoud met verantwoordelijken van de P.S.O.E. en de P.C.E. Na korte inleidingen werd van gedachten gewisseld over tal van problemen die aan de aanwezigen een beter inzicht gaven op de ontwikkeling in het Spanje van vandaag. De plaats ontbreekt om op dit alles in te gaan. We geven hieronder een kort overzicht van de meest belangrijke gegevens die tijdens dit gesprek behandeld werden.

ONDERHOUD MET MONICA THRELFALL, SEKRETARIS VAN DE COMMISSIE VOOR INTERNATIONALE BETREKINGEN VAN P.S.O.E. (Socialistische Partij).

Volgens de P.S.O.E. is de consolidatie van de democratie in Spanje de eerste opdracht. Na de recente parlementsverkiezingen is de taak van het parlement de uitvoering van de grondwet te verzekeren. Een eerste ontwerp in die zin is het voorstel voor regionale autonomie voor Baskenland en Catalonië, voorstel dat door meer dan 60 procent van de bevolking werd aanvaard. De gemeenteverkiezingen die in april j.l. werden gehouden gaven, in tegenstelling met de verhoudingen in het parlement, een meerderheid aan de linkse krachten in meer dan 60 procent van de steden en gemeenten van Spanje. Ondanks er geen gemeenschappelijk kiesplatform vooraf werd bepaald met de Kommunisten hebben beide arbeiderspartijen overeenkom-

sten afgesloten om samen de gemeenten te beheren. Voor de P.S.O.E. is de eerste zorg vandaag de partij te consolideren. Het ideologisch Kongres van 28 augustus waarop meningsverschillen tot uiting kwamen voor wat de marxistische optie van de partij betreft en het daaropvolgend bijzonder Kongres van 2 september zijn initiatieven in hogergenoemde richting. Op internationaal vlak meet de P.S.O.E. zich drie opdrachten toe: Europa, het Middellandse Zeegebied en Latijns-Amerika. Wat dit laatste betreft meent de partij dat kulturele banden en taal die Spanje met deze landen verbindt van aard zijn om aan hun land een brugpositie te geven tussen Latijns-Amerika en Europa.

Wat de E.E.G. betreft is de P.S.O.E. voorstander van de opname van hun land maar dit rekening houdende met specifieke voorwaarden op economisch vlak. De P.S.O.E. verwerpt de opname van Spanje in de NAVO en zal alles doen om dit te verhinderen. In laatste instantie denkt de P.S.O.E. dat een referendum over een mogelijke aansluiting onontbeerlijk is. Voor wat het Midden-Oosten betreft wil de P.S.O.E. voorlopig Israël niet erkennen al eist zij het recht van bestaan voor dit land. Door haar nauwe betrekkingen met de Arabische wereld denkt de P.S.O.E. dat Spanje een belangrijke rol kan spelen om de ontspanning in dit deel van de wereld te bevorderen.

Wat de uitbouw van een eenheidsfront met de Kommunisten betreft denkt de P.S.O.E. dat dit een negatieve invloed kan hebben op de massa gezien dit Spanje terug in twee blokken zou kunnen splitsen.

De vertegenwoordiger van de P.S.O.E.

noemt haar Partij een hegemonistische partij die sterk genoeg is om uiteindelijk in Spanje alleen een meerderheid te halen en te regeren.

Dit neemt niet weg dat zij de samenwerking op lokaal vlak en rond concrete ob-

jectieven wenselijk acht. Voor wat de recente spanningen betreft in de P.S.O.E. tijdens het recent ideologisch kongres noemt M. Threlfall tussen de inhoud van de aanvaarde resoluties en de verkozenen. Hierover werd een kompromis bereikt op het kongres van 2 september.

ONDERHOUD MET MARCOS ANA VERANTWOORDELIJKE VAN DE COMMISSIE INTERNATIONALE POLITIEK VAN DE P.C.E. (Kommunistische Partij).

Volgens de P.C.E. bevindt Spanje zich in een zeer complexe situatie. Het franquisme bracht geen oplossingen voor Spanje en het is een feit dat zelfs een belangrijk deel van de bourgeoisie geen terugkeer wenst naar de vroegere toestand.

Alhoewel het fascisme nog een aanzienlijke macht betekent kunnen de militairen niet rekenen op een economische achterban. Dit neemt niet weg dat de regering Suarez nog meer naar rechts kan evolueren zonder daarom naar een fascistisch regime over te slaan waarbij ze heel wat krediet zou verliezen. In dat opzicht is de politiek van de ETA en het terrorisme een zeer negatief element omdat het in de kaart speelt van rechts die dit uitspeelt om de democratische rechten te beperken.

M. Ana onderlijnt dat het hierom nodig is de politiek te voeren niet uitgaande van zekere sentimentele argumenten maar met verstand, hierbij rekening houdende met de politieke werkelijkheid en de bestaande machtsverhoudingen. Wat hierbij primeert is de jonge democratie te versterken en de democratie op alle niveaus te ontwikkelen. Het zou tevens verkeerd zijn te denken dat de ETA een geheel is. Deze organisatie die vroeger de steun kreeg van een groot deel van de bevolking heeft veel krediet verloren en het recente referendum bewijst dat de innerlijke tegenstellingen hier groot zijn en steeds meer mensen de democratische oplossingen willen nastreven.

De K.P. maakt zich minder zorgen om de straatnamen en dergelijke die nog uit de Francotijd voortvloeiën. Ten andere zegt Ana is het slechts sinds april dat de gemeenteraden werden herkozen zodat het slechts stilaan, nu 60 procent van de Spaanse gemeenten een linkse meerderheid hebben, dat dit systematisch zal kun-

nen aangepakt worden.

Voor de P.C.E. moet de belangrijkste zorg

De vredesbeweging staat in Spanje, gedeeltelijk, terug in haar kinderschoenen. We bedoelen hier de organisatie als dusdanig en niet wat leeft doorheen de verschillende democratische organisaties in dit land. De brede en representatieve organisatie, die we enkele jaren geleden onder het Franco regime kenden, heeft enig lood in de vleugels. De reden hiervoor is dat met de inzet van het democratisch proces de politieke en sociale strijd op binnenlands vlak absolute voorrang heeft gekregen. Wat primeert bij iedere politieke en sociale organisatie is het hoofd te bieden aan het toenemend aantal problemen waarmee men dagelijks geconfronteerd wordt. Het gebrek aan kaders, de noodzaak de eigen structuur te versterken en het democratisch proces te bevorderen is de eerste zorg. Deze voorlopige hinderpalen ten spijt sparen de vrienden van de Spaanse Vredesbeweging noch tijd noch moeite om hun ideeën te doen doordringen en een brede massabeweging uit te bouwen. Getuige hiervan is zeker bijgaand document dat op initiatief van een aantal democratische organisaties werd opgesteld en zo breed mogelijk verspreid. We wensen hun veel succes!

en in bestaan het democratisch proces te versterken en te versnellen. Dit is niet

haalbaar zonder een sterke democratische socialistische partij maar evenmin zonder een invloedrijke Kommunistische Partij. Beiden zijn het zeker niet met elkaar eens over de inhoud van het socialisme dat zij als doel stellen, noch over de tactische aanpak om dit te verwezenlijken.

Samenwerking wordt in ieder geval nastreefd aan de basis en op gemeentelijk vlak en geen inspanning wordt onverlet gelaten om de samenwerking te bevorderen op het vlak van de autonome regeringen en in het parlement. De P.S.O.E. denkt wel alleen een alternatief te zijn tegenover rechts maar vergeet hierbij de invloed van 40 jaar fascisme en vergist zich te denken een alternatief te zijn zonder de steun van de P.C.E. De K.P. wil geen alternatief zijn, zij wil Spanje niet in een links en rechts kamo verdoelen maar door de ontwikkeling van het democratisch proces een steeds bredere en diepere samenwerking tot stand te brengen.

De P.C.E. vindt het in dat opzicht belangrijk dat, alhoewel het electoraal zwakker is dan de P.S.O.E. e.a. partijen, toch het vertrouwen geniet van de sterkste Spaanse vakbond (Comisiones Obreras) die bij de syndikale verkiezingen de grootste aanhang heeft.

Inzake de NAVO is de K.P. radikaal tegen omdat dit de bestaande machtsverhoudingen in Europa zou wijzigen en omdat zij tegen een politiek van machtsblokken is. De P.C.E. wil een Europa van de volkeren. Om die reden wil zij dat Spanje in de EEG komt maar wel met de bedoeling het democratisch element in de EEG te versterken en er nieuwe verhoudingen tot stand te brengen. Marcos Ana denkt tevens dat deze toetreding het democratiseringsproces in Spanje kan bevorderen en mogelijke fascistische tendenzen kan isoleren.

Het objectief moet zijn de gemiddelde inflatievoet beneden de 2 procent te houden. De EEG heeft nood aan een ommekeer van de tendenzen die zich aftekenen, maar er is tot nog toe weinig sprake van een verandering in de inflatievoet.

De onevenwichten in de respectieve betalingsbalansen moeten leiden tot een deficit van 3,3 miljard Europese Reken Eenheden in 1979 en 5,3 miljard in 1980, vergeleken bij een piek van 14 miljard in 1978. Wat er ook zij, er moet gestreefd worden naar een herziening in de loop van 1980. Op dit ogenblik is het in onevenwicht laten van de betalingsbalans eventueel te verkiezen boven het veel belangrijker uitbouwen van de energiepolitiek. (de Europese Commissie).

Bolivia raakt de staatsgrepen niet ontwend LUITENANT-KOLONEL NATUSCH BUSCH DEED EEN GOOI NAAR DE MACHT

Bij het ter perse gaan van het december-nummer van VREDE is er een einde gekomen aan het kortstondig regime van kolonel Natusch Busch.

Het Boliviaans kongres heeft vrijdagavond 16 november haar voorzitter, Lidia Gueiler, tot interim-president verkozen. Deze gebeurtenis werd zowel in Bolivia als daarbuiten met opluchting begroet.

Zij zal deze functie vervullen tot er op 4 mei 1980 presidentsverkiezingen worden gehouden. Mevrouw Gueiler is 53 jaar en de eerste vrouw in de geschiedenis van Bolivia die deze functie krijgt. Ze is al 35 jaar actief in de politiek. Ze was sekretaresse van oud-president Victor Paz Estenssoro en speelde een belangrijke rol in de revolutie van 9 april 1952, die tot doel had de mijnen te nationaliseren, een agrarische hervorming in te voeren en analfabeten stemrecht te verlenen. Door deze verkiezing kwam een einde aan de crisis die was

begonnen door de staatsgreep op 1 november van kolonel Natusch Busch die president Guevara Arze had afgezet. De kolonel was echter bij het volk en zelfs binnen het leger op felle weerstand gebotst. Het volksverzet en de repressie daar tegen kostte het leven aan meer dan 200 mensen. De Verenigde Staten zullen hun hulp aan Bolivia hervatten. De jaarlijkse economische en militaire steun van Washington bedroeg 50 miljoen dollar (ca. 1,5 miljard B.fr.). Het voorzichtige demokratiseringsproces dat Bolivia het afgelopen jaar gekend heeft kan dus voorlopig verder gezet worden.

We vonden het belangrijk om enige achtergrondinformatie te verstrekken bij deze recente staatsgreep.

Voor een analyse van de feiten maken we dankbaar gebruik van een extra-editie van het maandelijks verschijnende Informatieblad Bolivia (Info VIII, 1-1.11.79).

D.R.H.

1. Genese van een staatsgreep.

1 juli 1979 :

Na de frauduleuze verkiezingen van het jaar voordien worden er algemene verkiezingen gehouden voor een parlement en voor een nieuwe president. De progressieve kandidaat Siles Zuazo van de UDP krijgt de meeste stemmen, maar zijn tegenstander, de conservatieve Paz Estenssoro van de AMNR overtuigt dankzij een voor hem voordelig distriktenstelsel de meeste zetels in het parlement, zij het ook geen absolute meerderheid. Volgens de Boliviaanse kieswet moet in een dergelijk geval het parlement de president aanwijzen ; na een groot aantal stemmingen echter blijkt dat geen van beide rivalen een meerderheid zal kunnen behalen. Als tussenoplossing wordt dan Guevara Arze aangewezen om het land voor een jaar te besturen en nieuwe verkiezingen voor mei 1980 voor te bereiden.

8 augustus 1979 :

De interim-president Guevara wordt bediigd en hij vormt een zakenkabinet. De twee grote verkiezingsfronten, UDP en

AMNR, nemen niet deel aan de regering maar geven een soort „kritische ondersteuning“.

11 oktober 1979 :

Een groep legerofficieren doet een poging tot staatsgreep in het departement Beni. De actie vindt weinig steun bij de andere legereenheden en officieel wordt verklaard dat het hier alleen maar ging om een „uit de hand gelopen feestje“. Toch wordt deze actie door vele politici beschouwd als een teken aan de wand, en er wordt allenwege geprotesteerd.

De sympathie binnen het leger voor het demokratiseringsproces lijkt sterk verminderd.

Een aantal zaken zoals het proces tegen ex-diktator Banzer en een wat ongelukkige uitspraak van vakbondsleider Lecón, die voorstelde om de defensiebegroting te halveren, hebben de invloed van de „harde lijn“ binnen het leger zeker doen toenemen.

Opvallend is dat kolonel Natusch Busch ook uit de provincie Beni afkomstig is ...

12-15 oktober 1979 :

Guillermo Bedregal en José Fellman Velarúe, beiden leden van het Kongres en behorend tot de MNR, poelen Natusch Busch over een staatsgreep. President Guevara Arze zou afgezet worden, maar het parlement zou men verder laten functioneren om de nieuwe regering enige demokratische façade te geven en om een scherpe reactie vanuit Washington uit de weg te gaan. De motieven van Bedregal en Fellman zijn die van heel wat Boliviaanse politici : macht, invloed, geld en werk ; die heeft president Guevara hen geweigerd. Beide samenzweerders worden beschreven als cynisch en intelligent : ze verplichten je dat ze een mes in je rug zullen steken en dan doen ze het ook.

15-20 oktober 1979 :

De voorzitter van de MNR, Paz Estenssoro, die in het buitenland was tijdens de eerste kontakten met Natusch Busch, keert terug in het land en wordt op de hoogte gebracht van de samenzwering. President Guevara vangt ook enige geruchten op.

23 oktober 1979 :

Victor Paz ontmoet president Guevara en verzekert hem dat hij tegen een staatsgreep gekant is. Guevara vraagt Paz om dit te herhalen in het bijzijn van Natusch Busch.

24 oktober 1979 :

President Guevara, Victor Paz en Natusch Busch ontmoeten elkaar ; Paz neemt een enigszins ambigue houding aan en vertelt Natusch Busch enkel dat „democratie wel aardig is”. Natusch van zijn kant ontkent dat er een staatsgreep wordt voorbereid. Guevara vraagt hem vervolgens of hij dat in een publieke verklaring wil bevestigen. Die verklaring zou afgekondigd worden ten laatste op 26 oktober.

26 oktober 1979 :

Natusch noemt de bewering van sommige politici als zou hij betrokken zijn bij politieke activiteiten, volkomen onverantwoord. Intussen krijgt Guevara twee kansen aangeboden om deel te nemen in andere staatsgrepen. In beide gevallen zou hij president blijven, maar zou het parlement gesloten worden. Het was de betrokken (oudere) generaals vooral te doen om het stopzetten van het onderzoek naar de korruptie en de schending van de mensenrechten tussen 1971 en 1977, de periode tijdens dewelke het leger aan de macht was.

Guevara weigert echter de hem aangeboden kansen omdat hij niet wil horen van een sluiting van het parlement en geen kortsluiting wil veroorzaken in het democratisch experiment.

Om Natusch Busch te neutraliseren poogt Guevara dan de politieke vertegenwoordiging binnen zijn kabinet uit te breiden. Totdantoe hadden de twee grote politieke fracties MNR en UDP zich nogal afzijdig gehouden, met de bedoeling Guevara niet te veel wind in de zeilen te geven.

28 oktober 1979 :

Ontmoeting Guevara-Paz. Er wordt een overeenkomst gesloten en opgesteld.

30 oktober 1979 :

Guevara maakt het akkoord bekend en zegt erbij dat ten minste één regeringspost naar een lid van generaal Banzers coalitie zal gaan. Deze coalitie heeft nauwe bindingen met de militairen. Daardoor zou een „gemeenschappelijk regeringsfront” het bestuur van het land in handen nemen, en dit front zou bestaan uit leden van de partij van Victor Paz, dissidenten die gebroken hebben met het UDP-front van Siles Zuazo, en enige Banzeristen. Dit lokt een storm van protest uit.

31 oktober 1979 :

De overeenkomst Guevara-Paz wordt ongedaan gemaakt. Noch Paz' eigen partij, noch de dissidenten van Siles willen samen met een vertegenwoordiger van Banzer in de regering zetelen.

's Middags komen de legerchefs overeen om gelijk wie van hen te steunen die een greep zou doen naar de macht. Wie eerst komt eerst maakt. Dit is een uiterst belangrijke stap om gevechten binnen de strijdkrachten te vermijden.

De nieuwe regering van Lidia Gueiler, die gedomineerd wordt door de Nationalistische Revolutionaire Beweging heeft een tendens van centrum rechts.

Het is zo dat de Unie van Democratische Krachten, het „links front” dat bij de verkiezingen van juli '78 en '79 de overwinning behaalde geen deel uitmaakt van deze regering. Hun voorstel tot deelname op basis van een programma voor de verdediging van de koopkracht van de werkers, nationale soevereiniteit en ontwikkeling van het democratische proces werd niet in acht genomen.

De samenstelling van de nieuwe ploeg laat vermoeden dat deze een politiek voorstel die zal ingaan op de eisen van het internationaal monetair fonds en niet bij machte zal zijn te weerstaan aan de Amerikaanse druk.

1 november 1979 :

Luitenant-kolonel Natusch Busch is de eerste om zijn kans te wagen. Rond 4 uur in de morgen komen de troepen van één of twee in La Paz gestationeerde regimenten in beweging. Een uur later omringen tanks het presidentieel paleis en het Kongres.

Hoewel een deel van het leger duidelijk aarzelt krijgt Natusch toch steeds meer de controle over het leger.

Hij belegt een perskonferentie waarin hij aankondigt dat hij het parlement wil laten blijven functioneren en dat hij de steun heeft van de belangrijkste politieke partijen. Later op de dag zal blijken dat hij die steun zeer zeker niet had. Wel worden de namen genoemd van enkele vooraanstaande leden van de MNR van Paz Estenssoro zoals Bedregal en Hellman Velarde, en enkele rechtse dissidenten van de MNRI die de staatsgreep zouden onder-

steunen. Het parlement keurt de coup echter met grote meerderheid af.

De Boliviaanse arbeiderscentrale COB roept een algehele proteststaking uit die vrijwel volledig wordt opgevolgd.

2 november 1979 :

De nieuwe machthebber is een aantal beloften van de vorige dag al vergeten en besluit nu het parlement te sluiten en de staat van beleg af te kondigen. De verschillende zetels van de politieke partijen worden eveneens bezet.

2. Natusch Busch : van het oerwoud naar de macht.

Alberto Natusch Busch is voor velen wellicht een onbekende figuur, maar sedert jaren reeds is hij een vaste waarde in het Boliviaanse legerarsenaal van politici. Voor het eerst dook hij op uit de anonimiteit wanneer generaal Banzer, toenmalig diktator, op 24 april 1973 - voor de vijfde maal sedert zijn machtsovername in 1971 - wijzigingen aanbracht aan de samenstelling van zijn kabinet. Die wijzigingen hadden duidelijk tot doel een aantal „extreme” figuren aan de rijk te zetten en in hun plaats enkele andere op te nemen van wie werd verwacht dat zij het regime meer stabiliteit zouden verlenen. In concreto betekende dit, dat zowel de rechtse separatisten uit de Oostprovincie Santa Cruz als de lichtjes links georiënteerde Humboldt Barrero uit de regering verwijderd werden ; met hen verdwenen ook de beruchte legerkolonel Mario Adett Zamora, die zich om zijn harde repressie onmogelijk had gemaakt. Zij werden vervangen door één „neutraal” burger en drie jongere militairen, die geacht werden enige moderne ideeën te koesteren en die alleszins een behoorlijke invloed hadden op hun collega's-officieren ; het betrof lt.-kol. Juan Pereda Asbun, die in 1978 middels een staatsgreep zett eventjes de macht veroverde, kolonel Ramon Azero, en lt.-kol. Alberto Natusch Busch. Deze laatste kreeg het departement Landbouw toegevoegd.

Natusch Busch deed aanvankelijk enige hoop rijzen, hoofdzakelijk omdat hij tot de jongere garde behoorde. Maar die verwachtingen werden nooit ingelost. Afkomstig uit Riberafita, piepklein stadje verscholen in het noordelijk oerwoud waar helemaal niets gebeurt, geraakte hij via een militaire loopbaan in La Paz, waar in feite alles zich afspeelt. Uit Riberalta bracht hij het oerdegelelijk traditionalisme mee van het provinciestadje. Dit stadje zal hem steeds blijven steunen : als er in december 1975 even sprake van is dat hij zou moeten aftreden als minister, komt

er heftig protest uit Riberalta, waarbij men aanvoert dat Natusch Busch „vele werken heeft laten uitvoeren in de streek en binnen de regering een soliede steun betekent voor de verzuchtingen van het ganse gebied”.

Tussen 1973 en 1977 is Natusch Busch onafgebroken minister geweest in talloze kabinetten van Banzer, hoewel niet steeds op dezelfde post. Aanvankelijk minister van Landbouw, wordt hij in februari '74 overgeplaatst naar het departement „Asuntos Campesinos” (boerenaangelegenheden) ; die functie behoudt hij drie jaar lang. Opvallend is daarbij, dat hij in die bewogen jaren - politieke moorden, het bloedbad in Cochabamba (1974), installatie van de militaire diktatuur, de grote mijnwerkersstaking (1976) - nooit erg op de voorgrond is getreden. Zo er al uitspraken van hem genoteerd werden, dan meestal in het binnenland, ter gelegenheid van een of andere lokale manifestatie ; zelden nam hij het woord op een of andere perskonferentie in La Paz. Wel gebeurde dit b.v. in stadjes zoals Villagrande, waar hij eind november '75 verklaarde dat „Bolivia niet kon accepteren om zoals Cuba een satelliet te worden van het internationaal kommunisme”, daardoor uiting gevend aan zijn even rabiaat als ouderwets antikommunisme. Uit dit en andere optredens uit die periode komt Natusch naar voren als een man met aartsconservatieve opvattingen en een militaire logica ; hij is niet de veelvraat politicus zoals de lui uit het oostelijke Santa Cruz, maar de gedegen provinciale die in het leger geleerd heeft wat law and order is. Daarbij niet te vergeten een behoorlijke portie ambitie, hem ingegeven door de hoge taak die hij voor het leger weggelegd ziet. Een eigenlijk politiek project heeft hij niet, maar een zekere messiaanse opvatting van zijn taak is hem beslist niet vreemd. Men zou welhaast kunnen zeggen dat hij een rechtlijnig man is met belangstelling voor de reële (boeren-)problemen, maar met een militaire misvorming. Het soort misvorming dat hem, for the better and the worse, doet verklaren : „Ik ben een soldaat en als soldaat moet ik de orders uitvoeren van mijn Bevelhebber ; die orders betekenen voor mij een eer, en op elk moment moet ik het vertrouwen dat in mij wordt gesteld waardig blijven”. Zijn direkte chef was diktator Banzer.

Met dit karakter getekend werpt hij zich op zijn ministertaak. Met Banzer verzet hij zich tegen het partijpolitiek organiseren van de boeren, want dit zou overal „chaos en anarchie” veroorzaken. De landbouwhervorming van 1952 wil hij

aanpassen, en hij maakt ook de boeren belastingplichtig. Aan de andere kant lanceert hij een campagne tegen de corruptie. Daarbij vergeet hij bij gelegenheid een bescheiden publiciteitscampagne te voeren, voor het regime en voor zichzelf. Wanneer zijn kollega Juan Pareda na de schertsverkiezingen van 1978 de macht usurpeert, wordt hij tot chef benoemd van de Militaire Akademie.

3. Poging tot analyse : geen politieke steun - wat nu ?

Nu de rookwolken rondom het wapengekletter wat zijn opgetrokken kan er geprobeerd worden om een eerste analyse te maken van het hoe en waarom van deze staatsgreep. Twee zaken vallen dan meteen op : Natusch Busch heeft - zij het met enige aarzeling - toch de strijdkrachten achter zich kunnen scharen ; aan de andere kant ontbreekt het hem volledig aan politieke steun.

Walter Guevara is opnieuw voorzitter van het kongres, verantwoordelijkheid die hij had vooraleer hij tot staatshoofd benoemd werd.

Mevr. Lidia Gueiller, wordt interim president van Bolivia.

De nieuwe regering bestaat uit negentien ministers onder wie slechts één militair. Kolonel Ayaroa, minister van Landsverdediging, gekend om zijn democratische instelling. In de regering zetelen is samengesteld uit acht ministers behorende tot de Nationale Revolutionaire Beweging ; vier van de Kristen Demokratische Partij ; drie van de Nationale Revolutionaire Beweging ; twee van de Revolutionaire Linkse Partij en één van de Marxistische Leninistische Partij.

Wat betreft het leger kan men zich afvragen hoe het mogelijk is dat nog geen jaar geleden een groep militairen een staatsgreep kon uitvoeren met het doel de demokrasisering voort te zetten en het leger terug te trekken uit de regering, terwijl nu datzelfde leger een staatsgreep pleegt om een (voorlopig) einde te maken aan datzelfde demokrasiseringsproces.

De verklaring hiervoor is dat er binnen het leger, hoewel over het geheel weinig politiek gevormd, verschillende tendensen bestaan die afhankelijk van de politieke situatie de overhand kunnen krijgen. Verder bestaat er een sterke verbonden-

heid met het (leger-)instituut, wat tot gevolg heeft dat men zich in geval van staatsgreep geredelijk bij de situatie neerlegt om vooral maar niet de eereid van het leger te breken.

Vorig jaar overheerste de stroming binnen het leger dat men zich, na de uitwassen van Banzer, uit de regering moest terugtrekken om te voorkomen dat het leger zou degenereren. Maar eenmaal terug in de kazernes sinds augustus heeft de stroming binnen het leger, welke de militairen een actieve rol toedenkt in de regering, kennelijk sterk aan invloed gewonnen. Het proces tegen Banzer heeft daar waarschijnlijk sterk toe bijgedragen, ook al omdat die meermalen verklaard heeft dat hij slechts uit naam van het leger heeft geregeerd en dat het proces dus eigenlijk tegen het „instituut” zou moeten worden gevoerd. Ook zullen de militairen met lede ogen gezien hebben dat zij de controle over het platteland, die vroeger via het „pacto militar-campesino” vrijwel totaal was, aan het verliezen zijn. Een wat ongelukkige opmerking van vakbondsleider Lechin die vorige maand voorstelde om de begroting voor defensie met 50 procent in te krimpen was in deze context natuurlijk koren op de molen. De politieke kant van de zaak ligt veel ingewikkelder. De militairen hebben best wel in de gaten dat een staatsgreep zonder politieke steun weinig perspectieven biedt en daarom is dit aspect zeker niet te verwaarlozen. In de eerste perskonferentie zegt Natusch Busch dat hij gesteund wordt door belangrijke politieke partijen, en dat hij van plan is het parlement intakt te laten. In dat verband worden de namen genoemd van verschillende politici : Bedregal en Fellman Velarde van de MNR (de conservatieve partij van Paz Estenssoro) aan de ene kant, en Edil Sandoval Moron en Ayaroa Argandoña, rechtse dissidenten van de MNRI van Silas Suazo, aan de andere kant. Als puntje bij paaltje komt blijkt Natusch Busch behalve dit handvol parlementsliden geen enkele politieke steun te krijgen ; alle grote fronten en partijen keuren de staatsgreep af. De vraag die men zich nu algemeen in Bolivia stelt is hoe Natusch en zijn mensen zich kennelijk zo hebben kunnen misrekenen ? Uit de voorgaande kronologie blijkt dat er de dagen voorafgaande aan de staatsgreep druk overleg geweest is tussen ex-president Guevara, MNR-leider Paz Estenssoro en Natusch Busch. Wat is er toen besproken en welke eisen zijn er wellicht gesteld ? De politici die Natusch nu steunen staan bekend om hun politiek opportunisme en er is wel eens gezegd dat zij zelfs met de duivel in zee zouden gaan

als dat hun een ministerpost op zou leveren. Toch lijkt het zeer onwaarschijnlijk dat zij zich in een dergelijk avontuur zouden storten als ze geweten hadden dat ze volledig geïsoleerd zouden staan. Opnieuw doet dit de vraag rijzen welke redenen deze mensen hadden om aan te nemen dat zij een bredere politieke steun zouden kunnen verwerven.

Een andere zaak die opvalt is dat deze staatsgreep net komt na een maandenlange campagne van dezelfde politici om het linkse front, de UDP, uiteen te laten vallen. Het is niet onmogelijk dat er een direct verband ligt tussen het mislukken van deze pogingen en de actie van de eerste november.

Dit zijn een aantal vragen die door de evolutie in de komende dagen wellicht zullen beantwoord worden. In ieder geval is het zeker dat de staatsgreep algemeen wordt veroordeeld. Dezelfde ochtend nog van de staatsgreep gingen de

mensen de straat op om te demonstreren. Het leger begon echter op de menigte te schieten met als resultaat een vijftal doden en een onbekend aantal gewonden.

*Bolivia heeft het rekord inzake militaire staatsgrepen.
Tijdens de honderdvijfenvijftig jaar schijnbare nationale onafhankelijkheid werden niet minder dan tweehonderd militaire paleisrevoluties uitgevoerd.*

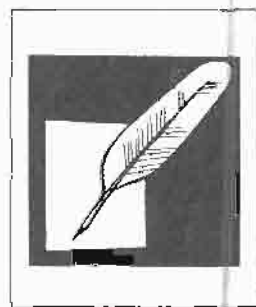
Verder is de proteststaking van de Boliviaanse arbeiderscentrale COB vrijwel volledig opgevoeld in La Paz. Van het binnenland zijn nog geen berichten binnen. Ook internationaal is de regering Natusch sterk geïsoleerd. Zo heeft de VS al zijn

ekonomische steun opgeschort. Tegen het licht van deze situatie heeft Natusch nu de eerste repressieve maatregelen getroffen. Het parlement is toch gesloten en de staat van beleg werd afgekondigd... Het is nu zeer onzeker wat er nu staat te gebeuren. Het is niet eens onmogelijk dat de balans nog de andere kant uitslaat en dat Natusch terug naar de kazerne moet ; maar het zou ook kunnen dat Natusch zal proberen om door middel van een toenemende repressie de zaak in de hand te houden.

Op die manier zou deze militair-zonderproject wel eens verder kunnen gedreven worden dan hij oorspronkelijk had gepland. De komende dagen zullen alleszins van groot belang zijn voor de toekomst van het Boliviaanse democratiseringsproces.

(International Herald Tribune, Presencia, eigen informatie)

LEZERSBRIEF

WAT HELPEN KAARS EN BRIL ALS DE HAVIK NIET ZIEN EN WIL ?

Dat de militaire strategen van de Nato niet te spreken zijn over de defensiepolitiek die de vlees-industrieel Paul VDB gedurende acht jaren gevoerd heeft, en sinds jaren gemiddeld 30 miljard opslokten (300 miljard in 10 jaar 1) is de redaktie van „Pourquoi-Pas“ wel duidelijk. Ze nam toch kennis van „L'Europe sans défense“ van Generaal Robert Close, „The Third World War“ van John Hackett, „La 6ième Colonne“, en „Eurosijna“ van Kolonel Doly. Uit die werken zou blijken dat België's leger de zwakke schakel is in de Europese verdediging.

Als verdedigingsleger moest „bestendige

waakzaamheid“ de opdracht van het Belgisch leger zijn in de Duitse sektor der Nato. Die voortdurende waakzaamheid bestaat niet, en kan niet bestaan met een leger dat deels uit beroepsmilitairen en deels uit dienstplichtigen bestaat

Trouwens, hoe kan men met 80 man op 1 kilometer front een verdedigingslijn opstellen ? De kwaliteit der professionelen maakt de numerieke zwakte niet goed !

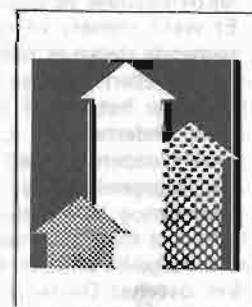
De enigen die bij dit alles wel varen, zijn de industriëlen die het leger bevoorraden en mogen uitrusten ... en daaraan verdienen !

Logischer wijze zou men besluiten : beter geen miljarden meer voor bewapening van onze „weinigheid“. We nemen beter ontslag uit de Nato en benutten ons geld voor opbouwend werk : sanering der ziekteverzekering, bejaardenhulp, optrekken der kleine pensioenen, onderwijs en cultuursubsidies.

Maar de „Havik“ trekt dat besluit niet. Hij wil verkorting van de legerdienst en een goed (lees duur) bewapend beroepsleger met soldaten die kapabel sneven zullen.

Geert Grub, 30.9.1979

M(B)FR : ZES JAAR VERDER

M(B)FR zijn de initialen voor de konferentie die sinds 1973 loopt te Wenen omtrent de terugtrekking van troepen en bewapening in de landen van Centraal-Europa, te weten de Benelux-landen, de DBR, de DDR, Polen en Tsjecho-Slowakije. Samen met de Verenigde Staten, de Sovjetunie, het Verenigd Koninkrijk en Canada behoren zij tot de direkte deelnemers

De 19e onderhandelingsronde van M(B)FR is op 27 september 1979 gestart. Gemeend werd dat deze ronde eerder in de schaduw gehouden zou worden van de ratifikatie van het SALT 2 akkoord in de VS. Anderzijds wezen meerdere signalen op de samenkomst van verschillende stromingen op het vlak van wapenbeheersing gedurende de laatste trimester van 1979. Ook M(B)FR zou in deze beweging opgenomen worden.

Op het vlak van de onderhandelingen te Wenen werd begrepen dat de Oostelijke deelnemers sinds maart 1979 heel wat minder nadruk legden op hun tot dan toe aangehouden standpunt dat een eerste fase reductie-akkoord afhankelijk was van een voorafgaande overeenkomst omtrent de reducties welke de Europese deelnemers in een tweede fase zouden verrichten. De terugtrekking van Amerikaanse en Sovjettroepen uit Centraal-Europa (uit de DBR en de DDR respectievelijk) zou in principe mogelijk geworden zijn op basis van de specificaties welke de Westerse landen verschaften omtrent eigen reducties na een tweede fase akkoord. Dit zou voorts op 30 april (kort na het afsluiten van de 17e onderhandelingsronde) door Bessmertnykh aan Gelb te Washington duidelijker zijn geformuleerd. Wel bleef de Oostelijke erkenning van deze fasering verbonden aan de eis dat de troepensterkten wederzijds tussen beide fasen in bevroren zouden worden (niet verhoogd... noch verminderd ?).

aan de konferentie en komen in aanmerking voor eventuele reducties binnen een te onderhandelen akkoord.

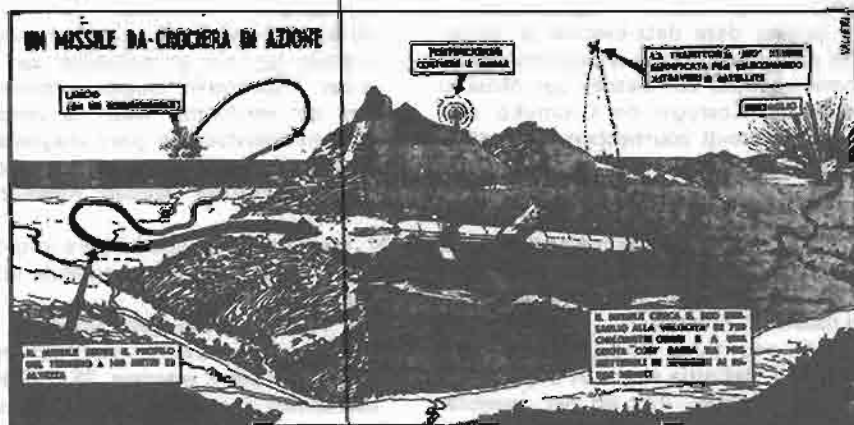
Het is nuttig er even de „Vrede“ van februari i.l. op na te slaan als inleiding op hetgeen volgt.

Vooralsnog kreeg deze richting, met uitzicht op een interim-akkoord, minder commentaar in de pers dan wel het Oos-

telijk voorstel van juni 1979 dat meer in de lijn ligt, karakteristiek is, voor het verloop der onderhandelingen.

*Deze tekening, die ontleend werd aan *Giorno* (een Vatikaans tijdschrift) geeft een beeld van de Amerikaanse Cruise-raket in volle vlucht. Na vertrek uit de lanceerbasis (dit kan van op de grond, uit een duikboot of vliegtuig zijn) vliegt de raket op lage hoogte, amper 100 meter.*

De raket, waar in de kop een „elektronisch geheugen“ is ingebouwd volgt nauwgezet het reliëf van het landschap. In geval van noodzaak kunnen er, via een opdracht doorgezonden per sateliet, wijzigingen van het traject bepaald worden. Volgens Amerikaanse experts kunnen met de Cruise-raket alle mogelijke doelen bereikt worden. De Cruise ontsnapt namelijk door zijn lage hoogte aan de bestaande radarsystemen en is niet trefbaar door luchtafweergeschut.

Touwtrekkerij over getallen blokkeert. Deze juni-voorstellen pogen immers wel nog tot een specificatie van de band tussen beide fasen te komen evenals de kollektiviteitsidee verder te bepalen.

Er werd immers voorgesteld dat de deelnemende staten er zich toe zouden verbinden troepen terug te trekken *proportioneel* aan het aantal dat zij thans in de zone onderhouden. Landen die er aldus meer troepen gelegerd hebben dienen verhoudingsgewijs meer terug te trekken. Vooralnog kan niet uitgemaakt worden in welke mate deze provisie verschilt met een dergelijk punt uit het voorstellen-pakket dat het Oosten in juni '78 ter tafel bracht. Evenmin is geweten of een band dient gezocht met een idee van Helmut Schmidt voor de Bondsdag op 9 maart '79 omtrent post-redukatie plafonds op individuele strijdkrachten (Geen land zou voor meer dan 50 procent mogen instaan van de door de alliantie ontplooidde troepenmacht in de zone).

Het Oostelijk voorstel zou echter niet direkt ingaan op het Westerse voorstel van 13 december 1978 het aantal Amerikaanse en Sovjet-troepen in de zone een plafond op te leggen binnen het kollektieve dat na de reducties (tweede fase) tot stand moet komen.

De (ogenschijnlijke) blokkage in de onderhandelingen wordt wat het Westen betreft nu steeds geweten aan het feit dat geen doorbraak kon bewerkstelligd worden rond de „datadiskussie“.

Het Westen ziet nog steeds een verschil van zo'n 150.000 man tussen het aantal troepen dat het Oosten opgeeft gestationeerd te hebben in het gebied en het aantal dat het Westen via de eigen inlichtingendiensten meent er te moeten zien.

Welke lading dekt de vlag „soldaat“ ? Een poging deze data-kwestie te vatten werd eind juni '79 nog ondernomen door Schmidt tijdens een bezoek aan Moskou alwaar hij Kossygin en Gromyko ontmoette. Schmidt zou hebben voorgesteld de „tellingskriteria“ welke tot nu toe werden gehanteerd te wijzigen, nieuwe richting te geven. Vroegere pogingen om het verschil te situeren gebeurden op het vlak van ventilaties naar het aantal soldaten in de verschillende eenheden (bij middel o.a. van rooster-ventilatie).

Schmidt zou thans voorgesteld hebben een andere definitie voor het begrip „soldaat“ te bezigen. Tot op dat ogenblik werd te Wenen een soldaat gedefinieerd als „dragende een uniform“, „behorende tot een militaire organisatie“ en „aan een

voortdurende militaire discipline onderworpen zijnde“.

Het is vooralnog niet duidelijk in welke mate op zijn voorstellen in het Oosten dan wel in het eigen kamp al dan niet gereageerd werd.

Om deze steriele data-diskussie, die uiteindelijk reeds van bij het begin der M(B)FR, elk onderhandeling bemoeilijkt, te omzeilen en mede onder impuls van het debat in de Duitse Bundestag begin 1979 werd een alternatieve benadering ontwikkeld binnen NATO.

Systematisch verlegt het Westen nu de nadruk van het eigenlijke onderwerp (redukties) naar de „aanverwante maatregelen“.

Het betreft in feite de verificatie van de uitvoer en het respekteren van eventueel bereikte M(B)FR akkoorden.

Dit wordt dan weer gekoppeld aan „vertrouwenwekkende maatregelen“ zoals die werden bereikt in de Helsinki-Intentieverklaring van augustus 1975.

Op dit ogenblik zou akkoord bereikt zijn, eerst tussen de VS, VK en de DBR, binnen NATO hieromtrent. De algemene idee was een voorstellen-pakket in de onderhandelingen te brengen, waarschijnlijk op het einde van deze 19e ronde.

Dit pakket zou er vooralnog als volgt uitzien (officieus) :

- a) *Beide allianties verbinden er zich formeel toe notifikatie te geven van elk militair maneuver van de orde van een divisie (10.000 à 15.000 man) in het Centraal-Europese gebied.*
- b) *Beiden zouden op voorhand troepenrotaties naar en vanuit het gebied melden. Dergelijke rotaties zouden enkel geschieden via op voorhand bepaalde doorgangen.*
- c) *Beiden zouden op deze „checkpoints“ evenals op het grondgebied van de ander inspectoren mogen stationeren om de verificatie waar te nemen.*
- d) *Verkenningsvluchten (met vliegtuigen) op lage hoogten zouden boven Oosten West-Europa worden toegelaten.*

Wat, op basis van de beschikbare informatie, te denken over deze geplande voorstellen ?

- a) *De Helsinki verdragen voorzien de voorafgaande aankondiging van militaire manoeuvres waaraan 25.000 man deelnemen evenals het uitnodigen van waarnemers.*
Dit voorstel houdt dus een duidelijke vermindering in van de vroegere stan-

dard. Voor meer informatie zie verder onder het deel „De Brezhnev voorstellen“.

- b) *en c) maken deel uit van de ideeën welke het Westen sinds 1973 koestert om inhoud te geven aan de „associated measures“ welke zij met de verkenning- en besprekingen gedurende de eerste helft van dat jaar wist in te schrijven in de betiteling van de Weense onderhandelingen (Mutual reduction of forces and armaments and associated measures in Central Europe).*

Inspectoren zijn in zekere mate reeds toegelaten onder de Helsinki-bepalingen. Wel streeft het Westelijke voorstel een duidelijke uitbreiding na in die zin dat ze op een permanente basis en op wel bepaalde plaatsen op het grondgebied van wederzijds de ander zouden functioneren. Anderzijds lijkt men afgestapt te zijn van de idee van „mobile“ inspectie.

Ter compensatie hiervan lijkt het volgende punt ingeschreven te zijn.

- d) *Verkenningsvluchten op lage hoogte boven het grondgebied van de ander is een zeer delikaat, zometer explosief, gegeven.*

Reeds in de vijftiger jaren werd onder Eisenhower in het kader van de Geneefse Ontwapeningskonferentie het voorstel „Open skies“ gedaan. Hierbij zouden wederzijds verkenningsvluchten op hoge hoogte toegestaan worden. Het voorstel werd nooit door de Sovjets aanvaard en gezien de Amerikanen er een conditio sine qua non voor elke ontwapeningsmaatregel van maakten heeft het geleid tot de blokkage van de aan gang zijnde onderhandelingen. Het precedent is gekend.

Technisch-militair echter kan dit voorstel nu niet meer van hetzelfde belang zijn als 25 jaar geleden. Immers, het penetratievermogen der ruimte-satellieten heeft zich voldoende bewezen. Wel is het nog steeds zo dat de beide grootmachten een feitelijk monopolie bezitten op dergelijke waarnemingsplatformen en dus ook op de informatie die ze verstrekken. Snellere proliferatie hiervan is na te streven. Anderzijds werd binnen NATO beslist omtrent de aanschaf der AWACS die zonder het NATO-luchtruim te verlaten relatief diep over de grenzen van de buurmeerkijken kan.

CBM-onderhandelingen kontradiktie of niet ?

Vraag is of dit element uit het voorstellenpakket thans wel enige andere functie hebben kan dan propagandistisch te wij-

zen op de eigen goeie wil (wat na de Brezhnev voorstellen reeds heel wat van die overtuigingskracht zal verloren hebben) en nog maar eens een remmende faktor te zijn op de onderhandelingen omtrent reducties. Indien het voorstel al niet stoot op volledige afwijzing zal het tonen zeer tijdsconsumerend te zijn in conceptuele en praktische regeling. (Hoe diep mogen welke vliegtuigen welk land over op welke minimum hoogte? Welke zijn verboden zones? Wat in geval van technisch defect? Wat in geval van schending der afspraken?).

De wederzijdse aanvaarding van het principe van verkenningsvluchten over de grenzen heen kan zeker bijdragen tot vertrouwensvorming (alhoewel hun opdracht een negatieve oorsprong heeft namelijk nagaan of de ander zich wel aan de regels van een afgesloten akkoord houdt) doch omtrent de opportuniteit van de inbreng thans en de haalbaarheid op zowel diplomatiek en politiek niveau evenals het kader waarin het naar voor gebracht wordt lijkt weinig twijfel mogelijk.

De eventuele inbreng van dit CBM-pakket (CBM staat voor Confidence Building Measures ofte vertrouwenwekkende maatregelen) wijst o.i. op een hernieuwde poging van NATO vooralsnog M(B)FR, het zwakkere broertje in de détente-oefening, op te hangen aan de CEVS-konferenties (Conferentie voor Europese Veiligheid en Samenwerking, Helsinki-Belgrado-Madrid in 1980).

Het was steeds de opzet van NATO beide konferenties, M(B)FR-CEVS, aan elkaar te koppelen en deze te zien als een doorlopend proces van negociëren, wat blijkt o.a. uit de Westerse aanpak van de Belgrado-opvolgingskonferentie. Het Oosten evenwel vertoonde de tendens in Belgrado niet meer dan een evaluatie te zien van hetgeen in Helsinki werd neergeschreven.

De ineenstrengeling van beide fora welke het Westen opnieuw openlijker nastreeft lijkt een mogelijke opening te bieden aan de Franse idee voor een Europese (konventionele) Ontwapeningskonferentie. Alhoewel de Sovjets enigszins lijken gewonnen te zijn voor deze idee blijven zij het onderscheid maken tussen de respectievelijk lopende fora.

Dit moge ook blijken uit de recente (6 oktober 1979) voorstellen van Brezhnev, die zich zowel richten naar troepenreducties (M(B)FR) als naar vertrouwenwekkende maatregelen (CEVS) en (Euro-) strategische beperking (SALT 3).

Om te besluiten dient gesteld dat over het laatste jaar weinig spektakulairs geschiedde. Wel werden wat eerder geloste ideeën aangescherpt, vooral op het vlak van de kollektiviteit der post-reductie plafonds. De datakwestie blijft stagneren.

De onderhandelingsactiviteit lijkt nog meer te verschuiven van de Weense tafel naar veelvuldige bilaterale contacten tussen regeringen.

De indruk wordt gewekt dat op dit niveau verder gegaan wordt dan het louter lossen

van weinig ophefmakende gemeenschappelijke communiqués.

Het Westen verlegt, niettegenstaande meerdere tendensen wijzen op de mogelijkheid voor een eerste fase akkoord op kortere termijn, de nadruk op de „aanverwante maatregelen“. Vraag is of dit bedoeld is om een akkoord dat onderhands klaar komt te begeleiden dan wel deze te bemoeilijken.

De Brezhnev-voorstellen waarbij eenzijdige reducties worden aangekondigd bevestigen de aanwezige trend en ondergraven de geplande Westerse voorstellen, welke hierom mogelijks, doch niet noodzakelijk, pas later ter onderhandeling zullen worden voorgelegd.

Het profiel van deze 19e onderhandelingsronde kan als dan een voortdurende vraag zijn van de Westelijke deelnemers om meer specificatie omtrent de in het vooruitzicht gestelde terugtrekking van 20.000 manschappen en 1.000 tanks door de Sovjets uit de Duitse Democratische Republiek.

Meer recente gegevens wijzen er op dat op Westers initiatief een reductieplan zal voorgelegd worden op de NAVO-raad. Men stelt voor (en een pré-akkoord of eerste fase-akkoord) 30.000 Sovjet soldaten en 12.500 Amerikaanse soldaten uit Centraal Europa terug te trekken evenals 1.000 kernkoppen (en Honest Jone). Ook zou een intentieverklaring gedaan worden omtrent reductie in verder fases. Er wordt eveneens melding gemaakt van het aansluiten van een Telex-netwerk tussen de regeringen van beide zijden in het reductiegebied.

Luc JVI De Smet,

STALEN STAVEN

*Sommigen zeggen : „Eindelijk thuis“.
Ik schud mijn hoofd achter deze
stalen staven -
Dag in - dag uit - dagelijkse routine
Ik kan deze stalen staven niet breken
Ik wil er uit!
Dit is niets voor mij - slot open - slot
dicht
zo is het immers, achter stalen staven
Denk er aan, wie je ook bent,
geen rechten, niets - niets -
achter stalen staven
En het zal nooit veranderen -
achter stalen staven!*

Raymond Counts -
vert. F. Groffy

Uit de bundel „River of Many Minds“.
Prijz 100 fr. te bestellen bij F. Groffy,
Kon. Elisabethplein 11, 2700 St.-Niklaas

OPROEP

In december moeten de NAVO ministers van buitenlandse zaken een beslissing nemen aangaande het opstellen van de Pershing II en Cruise raketten in West-Europa, en meer bijzonder op het grondgebied van België, Nederland en de BRD.

Het opstellen van nieuwe kernkopraketten wordt voorgesteld onder de misleidende norm „modernisatie“.

De waarheid is deze : het gaat hier om een nieuwe eskalatie in de oorlogsdreiging, een overwinning van de „havikken“ en hun belangen in het militair-industrieel complex.

Wij verzetten ons nadrukkelijk tegen deze nieuwe evolutie die een stap verder betekent naar de grootste vloed die de mensheid treffen kan : Wereldoorlog III.

Daarom doen we een beroep op alle vredelievende mensen om te verhinderen dat de Belgische regering zich medeplichtig maakt aan het opdrijven van de internationale spanning. Wij willen geen lanceerplaatsen voor kernraketten op ons grondgebied en wensen dit met alle middelen duidelijk te maken aan de regering.

Weigeren om de bewapeningswedloop verder te zetten opent de weg naar de noodzakelijke afbouw van de bewapening in Europa, en de gelijkmatige en wederzijdse vermindering van de militaire uitrusting.

Dit verhindert niet enkel het oorlogsgevaar, doch laat bovendien toe, astronomische bedragen vrij te maken voor de strijd tegen honger, analfabetisme en onderontwikkeling in de wereld, wat meer dan ooit de vrede dient.

Uit de namen van de talrijke ondertekenaars citeren we :

De dames en heren parlementariërs : M. Capoen, J. Caudron, M. Colla, M. Coppiniers, L. Danschutter, A. De Beut, J. Delfosse, W. Demeester-De Meyer, J. Gabriëls, W. Kuypers, A. Laridon, J. Steeckx, L. Tobback, P. Van der Niepen, L. Van Geyt, B. Deconinck, L. Van Velthoven, W. Seeuws, A. Smet, L. Hancké, J. Van Elweyck, C. Van Elsen, J. Mangelschots ;

De dames en heren : A. De Smaele (oud min.), F. Claes, J. Schelfhout, L. Loose (provincieraadsleden Antwerpen), A. De Bruyne, H. Devoldere, A. Holsbake, G. Vercouteren (provincieraadsleden Oost-Vlaanderen), J.C. Laurent (provincieraadlid West-Vlaanderen), De Maght-Aelbrecht (schip. Aalst), W. Moens (schipen Ninove), J. Timmermans (schipen Ninove), W. Dijkck (gemeenteraad Antwerpen), F. François (gemeenteraad Waregem), V. Verckens (gemeenteraad Ninove), Van Eesbake (gemeenteraad Voorde), J. Van Bilcke (gemeenteraad Brugge), Van In (gemeenteraad Brugge), M. De Bie (provincieraadlid Antwerpen en schepenen Ekeren), A. Vleugels (Bastendige deputatie Antwerpen), A. Viane (gemeenteraad Antwerpen), Hardies (gemeenteraad Herentals), Pauwels (gemeenteraad Mol), R. Geeraerts (gemeenteraad), W. Peeters (gemeenteraad Turnhout), J. Bauwens (burgemeester Arendonk), Schmidt (gemeenteraad Ekeren), Bomgear, De Baker, Zwanepoel-Melis, Van der Avont, Van Camp, Willems, De Pauw, De Keyser, De Wit-Jacobs, Goris, Van Ruth, Bosmans (gemeenteraadskeden Edogem), de C.V.P. schepenen van Edegem, Steenhout, Bosteels en Rumen (burgemeester en schepenen Grobbendonk), Van Rompay (burgemeester Hasselt) ;

De dames en heren : F. Van Baelen (Krist. Vakb. Turnhout), R. Van der Linden (BTB Gent), J. Reynaerts (Soc. Sol.), Marcel Deneckere, E. Boutmans (voorz. Daensaktiefonds), G. Provoost (RvB IJzerbedevaartkomitee), P. Moenaert (voorzitter CVP-jongeren Brugge), H. Lefever (ACW CVP Brugge), P. Wittewrongel (Aktiekomitee tegen de Wapentransporten), V. Camerlynck (ABVV hoofdafgevaardigde Siemens), F. Van Hulle (ABVV sekretaris Brugge), H. Naenssens (sekretaris CM Brugge), L. Melis (vice-voorzitter ACOD), K. Maes (ondervoorzitter ACOD, lokale & regionale besturen), J. Van Loo (hoofdafgevaardigde KNG SSF Brugge), A. Janssens (hoofdafgevaardigde ACOD WVEM Oostende), K. Dille (sch. Vermeylenfonds Antwerpen), H. Verstrappen (ABVV Gent), Van Houtven (BBTK Wilrijk), Timmermans (BSP fed. Aalst), M. Janssens (voorzitter BSP Ninove), N. Baert, L. Michielssen, B. Haskin, R. Branson (ondervoorzitter KWB nationaal), Van Haecke (voorz. ACW arrondissement Brugge), F. Ingels (ACOD VUB), L. De Canne (ABVV SABENA), H. Eeraerts (ACV SABENA), kanunnik H. Servotte (vice rektor UFSIA), V. Van Rompay (prof. KUL), K. Bosschaert (provinciaal overste paters Passionisten), K. Baeckelmans (prof. Theologie), R. Landschoot (prof. Theologie), H. De Deyn (prof. KUL), A. Van Baelen (docent KUL), H. Roelands (prof. KUL), Boilliat (docent KUL), A. Van Baelen (docent KUL), Verlatte (prof. KUL), S. Van Outrijve (past. universitaire parochie), G. Van Pelt (Univ. Parochie), K. D'Heyvaerts (sekr. fac. Theologie KUL), kanunnik K. Van Isacker (prof. UFSIA), R. De Groot (prof.), Marijnissen (prof.), M. De Necker (Links), F. Baelen (ACV Turnhout), H. Florbeq (PMB), Y. Lauwers (ACOD gemeenten), J. Willems (ACOD), J. Van Houtven (sekr. BBTK Antwerpen) ;

Uitvoerend en technisch bestuur BTB (60 personen) ;

De kunstenaars : J. Fontler, M. Braat, G. Swimborg, P. De Wispelare, Het Trojaanse paard, Vuile Mongen zijn Viesse Gasten, De Andere Film, J. Van Riet, D. Robberecht, H. Spellers, F. Neirinck, F. Buyens, L. Chagoif, W. Ganzevoort, W. Spillebeen, Fugitive Cinema, W. Courteaux, Cinema 62 Oostende, R. Servais ;

De verenigingen : SAGO, Kont. Int. Sol., Wetswinkel Gent, Int. v. Oorlogstegenstanders, Kom. anti-III-wereldoorlog (Schellebelle), Soc. Jeugdverband, Kom. tegen Beroepsverbod, V.K.P., Masereelfonds (O.VI., W.VI., Maasmechelen, Aalst, Brussel), Elcker-Ik (Antwerpen), Burgerdienst voor de Jeugd, V.I.A., Info-Jeugd (Gent), Werkgroep Moraal (Kortrijk), Vrede, J.A.C., Links, Vlaamse Oud Strijders, Humanistisch Verbond Nationaal, AKZA, AFF Antwerpen, ABVV Zelzate, wijkclub Tielmans (Leuven), Imavo, ABVV jongeren (Gent-Eeklo), Kommunistische Jeugd van België, GROV, S.V.S.V. Gent, Onafhankelijk Havenarbeiderskomitee, De Krukhaak, M.J.A. (Eeklo), C.S.C. (Boekhoute, Ieper Rummen), Jeugdraad Zelzate, Wereldscholen (Antwerpen, Limburg, O.VI., W.VI.), ABVV pers (nationaal), Vlaamse Volkshogescholen, Vormingscentrum, L. Dosfel, De Rooie Vlinder, V.J.H. De Kim (Oostende), Oikonde (Gent), Ver. Soc. Welzijnswerkers, Oud Strijders Internationale Brigades, Onafhankelijkfront Mechelen, ORKA Lokeren, Nieuwpoorts Ontmoetingscentrum, v.z.w. 't Uilenkot, Wereldwinkel (Herzèle), Leuven Anarchistisch Kollektief, ACOD Sint-Niklaas, AGALEV Antwerpen, Gent, BSP afdelingen Zomergem, Rummen, Geatsbeis, Mariakerke, Zwijndrecht, Jong Socialisten Mol, Brugge, Kortrijk, Aalst, Ieper, Kristenen voor het Socialisme (Gent), KWB (Gent), Oxfam Antwerpen, K.P.B. Antwerpen, Vlaams Universitair Centrum, Humanistisch Verbond Antwerpen, V.A.K.S., Stadskrant De Nieuw, K.W.B. Antwerpen, Sted v.d. Mens (Turnhout), C.N.T. coalitie, BSP Turnhout, KPB Turnhout, K.A.J. Antwerpen, BBTK Antwerpen, ABVV Antwerpen, Jongeren Kerk, Jong Socialisten Antwerpen, L.B.C. Vlaanderen, Humanistisch Verbond Wetteren, Vrede en Mensenrechten Tielt ;

De nationale verenigingen (een overlapping met bovenstaande lijst is niet uitgesloten) : Vrede, I.O.T., Elcker-Ik, Daens Aktiefonds, Vlaams Universitair Centrum, Socialistisch Steunfonds, Jong Socialisten, Kommunistische Jeugd, Volksunie Jongeren, Socialistische Beweging v.d. Vrede, Oxfam Nationaal, VUB coördinatie, Masereelfonds, Beweging Anders Gaan Leven, ABVV kedertan, Groene Fietsers, V.A.K.S., Universitaire Parochies, AKZA, Pax Christi, Bond Beter Leefmilieu, Brusselse Raad Leefmilieu, Elf Novembergroep, Vlaamse Oud Strijders, Vlaamse Volksbeweging, Jongeregemeenschappen, SAGO, Katholieke Scouts-Jongeren, Katholieke Landelijke Jeugd, Katholieke Studentenactie, Vlaams Katholieke Scouts, Vlaams Verbond Katholieke Scouts en Meisjes Gidsen, Kultuuroppbouw, Kongres Meraalwerkers ABVV, Kommunistische Partij van België, Belgische Socialistische Partij, Volksunie, AGALEV, Nationaal Team KSA-VKSJ, C.S.K.W. (Centrum voor Sociaal Cultureel Werk - groepeert de cultuurdiensten van Nationaal Kristelijk Middenstandsverbond, Boerenbond, Davidsfonds, Konfederatie Ouderverenigingen, Katholieke Filmiga, ...), K.W.B., ACOD Onderwijs, L.B.C., Humanistisch Verbond.

ISRAELISCHE BEZETTING IN CISJORDANIE

Wie bij het afsluiten van het vredesverdrag tussen Israël en Egypte de hoop gekoesterd had dat de Zionistische staat toegevingen zou doen, is bedrogen uitgekomen. Integendeel gaat de regering Begin steeds verder in de versterking. In haar vlucht vooruit, hopen haar afbrokkelende eenheid te bewaren moet zij steeds maar ingaan op de eisen van haar extreem rechtse vlaggel. Dit betekent een steeds verdergaande inpalming van bezet Palestijns grondgebied. Tegelijkertijd wordt gepoogd de invloed van de PLO in het be-

zette gebied te verminderen. In dit licht moet de aanhouding van de burgemeester van Nabloes gezien worden. Hierbij rekenen de Israëli blijkbaar niet op de eensgezinde reactie van solidariteit van de andere burgemeesters. Maar blijkbaar volstaat dit nog niet, want Begin bestudeert al een nieuw kolonisatieplan voor maar liefst negentien nieuwe kolonies. Onderstaand artikel gaat dieper in op de steeds verder om zich heen grijpende Israëlische kolonisatie.

De beslissing van Israël om nieuwe joodse nederzettingen op Arabisch grondgebied te vestigen, heeft sedert midden oktober opnieuw tot een golf van geweld geleid. De regeringsbeslissing maakt het mogelijk om de publieke grond te onteigenen om „aan de Joodse nederzettingen de kans te geven“ zich te ontwikkelen.

Deze beslissing sluit echter de mogelijkheid niet uit dat de Arabische grond door het Israëlisch leger toegedijend wordt voor militaire doeleinden, naar zij beweren, terwijl het eigenlijk gaat om nieuwe nederzettingen.

Vroeger werd de Arabische grond (privé- of gemeenschapsgrond) zonder enige regeringsbeslissing door het Israëlische leger onteigend.

Deze werd dan gewoonweg door het leger afgesloten, met als reden: „gesloten om veiligheidsredenen“, terwijl de Israëliërs werden aangespoord er zich te vestigen. Deze nieuwe regeringsbeslissing zet een punt achter alle vroegere valse verklaringen en maakt van de uitbreiding van de bestaande nederzettingen een uitgesproken feit.

De vroeger genomen beslissing, waarbij de Israëlische burgers de mogelijkheid hadden grond in Cisjordanië en in de bezette Gazastrook te kopen, wees in dezelfde zin.

De Verenigde Naties beschouwen deze

twee nieuwe maatregelen als illegaal en in tegenstelling met de Uno-resoluties.

De internationale pers vermeldt de uitspraak van de woordvoerder van K. Waldheim waarbij hij deze beslissingen veroordeelt als zijnde „in strijd met de UNO-resoluties, het handvest van de UNO en de Conventie van Genève van 1949“. Binnen de bezette gebieden hebben de beslissingen van de Israëlische regering algemene woede en een sterke wil om te blijven opgewekt.

Burgemeesters van Cisjordanië en de Gazastrook, personaliteiten en intellectuelen oefenen sterke kritiek uit op de regeringsbeslissingen waarbij ze deze veroordelen als nieuwe pogingen tot annexatie van de bezette gebieden.

De Israëlische regering geeft hierdoor, gesteund door de Akoorden van Camp David die de Israëlische regering betere mogelijkheden hebben gegeven om haar plan uit te voeren in Cisjordanië en de Gazastrook, een nieuw bewijs dat ze niet van plan is zich terug te trekken uit de bezette gebieden. Verder blijft de regering bij haar interpretatie van autonomie, waarbij deze alleen toepasselijk zou zijn op de bevolking en niet op grond en bevolking, daarbij nog met uitsluiting van zelfbeheer, aldus de Attalah, het voornaamste Arabisch weekblad van Oost-Jeruzalem.

Bassam Chaka'ah, burgemeester van Nabloes (de grootste stad van Cisjordanië) heeft de akties van de Israëlische regering veroordeeld als zijnde „moordend en in strijd met de UNO-resoluties“. Mohammed Hassan Wilhem, burgemeester van Alhou verklaarde dat deze akties bedoeld waren om Israël toe te laten, onder het mom van veiligheid, nog meer gebied te onteigenen dan tot nu toe gebeurd is. De gemeenteraad van Hebron (Al-Khalil) beschrijft de beslissing als zijnde de konkretisering van het komplot gesmeed in Camp David.

De beslissing van Israël om de gronden te onteigenen, is een duidelijk bewijs van versnelling van kolonisatie van Cisjordanië en de Gazastrook.

Deze beslissingen laat de Israëliërs toe grond te kopen in het bezet gebied en beoogt eveneens de Arabieren te verhoeden hun eigendom van de bezetters terug te kopen, dit om het in beslag nemen van gronden door de regering te versnellen, zo konstateert Al Fajr, Arabisch dagblad van Oost-Jeruzalem.

De meeste dorpsbewoners werden de documenten, die het recht op hun grond bevestigen, ontnomen. De autoriteiten eigenen zich deze grond toe door ze als publieke grond te bestempelen, aldus Al Fajr.

De internationale editie van de Jeruzalem

Post (14-20 okt.) vermeldt de regeringsbeschrijving van de publieke grond als zijnde zones die eigendom zijn van Jordanië, grond waarop de Arabieren geen duidelijk eigendomsrecht hebben, of gevorderde of vroeger onteigende grond. Sedert de bezetting van 1967 hebben zich meer dan 90 Israëliische nederzettingen op Arabisch grondgebied in Cisjordanië en in de Gazastrook gevestigd. Deze nederzettingen strekken zich uit over 55.000 hectare waarop 52.000 Israëliërs leven. Vijftien nieuwe nederzettingen zijn erkend sedert de ondertekening van het Egyptisch-Israëliisch Akkoord.

Na de beslissing van midden oktober is de regering ijverig bezig de bestaande nederzettingen van grond te voorzien met het oog op uitbreiding.

Volgens de Jerusalem Post (14-20 okt.) hebben 6 vestigingen nu reeds onteigende gebieden gekregen als gevolg van de nieuwe beslissing. Het gaat om de nederzetting Ariel die 100 ha kregen, Givon 65 ha, Elkana 40 ha, Beit Horon 15 ha, Kedumin 7 ha en Efrat 200 ha.

De Israëliische leiders houden het werkelijke doel van de nederzettingen in de bezette gebieden niet verborgen. Premier Begin heeft, samen met andere leden van de regering, openlijk verklaard dat de bezette gebieden (de grond en niet de bevolking) volledig deel uitmaken van de staat Israël. De politiek van het vestigen van nederzettingen beoogt duidelijk deze realisatie waarbij de terugtrekking uit de bezette gebieden onmogelijk zou niet onaanvaardbaar wordt.

Alleen al de plaatsen waar de nederzettingen gevestigd zijn, vormen een bewijs. Ze zijn gebouwd rond de Arabische bevolkingscentra en maken de vrije communicatie tussen deze centra onmogelijk. De Arabische steden en dorpen zijn ghetto's geworden omringd door vijandige nederzettingen met als doel de bewoners uit hun huizen te jagen.

De huidige situatie in het Arabische Jeruzalem is een duidelijk voorbeeld van de konkretisering van de Israëliische politieke opties.

Sedert de aanhechting en vereniging met West-Jeruzalem in 1967 is men in deze stad koortsachtig een volledig bouwprogramma aan het uitwerken. Er werden een twaalfstal residentiële wijken, waarin 50.000 Israëliërs wonen, op de heuvels van Oost-Jeruzalem opgetrokken, over de Arabische wijken heen.

Binnen de muren van de oude stad werden de meeste Arabische wijken opgevoerd waarbij de Arabische bewoners verjaagd werden en vervangen door Israëliische bewoners.

Eén van de doeleinden van de Israëliische autoriteiten is te komen tot een verdeling van 2/3 Joden en 1/3 Araben in Jeruzalem.

De politiek die de Israëliërs voeren in het bezette gebied werd reeds verschillende malen veroordeeld door de Verenigde Naties en internationale organisaties. De Israëliische regering werd aangespoord om alle uitvoeringen te staken die in strijd zijn met het UNO-handvest, de Universele verklaring van de Rechten van de Mens en de Conventie van Genève betreffende de bescherming van burgers in oorlogstijd. Deze conventie verklaart expliciet : „...De bezetter zal geen eigen burgerbevolking in het bezette gebied binnenlaten en zich laten vestigen“.

De vrede zal in het Midden-Oosten niet gerealiseerd worden door onteigening van grond, of door het vestigen van nederzettingen op bezet gebied noch door een bezetting.

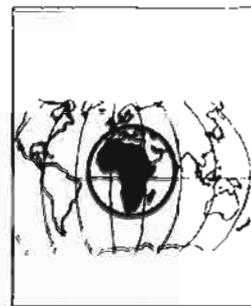
De Israëliische regering moet aangespoord worden om op te houden met het in beslag nemen van Arabische gronden, het

vestigen van nederzettingen op bezette gebieden, de bestaande nederzettingen ontbinden en zich terugtrekken uit de gebieden die zij sedert 1967 bezetten. De vrede zal nooit te verenigen zijn met de idee dat de bezetting van de Arabische gebieden gehandhaafd wordt. Het is de taak van al diegenen die streven naar vrede, naar vrijheid en rechtvaardigheid om druk uit te oefenen op de Israëliische regering en hen ertoe te brengen zich te schikken naar de wil van de internationale samenleving weergegeven in de UNO-resoluties wat betreft het Midden-Oosten. De nieuwe beslissingen van de Israëliische regering om de onteigening van de bezette gebieden op te drijven, moet de start betekenen van een internationale kampanje onder het motto :

ONMIDDELLIJKE STOPZETTING VAN DE ONTEIGENING.

ONTBINDING VAN DE BESTAANDE NEDERZETTINGEN.

MOZAMBIQUE : RODESIE'S VERGETEN BUUR

Om het Patriottisch Front van Zimbabwe een beetje „toegeeflijker“ te maken op de conferentie van Lancaster-House, oefent het Muzorewa-regime van Salisbury militaire druk uit op de Frontlijnstaten (Angola, Botswana, Mozambique, Tansa-

nia en Zambia), volgens het door de Amerikanen in Vietnam uitgeprobeerde principe dat, als je de vijand niet op de grond kan verslaan, je best zijn steunbases kan platbombarderen. Van deze steunbases wordt Mozambique het zwaarst getroffen.

Voortdurende aanvallen.

„Toen ze de twee helikopters zagen, begonnen de vrouwen te gillen : „Soldaten van Smith, soldaten van Smith““, vertelt Zeca Cunha, die samen met een hoop andere mensen in de open laadbak van een Toyota naar de markt van Chibuto liftte, „maar ik zegde : Geen paniek, dat zijn zeker onze soldaten die aan het oefenen zijn“. Toen de helikopters even later op de brug, twee kilometer buiten het centrum van Chibuto, landden, was het te laat. Vóór de chauffeur de wagen kon keren, hadden de twee mannen met lang haar en rode baarden, die uit de helikopter gesprongen waren, de auto al getroffen met een granaat. Even later dynamiteerden ze de brug. Zeca Cunha is de enige overlevende van deze aanval.

5 september 1979, vijf dagen vóór het begin van de Zimbabwe-vredesbesprekingen in Londen : de Rodesische radio zendt een militair communicatie uit, waarin een nieuwe aanval tegen het buurland Mozambique wordt bekendgemaakt, „een preventieve actie ter voorkoming van een gezamenlijke ZANLA-FPLM-inval in Rodesië“, zo heet het.

(ZANLA : guerrillaleger van het ZANU, Mugabe's vleugel van het Patriottisch Front ; FPLM : Bevrijdingsleger van Mozambique).

De aanval, die tot 11 september voortduurt, is de grootste uit de korte geschiedenis van Mozambique, sinds het land op 25 juni 1975 onafhankelijk is geworden. Deze keer ging het niet om een „toe-

„hit and run“-actie, de 1.300-en-zoveelste van haar soort, maar om een regelrechte invasie met infanterie, artillerie, en een sterke ondersteuning uit de lucht, ... op 400 km. van de Rodesische grens en op nauwelijks 100 km. van Mozambique's hoofdstad Maputo.

Het doel ? Géén ZANU-vluchtelingen-kamp (en nog minder een opleidingsbasis), géén FPLM-kazerne, wél het Agro-Industrieel Komplex van de Limpopo-vallei, de graan (of juist : rijst-)schuur van Mozambique. De aanval op een rijstpellerij, op „Volkswinkels“, koöperaties en administratiegebouwen, op het FPLM-hoofdkwartier in Mapai, de ongeveer 100 gedode landbouwers in de velden en wachten voor de winkels of aan de autobus-haltes, de opgeblazen bruggen, de vernietigde school en gevangenis in de streek van Chokwé-Guijá-Aldeia de Barragem-Chibuto (in de Gaza- en Maputo-provincies) zijn duidelijk bedoeld om Mozambique ervan te overtuigen dat verdere steun aan het Patriottisch Front het land economisch duur kan te staan komen.

Overigens komt deze aanval niet helemaal als een verrassing : het Limpopo-komplex is namelijk Mozambique's bestoepende grootschalige ontwikkelingsproject in de landbouwsector. Sedert 1976 zijn er in de plaats van de verlaten Portugese boerderijen grote staatsbedrijven gekomen, met de modernste landbouwmachines en de hulp van buitenlandse landbouwtechnici.

Hoewel het project tot nu toe verre van

een onverdeeld succes is gebleken en de inplanting van zo'n grootschalig bedrijf veel vragen doet oprijzen over de aard en de manier van de transformatie van een koloniale naar een socialistische economie in de landbouw (hoe zit het met de mechanisering als er zoveel werklozen zijn, hoe lossen we het probleem van de seizoenarbeid op, welke gewassen moeten er verbouwd worden, wat moet de relatie zijn tussen staats- en familielandbouw, enz.), is men er tussen 1977 en 1978 in geslaagd de rijstproductie te verdubbelen (van 28.000 naar 55.000 ton), genoeg om 1/3 van het land te voeden. En wanneer de dam van Massingir, bij de Rodesische grens, zal voltooid zijn, verwacht men 250.000 ha in cultuur te kunnen brengen, tegenover 15.000 op dit ogenblik.

Het zwaartepunt van deze aanval, die zich over de drie zuidelijke provincies van Mozambique uitstrekt (Maputo, Gaza, Inhambane), was het dorpje Aldeia de Barragem, waar zich de stuwdam op de Limpopo bevindt, die het hele irrigatiesysteem van het complex regelt. De racistische troepen van Salisbury, die voor een groot deel bestonden uit buitenlandse huurlingen, zoals ooggetuigen bevestigden, en ook de inwoners van Guijá, die tussen de aanvallers twee Portugese ex-grondbezitters uit de streek herkend hebben, zijn echter niet in hun doel geslaagd : de dam opblazen. Het sterke luchtafweergeschut van de FPLM heeft ze belet hun plannen uit te voeren. Integendeel : de balans aan de Rodesische zijde, 2 neergehaalde BELL-helikopters, 1 verkenningsvliegtuig en een

dertigtal doden, betekende de zwaarste klap die de racisten tot dan toe moesten inkasseren.

Maar ook aan Mozambikaanse zijde weegt de balans zwaar door : niet alleen de reeds vernoemde doden en vernietigde installaties, maar ook de schade aan de dam en de zes opgeblazen bruggen (waaronder één spoorwegbrug) over de Changane- en de Limpoporivier, die het verkeer tussen het centrum van het land en het zuiden ernstig bemoeilijken. In het totaal is er voor meer dan 150.000.000 B.fr. schade aangericht.

Overigens ziet het ernaar uit dat, militair gezien, het tij stilaan begint te keren in het voordeel van Mozambique. De nieuwe wapens (vooral de luchtafweerraketten) en de betere training van de FPLM beginnen resultaten op te leveren.

Toch zijn, sedert de conferentie in Londen begonnen is, de aanvallen tegen Mozambique (en in mindere mate tegen de andere frontlijnstaten) geen moment opgehouden. Een rijtje feiten :

- tussen 5 en 11 september : groot-scheepse invasie in Gaza, Maputo en Inhambane ;
- 13 september : Rodesische kommandos, per helikopter aangevoerd, vallen het meteorologisch en radiokommunikatiestation van Monte Xiluvo, in de Manica-provincie aan, dat minder dan 24 uur ervoor de eerste volautomatische telefoonverbinding tussen de verschillende provinciehoofdplaatsen had tot stand gebracht. Granaten in de radio-kamer richten voor 60 miljoen B.fr. schade aan. De snelle tussenkomst van de FPLM beletten dat het station volledig vernield wordt.
- 27 september tot 4 oktober : inval in de Manica-provincie ; op 27 september rijden een 30-tal Rodesische tanks, voorafgegaan door 2 Caterpillars en gesteund door vliegtuigen en helikopters, Mozambique binnen, in de streek van Mavonde. Doelwit : een Zimbabweaans vluchtelingenkamp in de streek (met zijn meer dan 130.000 vluchtelingen uit Zimbabwe is Mozambique momenteel het land dat, in vergelijking met zijn inwoneraantal, het meeste vluchtelingen ter wereld herbergt). Tijdens hun opmars in Mozambique maken de Rodesiërs drie verdedigingsgordels, waarvan de meest zuidelijke bij de weg Chimoio-Manica ligt. Vanaf 28 september komt de tegenaanval van de FPLM. Voor de Rodesiërs wordt het een débâcle : meer dan 120 doden en tonnen

achtergelaten materiaal tijdens een overhaaste vlucht die tot 3 oktober duurt, en waarbij ze nog de kans zien een „Volkswinkel“ te vernietigen. Op 4 oktober lanceren ze een luchtaanval tegen de FPLM-troepen in Mavonde. Resultaat : 10 neergeschoten jachtbommenwerpers ; de Rodesische piloten weigeren nog verdere vluchten boven de streek uit te voeren. Om paniek onder de blanke Rodesische bevolking te voorkomen, wordt voor het eerst sedert zes maanden de censuur op de militaire berichtgeving weer ingesteld.

- 11 en 13 oktober : de Rodesische luchtmacht bombardeert en vernietigt 2 bruggen op de spoorlijn van Caldas Xavier (Tete-provincie), die essentieel is voor de uitvoer van steenkool uit de Moatize-mijnen. In een andere actie wordt de weg tussen de twee provinciehoofdplaatsen Tete en Chimoio gebombardeerd (op diezelfde dag wordt ook de TAZARA-spoorlijn tussen Tanzania en Zambia gebombardeerd).
- 18 tot 20 oktober : Rodesische lucht-aanvallen tegen dorpen en economische doelen in het Catandica-district (Manica). Een Rodesische helikopter wordt neergeschoten.

De Rodesië-konferentie.

Waarom dit lijstje ? Omdat we het belangrijk vinden dat men in Europa ook eens een ander klokje hoort luiden, in plaats van het nieuws van Salisbury, dat langs de grote persagentschappen om kritiekloos tot in de progressieve kranten voor Vlaanderen wordt afgedrukt. En om aan te tonen welke de consequenties zijn van Mozambiques onvoorwaardelijke steun aan het Patriottisch Front van Zimbabwe : miljarden schade, vertraging van de ontwikkeling, duizenden doden, vernietigde oogsten en fabrieken, en het leven in een voortdurende staat van oorlog.

De bedoeling van de Rodesiërs (de Zuid-Afrikanen, de USA, de Britten ... en al wie verder deze onzalige alliantie steunt) is niet alleen het aan de macht komen van een (min of meer) progressief regime in Salisbury te beletten, maar vooral de socialistische en progressieve regimes in Mozambique, Angola, Tanzania, ... die op langere termijn een veel groter gevaar betekenen voor de „stabiliteit“ (van de Westerse belangen) in zuidelijk Afrika, te ondermijnen en eventueel uit het zadel te lichten. Daartoe worden : onder het klasieke mom van „preventieve of vergeldingsacties tegen terroristenbases“ : direkte aanvallen tegen economische en sociale doelen in deze landen uitgevoerd.

Voor Mozambique wegen de gevolgen zwaar door : de sluiting van de Rodesische grens op 3 maart 1976, in navolging van de UNO-resoluties in verband met de rebellerende Britse kolonie, kost het land tussen de 110 en 135 miljoen dollar per jaar aan gemiste deviezen (Mozambique verzorgde vroeger vrijwel het volledige transport van Rodesische goederen), waarvan slechts 14 procent gekompenseerd wordt door hulp (ondanks de formele belofte van het Westen om Mozambique te vergoeden voor het navolgen van de VN-resoluties), geld dat nu meer dan ooit nodig zou zijn om het deviezen tekort en de negatieve betalingsbalans een beetje in evenwicht te brengen en een aantal noodzakelijke ontwikkelingsprojecten mogelijk te maken. Bovendien wordt het land verplicht nu méér aan defensie uit te geven dan aan onderwijs en gezondheidszorg samen (die nochtans de twee prioritaire sectoren zijn). Van 1978 tot 1979 is het budget voor landsverdediging met ongeveer 90 procent gestegen. Een aantal goede kaders, waaraan het land toch al zo'n schrijnend gebrek heeft, wordt bovendien in het leger vastgehouden in plaats van in belangrijker sectoren te werken.

Hoewel Mozambique van de Frontlijnstaten het ergst getroffen is, hebben ook de andere landen te lijden onder de imperialistische agressie. Het is dan ook niet te verwonderen dat landen als Zambia en Tanzania, die ideologisch niet zo stevig in de schoenen staan als Mozambique of Angola, oorlogsmoe beginnen worden, en het Patriottisch Front dwars in de richting van het aanvaarden van een neokoloniale oplossing voor het Rodesische probleem, zoals die op de Commonwealthkonferentie in Lusaka is uitgewerkt (het is tekenend dat Zambia en Tanzania in de commissie zaten, die de plannen voor de bijeenroeping van de Lancasterkonferentie heeft uitgewerkt ; deze plannen voorzien ook in een staakt-het-vuren, wat duidelijk erop wijst dat ze de politieke betekenis van de gewapende strijd niet begrepen hebben, en er enkel een middel in zien om de tegenstrever tot giraten te dwingen). De toegevingen die het Patriottisch Front op dit ogenblik in Londen doet, zijn enerzijds het gevolg van de ideologische onduidelijkheid binnen de nationalistische beweging zelf, en anderzijds het resultaat van de internationale pressie (vooral van de kant van Zambia en Tanzania), waaraan het Front onderhevig is.

Het is nu wel duidelijk dat de nog steeds koloniale cosmetische oplossing van het „Intern Akkoord“ tussen Smith-Muzore-

wa-Sithole-Chirau (3 maart 1978), dat na frauduleuze verkiezingen heeft geleid tot het aan de macht komen van de regering-Muzorewa, niet de minste kans maakt om internationaal aanvaard te worden. Niet alleen is het hele ding te doorzichtig koloniaal van karakter, maar bovendien - en dat is wel de voornaamste reden - slaagt het akkoord er niet in : ijmte te scheppen voor de vorming van een zwarte burgerij, die de „basis“ van het nieuwe regime zou moeten worden. De opkomst van een lokale zwarte bourgeoisie, zoals die door de Westerse landen gestimuleerd werd bij hun dekolonisatieprocessen (een burgerij die in hoge mate „klient“ blijft van het „moederland“), wordt onder de huidige Rodesische grondwet onmogelijk gemaakt door een aantal blokkeringsmechanismen die de weg naar de kapitalistische landbouw en industrie afsnijden voor de zwarten, en die de zwarte aspirant-bourgeois ook de toegang tot de hogere echelons van het staatsapparaat ontzegt. Een stabiel, klassiek neo-koloniaal regime zou volgens het Westen juist moeten gebaseerd zijn op een klasse van stedelijke kleinburgerij en van „kufaks“ (of rijke zwarte boeren, die de arme boeren in loondienst nemen) op het platteland.

Maar daartoe moeten de blanken plaats inruimen. Dat had reeds Henry Kissinger in 1976 begrepen, toen hij de oprichting voorstelde van een „hulpfonds“, bedoeld om de blanken met hoge premies uit Rodesië weg te lokken, en op die manier hun land te doen vrijkomen voor een groep kapitaalkrachtige zwarten. Dat hebben ook Thatcher en Carrington (zij het wat laattijdig) begrepen in 1979 : vandaar hun strak vasthouden aan de kompensaties voor blanke landeigenaars die hun land wensen te verkopen (zonder die kompensaties wordt er geen land verkocht, en komt er geen zwarte neo-koloniaal bourgeoisie, die de ondersteuning moet vormen voor een neo-koloniaal regime).

Daar echter het Patriottisch Front militair het terrein beheerst, en het wél een effectieve basis heeft binnen het land zelf, en nu het niet meer de minste twijfel lijdt dat zonder de blanke aanwezigheid het Muzorewa-regime al lang zou zijn overspoeld door het Front, is het voor het Westen essentieel Nkomo en Mugabe (of tenminste één van beiden) in om het even welk akkoord te betrekken, om een einde aan de oorlog te stellen. Daartoe heeft Mrs. Thatcher in Lusaka de steun gezocht - en blijkbaar gedeeltelijk gevonden - van die Frontlijnstaten die zelf een sterke interne bourgeoisie hebben, en die met een

neo-koloniaal oplossing, die in wezen niet veel verschilt van wat er in hun eigen landen aan de gang is, genoeg kunnen nemen, vooral nadat ze door de Rodesische terreuraanvallen murw genoeg gemaakt zijn.

Wie een dergelijke oplossing moeilijk kan aanvaarden, is het Zuidafrikaanse establishment, dat zijn eigen positie en de kansen op de uitbouw van een zuidelijk Afrikaanse economische alliantie, met zichzelf uiteraard in een leidinggevende positie en een serviele Rodesische legering als politie-agent voor het in bedwang houden van de marxistische en nationalistische buurlanden, in het gedrang ziet komen. Een oplossing die verder gaat dan het huidige Muzorewa-regime is voor Zuid-Afrika onaanvaardbaar, zoals premier Botha reeds een paar keer dreigend heeft laten horen. Zuid-Afrika investeert nu al ongeveer 65 miljoen B.fr. per dag in de Rodesische oorlog en Zuidafrikaanse soldaten kunnen nu één jaar verlof zonder verlies van hun rechten krijgen om in het Rodesische leger te gaan vechten. Het is niet onwaarschijnlijk dat na de recente nederlagen van het Rodesische leger in Mozambique, Zuid-Afrika zijn steun aan Rodesië nog zal opdrijven en openlijker tot interventie overgaat ; de 600 Zuidafrikaanse soldaten die op 23 oktober Zambia binnengevallen zijn, de Zuidafrikaanse regeringsfunctionarissen die tussen Pretoria en Londen op en neer pendelen, de recente ontmoeting (21 of 22 oktober) tussen generaal Walls, stafchef van het Rodesische leger, en hoge officieren van het apartheidsregime „om militaire aangelegenheden te bespreken“, zijn evenzovele feiten die reeds in die richting wijzen.

Voor Zuid-Afrika is een sterke conservatieve - liefst blanke - aanwezigheid in Rodesië essentieel. De Zuid-Afrikanen beseffen echter wel dat de harde extreme houding van Ian Smith, die van geen compromissen wil horen, een slechte kaart is. Daarom steunen ze nu vooral op generaal Peter Walls, die wél bereid is de blanke koek met Muzorewa te delen. Tekenend is wel dat sedert een paar dagen Walls in Londen is, als nieuw lid van de Rodesische delegatie.

De Zuidafrikaanse tactiek is duidelijk : een alliantie opbouwen met de „onafhankelijke“ bantoestans, Malawi (één van de weinige Afrikaanse landen dat openlijk diplomatieke betrekkingen onderhoudt met Pretoria), Botswana, Swaziland, Lesotho, en later ook Zambia en eventueel Mozambique en Angola. De economische

afhankelijkheid van deze landen zou ervoor moeten zorgen dat ze ophouden de Zuidafrikaanse bevrijdingsbeweging ANC te steunen, en dat ze het regime van Pretoria met gunstiger ogen gaan bekijken. Maar daarvoor moeten eerst Mozambique en Angola murw gemaakt worden. Voor Angola zorgt Zuid-Afrika zelf : voortdurende bombardementen en het in leven houden van Jonas Savimbi's UNITA-terroristenbeweging. Mozambique en Zambia neemt Rodesië voor zijn rekening.

Gevolgen voor Mozambique.

Slagen de Rodesische aanvallen er niet in de solidariteit van het Mozambikaanse volk met de bevrijdingsstrijd in Zimbabwe en zuidelijk Afrika te breken of zelfs maar te verzwakken (het grootste deel van de Mozambikaanse loontrekkenden blijft vrijwillig één dag salaris per maand storten voor de „Solidariteitsbank“, waarmee Mozambique o.a. het Patriottisch Front, het ANC, het POLISARIO en het FRETILIN van Oost-Timor steunt), dan hebben ze wél eens te meer de grote kwetsbaarheid van Mozambique's fragiele economie duidelijk gemaakt.

Sedert begin oktober leeft de hoofdstad Maputo aan de rand van de honger, en in sommige streken in Zuid-Mozambique wordt ook echt honger geleden. Producten als vlees, brood, kaas, eieren, suiker, olie, boter of margarine, aardappelen ... zijn steeds vrij moeilijk te vinden geweest (en sommige van die produkten zijn zelfs volledig van de markt verdwenen sedert begin 1979), maar deze relatieve schaarste werd gekompenseerd door rijst, maniok, zoete aardappelen, ... En tot nu toe is men er steeds in geslaagd voldoende poeder- of blikjesmelk in de winkelrekken te krijgen om de baby's te voeden. Je moest wel vaak in de „bicha“ (rij wachtenden voor de winkel) gaan staan om je boodschappen te krijgen (vaak gerantsoeneerd), maar er was toch wel altijd iets eetbaars te vinden.

Vanaf oktober is er echter vrij bruusk een verslechtering in de situatie opgetreden : sedert de onafhankelijkheid is de voedselbevoorrading nog nooit zo slecht geweest, als je de mensen mag geloven. Er is niets meer : geen rijst, geen maniok, geen zoete aardappelen, geen melk, geen vlees, geen suiker, geen groenten of fruit ... De „bichas“ voor de winkels worden langer, en slechts heel af en toe duikt er eens een produkt op in beperkte hoeveelheden.

Deze toestand wordt gedeeltelijk verklaard door de onderbreking van de meeste be-

voorradsroutes tussen de Maputo-provincie en de rest van het land, en door de voortdurende aanvallen in Manica, de grootste leverancier van citrusvruchten van het land.

Voeg daarbij het uitzonderlijk slecht landbouwseizoen (heel zuidelijk Afrika heeft in 1979 te lijden gehad onder het gebrek aan regen), en je komt al een heel eind verder in het verklaren van de honger.

Bovendien bestaat er tegen de recente prijsverlagingen voor groenten en fruit, die een viertal weken geleden van kracht zijn geworden, een soort van stilzwijgende boycot van de kant van sommige privé-handelaars, die nog steeds het grootste deel van de markt beheersen, en die hun winstmarges niet groot genoeg meer vinden om zich nog bezig te houden met de verkoop van deze produkten.

Maar daarmee heb je nog niet verklaard waarom er reeds gedurende een half jaar geen WC-papier is, en waarom er geen lucifers zijn, en waarom er nog zoveel auto's langs de weg stilstaan met vier platte banden, en waarom er bijna geen nieuwe koöperanten meer worden aangeworven, terwijl er toch nog een aantal zouden nodig zijn, waarom er op de scholen geen krijt en geen papier is, enz...

Het antwoord op deze vragen ligt in de structuur zelf van de Mozambikaanse economie, een erg ongezonde structuur van afhankelijkheid van de buurlanden (vooral Zuid-Afrika en Rodesië). Een blik op de samenstelling van het nationaal produkt, leert genoeg: 29 procent komt van de landbouw, 24 procent is opbrengst van de industrie en 47 procent komt uit de dienstverlenende sektor (cijfers voor 1975). Dat betekent dat Mozambique voor de helft van zijn inkomsten afhankelijk is van het gebruik dat zijn buurlanden maken van zijn havens en spoorwegen, en vooral van de inkomsten via de tienduizenden Mozambikaanse mijnwerkers, die elk jaar in de steenkool- en goudmijnen van Witwatersrand gingen werken. Deze mijnwerkers zorgden vroeger voor 40 procent van Mozambiques deviezen en voor een goudreserve die tot 4 maanden import kon waarborgen. Een ander deel van de Mozambikaanse werkkrachten ging elk jaar werken naar Rodesië.

Het was namelijk zo dat Zuid-Afrika een deel van het loon van deze Mozambikaanse mijnwerkers rechtstreeks aan de Mozambikaanse regering uitbetaalde, onder de vorm van goud, waarvan de prijs

werd berekend volgens de officiële goudprijs. Mozambique verkocht dit goud dan verder op de vrije markt, waar op bepaalde momenten de prijs méér dan drie maal zo hoog lag dan de officiële goudprijs. Op die manier verkeeg Mozambique bijvoorbeeld in 1975, het jaar van de grootste economische ontreddering en de laagste industriële en landbouwproductie, méér vreemde deviezen via zijn gastarbeiders in Zuid-Afrika dan via zijn totale export.

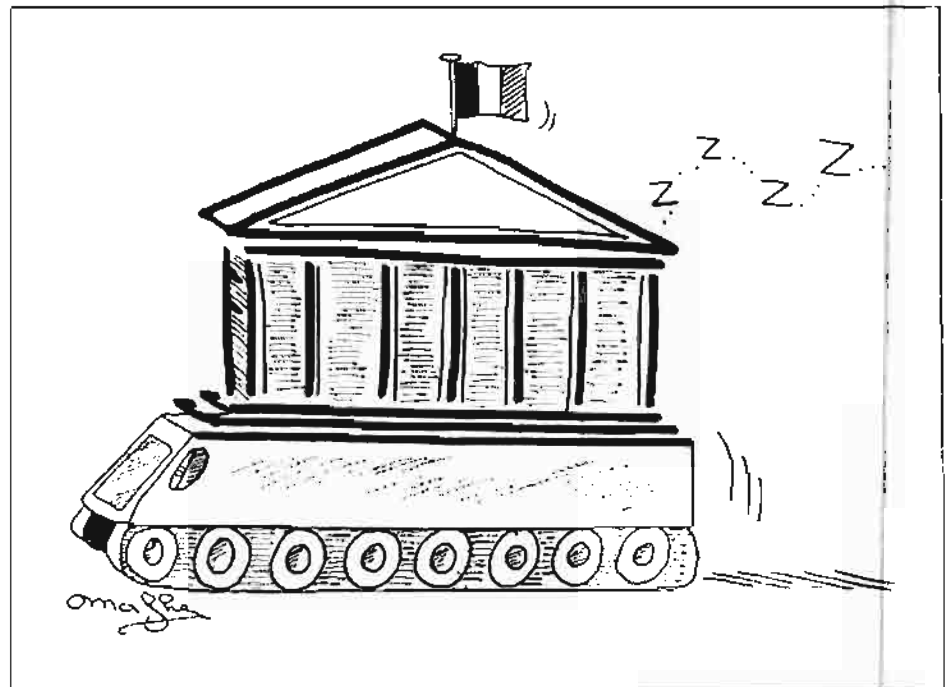
De FRELIMO-regering werd dus gekonfronteerd met een onmogelijke en contradictorische opgave: zijn koloniale economische banden met zijn aartsvijanden handhaven om een volledige economische ineenstorting te voorkomen, en tegelijkertijd openingen zoeken om een verschildend georiënteerd economisch systeem uit te bouwen.

Veel tijd had het FRELIMO niet, en bovendien hebben de Rodesiërs en de Zuid-Afrikansen zelf Mozambique geen tijd gegund om hun relaties met de beide regimes geleidelijk en planmatig af te bouwen. In het licht van Mozambiques economie, was de beslissing de UNO-sankties tegen Rodesië konsekvent toe te passen en de grens van de ene dag op de andere te sluiten, een beslissing die het land niet alleen veel geld kost in gemiste deviezen, maar ook een beslissing die Mozambiques eigen transformatieplannen in de war stuurde: van de ene dag op de andere werden 10.000 en mensen uit de grensgebieden

met Rodesië afgesneden van hun bestaansmiddelen (migrante arbeid in Rodesië), en moest er voor hen een snelle oplossing gezocht worden, die - spijtig genoeg - geen tijd liet voor weldoorgachte plannen.

De connectie met Zuid-Afrika werd al op een even drastische manier beperkt, beperking die de plannen van het FRELIMO ernstig doorkruist. In 1976 beperkten de Zuid-Afrikansen zelf de immigratie van Mozambikaanse mijnwerkers (ze kempten zelf met een zwart werkloosheidsprobleem in eigen land, met alle sociale onrust die daarvan het gevolg was): van 110.000 Mozambikanen in 1975 viel het cijfer terug op amper 35.000 in 1976. Dit betekende niet alleen een vrij brutale daling in deviezeninkomsten voor Mozambique, op een moment dat het land meer dan ooit geld nodig had om zijn economie terug op gang te brengen, maar ook een geweldige toename van de werkloosheid in het zuiden (volgens een berekening van het Centrum voor Afrikaanse Studies van de Eduardo Mondlane-universiteit, zou in Maputo de werkloosheid tussen 1976 en 1978 met 222 procent gestegen zijn).

De grootste klap kwam echter in 1978, toen Zuid-Afrika besliste Mozambiques goud te berekenen aan de vrije-marktprijs, en het niet meer te leveren aan de officiële prijs. Vanaf 1978 vertegenwoordigen de inkomsten van de gastarbeiders nog slechts ongeveer 25 procent van de in-

komsten van de export van industriële en landbouwproducten (tegenover ongeveer 130 procent in 1975).

Dit verklaart meteen de ogenschijnlijk kontradictische situatie dat in de periode 1975-1977, toen de produktie en de produktiviteit lager waren dan ooit, Mozambique toch geen betalingsproblemen had, terwijl sinds 1978 (en vooral dit jaar) er geen geld meer is, ondanks het feit dat de economische recuperatie een feit is geworden, en men in 1980 naar alle waarschijnlijkheid het door het 11e Kongres

van het FRELIMO (1977) vastgelegde streefdoel, namelijk de produktie van 1973 evenaren, zal bereiken en zelfs in sommige sectoren overschrijden.

Een moeilijke situatie dus, en spijtig genoeg is er maar één gezonde oplossing: méér exporteren en minder importeren. Daarom wordt het allergrootste deel van de citrusvruchten nu voor export bestemd, daarom worden alle lucifers uitgevoerd op één doosje per week per persoon na, het grootste deel van de produktie van de pasgeopende bandenfabriek is ook voor

het buitenland bestemd, papierpulp voor de produktie van WC-papier wordt slechts in kleine hoeveelheden ingevoerd, ... en zo kan je nog wel een tijdje doorgaan met voorbeelden citeren.

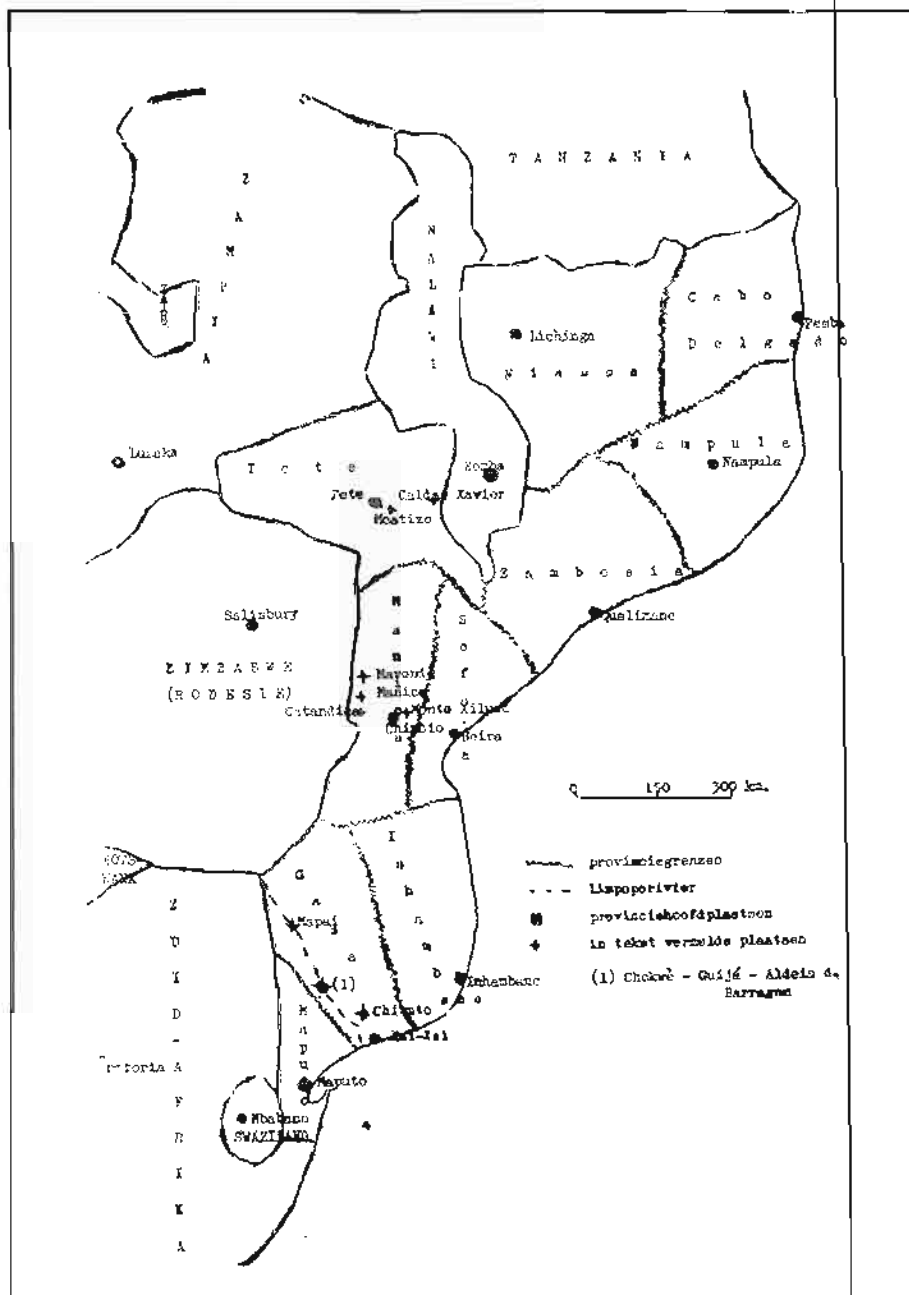
Maar al deze moeilijkheden beletten het Mozambikaanse volk niet verder te werken aan de uitbouw van een socialistische maatschappij. De grote suksessen die op vier jaar bereikt zijn op het gebied van gezondheidszorg, onderwijs, sociale voorzieningen, recuperatie van de industriële produktie, democratisering van de staatsstructuren en effectieve participatie van alle bevolkingslagen in het bestuur, en nog veel meer, zijn even zoveel stimuli om verder te werken. „De graad van mobilisatie en vastberadenheid die hier (in Mozambique) bereikt werd, is groot en waarschijnlijk van langere duur dan alles wat Afrika tot nu toe heeft bereikt”, schreef de New York Times in november 1977. Geen goedkoop kompliment, maar een realiteit.

1980-1990 moet de dekadentie van de overwinning op de onderontwikkeling worden: een ambitieus streefdoel voor een van de minst ontwikkelde landen van de wereld! En een belofte dat de Mozambikanen de volgende 10 jaar zullen moeten zwegen, harder nog dan tot nu toe het geval was!

Maar, om te besluiten met het motto van het FRELIMO, dat beter dan een lang betoog de overtuiging van de overgrote meerderheid van de mensen hier uitdruk:

- A LUTA CONTINUA !
(De strijd gaat voort !)
- A VITORIA E CERTA !
(De overwinning staat vast !)

Maputo, 25 oktober 1979.
Guido van Hecken.

ERRATUM

In ons vorig nummer zijn de namen van de schrijvers van enkele artikels gewoon in de machine blijven steken. We verontschuldigen ons bij deze medewerkers.

Het gaat hier om de artikels Breshnev voorstellen van Luc De Smet; Ierland: Vietnam van Europa door Pol Beckaert en Nicaragua door André De Smet.

CLITORIDECTOMIE, OOK (NOG) VANDAAG

Gezondheidsproblemen in Afrika.

De laatste tijd wordt herhaaldelijk, door mensen van allerlei slag en stoot, gehandeld over de clitoridectomie.

Sommigen (de meesten?) om maar weer eens aan te tonen HOE BARBAARS zij die niet gekoesterd werden in de verfijning van het westen dan wel zijn; anderen ook om aan te tonen dat hoe rijk en verscheiden de cultuur van elk volk ook is, er be-

paalde gedachten en gewoontes kunnen leven die onaanvaardbaar, onmenselijk ja zelfs barbaars zijn. En dit - wat men er ook van denke - niet alleen bij anderen (in Afrika, Azië, Australië of Latijns-Amerika) maar ook bij ONS.

Een van deze tradities, voortspuitend uit een levensvisie waar ook wij niet zo ver van staan, is ontegensprekelijk de clitoridectomie.

Clitoridectomie of excisie.

Feitelijk is het een tegenhanger van de circoncisie (of besnijdenis) bij jongens, waar, zoals men weet de voorhuid van de penis verwijderd wordt. Dit gebeurt meestal uit hygiënische, medische en soms religieuze overwegingen (deze laatste op hun beurt weer steunend op de hygiëne). De aard van de ingreep kan moeilijk bestempeld worden als verminkend, zomin als een diepe ingreep in het ZIJN van de mens. Anders is het gesteld met de excisie of besnijdenis bij vrouwen waar men drie verschillende soorten onderscheiden kan:

1. de sunna-besnijdenis, of het verwijderen van de voorhuid van de clitoris;
2. de feitelijke excisie (clitoridectomie) die het meest voorkomend is en waar de clitoris (als ook soms de kleine schaamlippen) gedeeltelijk of gans weggesneden wordt;
3. de infibulatie (ook faraonische of soedanese besnijdenis) waar niet alleen de clitoris en de kleine schaamlippen worden weggesneden, maar ook de grote lippen worden dichtgenaaid en slechts een kleine opening wordt vrijgelaten voor urine en menstruatie. Ter snelle genezing (1) worden de dijen van het meisje dan meestal een aantal weken dichtgebonden. Bij huwelijk wordt de vrouw dan opnieuw (met een doik) geopend, om aldus de doorgang voor de man vrij te maken. Bij zwangerschap wordt de bovenstaande operatie herhaald om op het ogenblik van de bevalling dan weer opengesneden te worden. (1)

Met is duidelijk dat we hier van echte verminking kunnen spreken die daarbij zijn gevolgen heeft (een tweede verminking dus) op het

sexueel beleven van de vrouw EN DUS OP HAAR MENSZIJN. Daarnaast mogen wij natuurlijk ook niet de infecties, bloedingen, sterfgevallen vergeten, zomin als de traumatiserende en psychologische gevolgen die dergelijke ingreep met zich meebrengen.

Vrouw-zijn.

Bij de (mannen)besnijdenis hanteert men meestal argumenten van hygiënische aard, argumenten die bij clitoridectomie duidelijk niet opgaan. Wat is dan de oorsprong van deze praktijken die men niet zomaar in één verafgelegen en godvergeten plaats aantreft maar wel in zo'n 30 landen van Afrika en het Nabije Oosten, bij sommige Australische inboorlingen, in Azië (Maleisië, Pakistan), in Latijns-Amerika (Brazilië, Peru, Mexico) en ook in Europa tot de 19e en het begin van de 20e eeuw. (2)

De opgegeven redenen zijn van velerlei aard (kontrolle op de kuisheid van de vrouw, bescherming tegen verkrachting, aanzetten tot trouw, behoren tot de stamgroep - voor wat b.v. Afrika betreft genezing van hysteric, nymphomania, drang tot masturbatie voor wat Europa betreft (3)) maar feitelijk steeds te herleiden tot het afschermen in de vrouw van de drang tot emancipatie en gelijkberechtiging.

Bij ons wordt clitoridectomie niet langer „rijfelijk“ uitgevoerd maar wel geestelijk: niet alleen wordt vrouwen veelal het recht ontzegd op een autonoom volwassen en voldragen sexueel leven, in dit sexueel leven wordt de rol van de clitoris tot generlei waarde herleid en dit waar van wetenschappelijke zijde uit nog langer hoe meer stemmen opkomen (als eerste: Masters & Johnson) om de betekenis ervan te onderstrepen. Dezelfde ideeën en visies zijn dan ook - alhoewel anders uitgedrukt - gangbaar bij de zogenaamd ontwikkelde als bij de zogenaamde onderontwikkelde. In Afrika en Azië worden de gebruiken, stoeleind op een eeuwenlange traditie look Cleopatra was besneden (1) daarbij nog in de hand gewerkt door een stilzwijgende instemming van de godsdienst (hier de Islam) wat niet verwonderlijk is als wij weten wat de plaats van de vrouw voor deze godsdienst, elke godsdienst is.

Een en andere heeft dan ook als direkt gevolg (en doel) dat de vrouw niet op gelijke voet met de man kan staan en een minderwaardig lid van de gemeenschap is.

Evolutie...

Het is dan ook duidelijk dat de strijd tegen de clitoridectomie méér is dan een louter humanitaire strijd tegen wat wij barbaarse gewoontes noemen. Het is een onderdeel van de strijd tegen de ongelijke behandeling van de mensen op grond van hun ras, geloof OF GESLACHT. Het is hierbij ook duidelijk dat deze strijd niet alleen hier, ver van het „slachtoffer“, gevoerd kan worden maar in de eerste plaats daar. En dit is langzaamgaand gaande: de dokters Nawal El Sa'adawi uit Egypte en Christine Welckens-Ekra uit Ivoorkust zijn hier bekende voorvechters. Maar verder: aan de universiteit van Ghana is een onderzoek gestart om omvang en gevolgen van clitoridectomie na te gaan, te Parijs wijdden een aantal Afrikaanse studenten thesen en enquêtes aan het thema, in februari jongstleden organiseerde de Wereldgezondheidsorganisatie te Kartoum (Soudan) een conferentie over de „Traditionele gebruiken die de gezondheid van vrouwen en kinderen schaden“ en waar ons tema op een ereplaats (1) kwam.

En wij...?

Zoals Dolle-Mina zouden wij willen besluiten met het volgende: „Wat van hieruit kan gedaan worden om de vrouwen ginder te helpen is tegelijk beperkt en belangrijk: men moet vooral een grotere bekendheid geven aan het gebruik, b.v. door petitias bij internationale en nationale organisaties, solidariteitsverklaringen met de vrouwen van de Derde Wereld, en op die manier kan men een druk uitoefenen bij de bevoegde instanties om aandacht te besteden aan het probleem en pogingen te ondernemen om het gebruik uit te roeien“.

Literatuur:

- Dr. Camille Sarri, *Des „mutilations érotiques“*, *Afrique-Asie*, 25.6.1979
- *Clitoridectomie en het recht op onze eigen sexualiteit*. Dolle-Mina, Nederland, april '77.
- Nawal El-Sa'adawi, *Arabishe feministe staat eenzamer dan Westerse zuster*. *Spectator*, 14 mei 1977.
- Benoîte Groult, *Ce scandale qui nous humilie toutes*. Marie-Claire, mei 1976.
- *Une mutilation barbare et révoltante*. Marie-Claire, januari 1977.
- *Clitoridectomie*, in *De Grote Kuis*, *Blad van Dolle-Mina-Gent*, mei 1978.

(1) Een vierde - eerder zeldzame vorm - treft men vnl. in Australië aan het meisje wordt er van vulva tot anus opengesneden.

(2) De laatst gekende in de Verenigde Staten vóór 25 jaar en wel op een vijfjarig meisje als ... middel tegen masturbatie.

(3) In de 18e eeuw werd door o.a. de chirurg Dionis - besnijdenis van de clitoris uitgevoerd om vrouwen tot „plichtsbewuste“ echtgenotes om te toveren: tot voor de laatste wereldoorlog vond de Duitse landadel het normaal dienst„maagden“ te besnijden opdat ze kuis zouden blijven.

DE WERELDKONFERENTIE VOOR EEN VREEDZAME EN VEILIGE TOEKOMST VOOR ALLE KINDEREN... EEN POLITIEKE NON-EVENT ?

Het is merkwaardig om vast te stellen hoe de relevantie van deze of gene diplomatieke activiteit verschilt van wereld tot wereld. Te Moskou ging van 7 tot 11 september een internationale conferentie door „voor een vreedzame en veilige toekomst voor alle kinderen“, als één van de bijdragen van de Sovjetunie in het kader van het Internationaal Jaar van het Kind. Nu behoor ik zeker niet tot diegenen die menen dat conferenties van aard zijn het politiek gebeuren decisief te beïnvloeden, maar het feit dat daarover in de westerse pers met geen woord gerept werd wijst toch op de enorme invloed, die persagent-schappen hebben in het bepalen van wat nieuws is en wat niet. Alleen al het feit dat er te Moskou voor de conferentie enorm veel ministers van onderwijs uit derde wereldlanden (o.a. van Nicaragua, Cuba en Mali) aanwezig waren en actief participeerden in de werkgroepen, wijst op het belang dat in *andere* delen van de wereld aan een dergelijke conferentie wordt gehecht. Er waren overigens 432 internationale, regionale en nationale organisaties vertegenwoordigd uit meer dan 130 landen.

Het drama van dergelijke conferenties is eigenlijk dat zij het objekt - de kinderen van de wereld - hanteren om een andere strijd te voeren : deze tegen apartheid, imperialisme, fascisme, militarisme e.d.m. Het waren de begrippen die in iedere verklaring terugkwamen. Ook hier weer is de evaluatie ambigü. Enerzijds is het een goede zaak dat de problemen van de kinderen niet slechts in hun mikro-sociale kontekst worden beschouwd (wat typisch is voor het westerse zyn. „humanisme“ van „begin bij jezelf“) maar gepolitiseerd worden, in hun brede maatschappelijke

kontekst worden gesitueerd. Anderzijds dreigt hierdoor het typische van het kind-zijn in onze wereld te worden gereduceerd tot het probleem van het konflikt kapitalisme-socialisme. Want het viel te verwachten dat de Sovjetunie tot het land met de meest gelukkige kinderen ter wereld werd verheven, terwijl in het westen slechts jeugddelinkwenten, gedroegden, konsumerende en tijdverdrijvende jongeren rondhuppelen. Nu zijn de realisaties van de Sovjetunie voor de opgroeiende jeugd allerminst te onderschatten - zij dwongen de bewondering af van alle derde werelddelegaties - maar in een dergelijk schema van „goeden en slechten“ zijn vooral de kinderen niet gebaat.

Ik zie geen enkele reden waarom in een slotresolutie b.v. slechts solidariteit wordt uitgesproken voor b.v. Palestijnse, Vietnameese of Cambodjaanse kinderen, terwijl het juist het eigene is van de toestand van het kind, dat het er niet toe doet (mag doen) of het uit Israëliische of Palestijnse, Chileense of Cubaanse ouders wordt geboren.

Nu goed, belangrijk aan de conferentie was in ieder geval dat wereldprobleem nummer één voor de kinderen, niet de keuze is tussen houten of plasticen speelgoed, maar *honger*. Waar ook ter wereld er problemen zijn door oorlog, misoogst, overstromingen, terreur zijn de kinderen - als zwaksten - de eerste slachtoffers. In dit verband werd dan ook de relatie gelegd met de uitgaven voor de bewapenings-werfloop. Per jaar wordt 400 biljoen dollar uitgegeven aan wapens, terwijl in datzelfde jaar 10 miljoen kinderen sterven van de honger.

De orde van probleemstellingen is op een

konferentie waar derde wereld landen de overgrote meerderheid uitmaken uiteraard anders dan op een westerse konferentie. Zoals wij ons *kunnen* druk maken over renovatie-technieken terwijl zij met een toenemende woningnood worden gekonfronteerd, kunnen wij ons buigen over verantwoord spelgoed, terwijl zij in problemen als kinderarbeid (tientallen miljoenen kinderen werken als kwasi-slaven 15 uur per dag) kindersterfte, (5 miljoen kinderen bezwijken per jaar ten gevolge van difterie, tetanus, mazelen, polio, tuberculose en kinkhoest) analfabetisme e.d.m. de voornaamste uitdagingen zien. M.i. lag daarin dan ook het belang van deze conferentie. Ook te Moskou bleek dat het konflikt tussen ontwikkelde en onderontwikkelde landen (het Noord-Zuid konflikt) doorsneden wordt door het konflikt kapitalisme/socialisme en dat het waanzin is te menen dat populatie-beperkende methoden *alleén* voldoende zijn om de ontwikkelingslanden een zonnige toekomst te verzekeren. Daarvoor is een herstructurering van de internationale economische orde een eerste vereiste.

De conferentie riep de lidstaten van de V.N. op een internationale Conventie aan te nemen, gebaseerd op de verklaring voor de rechten van het kind.

Zij nam een dokument aan met het oog op het opstellen van zo'n Conventie, gericht tot de 36e sessie van de Commissie voor de mensenrechten van de Verenigde Naties, die zal plaatsgrijpen in Genève in februari-maart van 1980. Ik ben benieuwd of daarop ook niet zal gereageerd worden.

Koen Raes.

VREDE - IN - AKTIE

INTERNATIONAAL

DE HAAN 26-29 OKTOBER.
Europees Forum voor Veiligheid en Ontwapening.

Op initiatief van het Internationaal Komitee voor Veiligheid en Samenwerking in Europa ging te De Haan een internationaal Forum door.

Afgevaardigden van 28 landen en vertegenwoordigers van een vijftiental internationale organisaties namen aan de werkzaamheden deel.

Belangrijke personaliteiten verleenden aan dit initiatief hun medewerking.

Tijdens de openingszitting, onder voorzitterschap van Staatsminister Jos Van den Eynde, werd o.m. het woord gevoerd door Mevr. Waldheim-Natural direktrice van het Centrum voor Ontwapening van de O.V.N., E. Faure, oud voorzitter van het Franse Parlement, A. Chitikov, voorzitter van de Opperste Sovjet, F. Warner Nael, hoogleraar in Internationale betrekkingen in Californië, T. Mlynarczyk, voorzitter van de Democratische Partij van Polen, P. Väänänen namens de socialistische internationale en E. Tierno Galvan, Burgemeester van Madrid.

De deelnemers kwamen vervolgens samen in vier werkgroepen waarin volgende problemen behandeld werden.

- 1) Opvattingen en beginselen van ontwapening, de militaire ontspanning en veiligheid.
- 2) Stopzetting van de nukleaire bewapeningswedloop, ontwapening en verbod van massale vernietigingswapens.
- 3) Militaire ontspanning en ontwapening in Europa.
- 4) Sociale en economische aspecten van de ontwapening.

In deze werkgroepen kwam het tot een

hoogstaande dialoog.

Alle deelnemers kwamen er aan bod zodat de meest verschillende standpunten met elkaar konden gekonfronteerd worden. Hierbij viel b.v. te noteren de toe

HELP ONS DE AKTIES ONTWIKKELEN !

Voor de vermindering van de militaire uitgaven, ontwapening, de solidariteit met de volkeren van de Derde Wereld en het uitbouwen van een rechtvaardige VREDE.

STEUN DE AKTIE VAN DE v.z.w. VREDE, STUDIE- EN INFORMATIECENTRUM VOOR VREDESEN ONTWIKKELINGSPROBLEMATIEK, EN HAAR MAANDBLAD „VREDE“.

Koop steunbons : 50 fr. (het boekje 500 fr.) ; met recht op deelname aan een innerlijke tombola met mooie prijzen : draagbare TV, cassette-recorder, kunstwerken, platen, folkloristische voorwerpen.

Trekking : 15 februari ; speciale prijzen voor de omslagen van de boekjes.

Steunbons zijn te bekomen door overschrijving op postcheckrekening 000-0956015-80 van Vrede v.z.w. Gent, of bij militanten van Vrede v.z.w.

spraak van dhr. Zagladine, vice voorzitter van de commissie voor buitenlandse betrekkingen van de Sovjetunie die de voorstellen van Bresjnev voor eenzijdige ontwapening en de voorstellen van zijn land

voor ontwapening verduidelijkte met daartegenover b.v. het standpunt van de Belgische senator Radoux (oud sekretaris van Spaak) die een pleidooi hield voor het plaatsen van Pershing II e.a. atoomraketten ; Generaal Nino Pasti, oud bevelhebber van de NAVO over het gevaar van de kernbewapening ; Kanunnik R. Goor, I. Lindemans over de reconversie e.a. Teveel om in dit kort bestek op te noemen. Het minst dat kan worden gezegd is dat deze bijeenkomst van De Haan heeft toegelaten tot een verduidelijking te komen over wat in de verschillende landen leeft rond deze belangrijke problematiek. Globaal was ieder het er eens dat de bijeenroeping van een Europese Konferentie over ontwapening een dringende noodzaak is en dat alles moet worden gedaan om het succes van de Bijeenkomst van de Helsinki-landen in 1980 te verzekeren.

Een delegatie bestaande uit afgevaardigden van een twintigtal landen werd door het Stadsbestuur van Oostende ontvangen waarbij het woord werd gevoerd door Schepen Laridon en Minister Van Eynde. Delegaties werden eveneens ontvangen door de Ministers Simonet en De Backer.

VREDE VEILIGHEID EN INTERNATIONALE POLITIEK.

Een nieuwe brochure uitgegeven door VREDE v.z.w. en PAX CHRISTI Vlaanderen, zestig pagina's, prijs zestig frank, te bestellen bij één van beide vredesbewegingen.

In een zojuist (november 1979) van de pers gekomen brochure worden vele politieke kanten van de bewapenings- en veiligheidsproblematiek in het licht gesteld.

In de eerste twee hoofdstukken geven

Jules Verhelst en Ernst Gülcher hun mening over de verschuivingen in de internationale machtsverhoudingen sinds de tweede wereldoorlog en de gevaren van de bewapeningswedloop in West- en Midden-Europa. In het daaropvolgend gedeelte schenken Robert De Gendt, W. Biesiot, Prof. Jef Van Bilsen en UNO-Sekretaris-Generaal Waldheim aandacht aan de verschillende belangrijke ontwapeningsbesprekingen van de laatste jaren : de conferentie van Helsinki, SALT, en de debatten binnen het kader van de Verenigde Naties.

In de laatste twee hoofdstukken vindt de lezer informatie over de beide vredesbewegingen die de brochure uitgeven. Ignace Lindemans schetst PAX CHRISTI en André De Smet neemt VREDE voor zijn rekening.

Het geheel is zo eenvoudig en overzichtelijk mogelijk gehouden om de moeilijke problematiek voor een zo groot mogelijk publiek toegankelijk te maken. De onderwerpen zijn, binnen het kader van een beperkt aantal bladzijden, zo degelijk en objectief mogelijk behandeld.

Maar tegelijkertijd vrezen de auteurs niet om voor hun eigen mening uit te komen zodat eenzelfde thema nogal eens van verschillende kanten belicht wordt. Als zodanig is deze brochure ook bruikbaar als hulpmateriaal voor allen die met groepen werken, cursussen geven of in het onderwijs staan.

Alle hoofdstukken zijn rijkelijk geïllustreerd met cartoons die de laatste jaren in de internationale pers verschenen zijn. Deze dienen niet als bladvulling, noch als ondersteuning van de meningen van de auteurs, maar zijn te beschouwen als een zelfstandige aanvulling van politieke tekens die kernachtig een dikwijls zeer nuchtere mening over het bewapeningsgebeuren vertolken.

De omvang van de brochure is 60 pagina's, de prijs 60 frank (niet inbegrepen de verzendingskosten). Kan besteld worden bij VREDE v.z.w., Heiststraat 28, 9000 Gent, tel. 091/ 21.18.39 door overschrijving op postcheckrekening 000-0956015-80 van Vrede v.z.w.-Gent.

NATIONAAL

GESLAAGDE STUDIEDAG OVER MENSENRECHTEN.

Op 30 november organiseerde Vrede v.z.w. in samenwerking met de Liga van de Rechten van de mens en het Humanistisch Verbond Brugge een studiedag met als thema „Mensenrechten van alle kanten uit bekeken“.

Een dertigtal personen namen aan dit seminarie deel. Na de openingsspraak door A. De Smet, voorzitter van de v.z.w. Vrede, werd de voormiddagzitting geleid door Meester Pol Beckaert van de Liga. Koen Raes zorgde voor een uitstekende analyse van het begrip mensenrechten op alle niveaus, zowel individueel, sociaal als economisch. Meester Georges Impens behandelde hierna op een zeer boeiende wijze het probleem van de rechten van de volkeren en minderheden.

Tijdens de namiddagzitting, die voorgezeten werd door Roland Willens van het H.V. werden o.m. het probleem van racisme belicht door Meester Edith Buch, de beroepsverboden door Aurele Looman, de sociale rechten door T. Colpaert van het ABVV en de kwestie van de vrijheden in Oost en West door Dr. J. Verhelst. De inleidingen en het debat dat op een zeer hoog niveau stonden werd door de deelnemers tenzeerste op prijs gesteld. Vrede v.z.w. zal het nu op zich nemen deze interessante teksten in brochurevorm uit te geven.

BRUSSEL.

Solidariteitsavond voor Nicaragua

6 uren voor Nicaragua op 14 december vanaf 18 uur.

Plaats :

— Auditorium AULA, campus V.U.B., Campus Oefenplein - Pleinlaan 2, Brussel.

Deelnemers :

The Misters - Elite - Godoy - Wannes van de Velde - G.A.M. - Jean-Claude Watrin - Los Olimarenos - Jan de Wilde - Roberto - Philippe Anciaux - J. Reynaerts - Los Indianos.

Presentators :

Willy Courteaux, Bianca Jagger, Rudi Burnet.

Georganiseerd door :

U.C.O.V. en Komitee Nicaragua.

OOSTENDE.

Diagnose- en informatie-avond over Nicaragua met André De Smet, die onlangs aldaar verbleef. Deze avond gaat door op dinsdag 18 december om 20 uur in Het Bakken, Fortuinstraat 18bis.

AANKONDIGINGEN

INFO-STANDS.

In de voorbije weken en maanden was VREDE v.z.w. vertegenwoordigd met een info-stand op talrijke infobeurzen. Zo waren we aanwezig op de alternatieve boeken- en infobeurs op zaterdag 29 en zondag 30 september te Antwerpen en zaterdag 13 en zondag 14 oktober te Lokeren. We waren eveneens aanwezig op de Jeugd-infobeurs van 3 tot 11 november te Aalst en op de actiebeurs op 7 november in het studentenhuis te Kortrijk. Ook waren we aanwezig op het Feest van De Morgen op 1 december 1979 te Antwerpen.

VORMINGSCYCLUS :

„LEVEN OF BEVEN“.

Mensen uit 3 organisaties hebben samen een cyclus van 5-avonden opgezet rond de problematiek van bewapening en ontwapening, vredeswerk en oorlogsdreiging. Programma :

1ste avond : Be- en ontwapening, historische groei en achtergronden van de huidige situatie.

Inleider : G. Geeraerts, polemoloog V.U.B.

2de avond : Waarom en waartoe : het militair-industrieel kompleks.

Inleider : P. De Moor, redacteur Spectator.

3de avond : De maatschappelijke effecten van deze realiteit.

Inleider : Gust Sniijkers, filosoof, docent IPSOC-Kortrijk.

4de avond : De NAVO : standpunten en visies.

Inleider : Tries Tram, voorlichtingsofficier NAVO.

5de avond : De Vredesbeweging in Vlaanderen.

Inleider : Ernst Gülcher, vredesuniversiteit Gent.

Deze cyclus loopt driemaal : het programma is hetzelfde :

— Te Brugge in de Volkshogeschool op maandagen 7, 14, 21, 28 januari en 4 februari 1980 telkens om 20 uur.

— Te Boechout in de Sfinks op dinsdagen 5, 12, 19, 26 februari en 4 maart telkens om 20 uur.

— Te Oudenaarde in jeugdhuis Bokaal op de woensdagen 5, 12, 19, 26 maart en 2 april telkens om 20 uur.

Deelnameprijs is 350 fr.

Inlichtingen en inschrijvingen :

— Brugge : Volkshogeschool, tel. 050/ 33.01.12,

pcr. 000-0325812-86.

— Boechout : Sfinks, tel. 031/ 55.87.21, pcr. 733-1041480-21.

— Oudenaarde : Bokaal, 055/ 31.55.13, pcr. 001-0788816-88

POPGROEP „BEVER“

Vrienden van ons maandblad „Vrede“ hebben de popgroep „Bever“ opgericht.

P. Blanckaert - gitaar en harmonieën ; I. Pinxters - basgitaar ; K. Van Bruyssel - dwarsfluit en harmonieën ; G. De Vos - gitaar en zang ; A. Batouchi - drums en percussie, brengen goede popmuziek met maatschappijkritische geëngageerde teksten in het Nederlands. De groep stelt zich voor democratische organisaties ter beschikking tegen de verplaatsingskosten. Voor nadere inlichtingen kan contact opgenomen worden met G. De Vos, J. v. d. Vondelstraat 32, 1000 Vilvoorde, tel. 02/ 251.07.02.

VREDESKRACHTEN UIT NAVOLANDEN TE BRUSSEL

Op uitnodiging van VREDE v.z.w. en U.B.O.P. ging te Brussel op 1 december jongstleden, in het Achtereunhuis, een vergadering door van vertegenwoordigers van vredesbewegingen uit alle Navolanden : U.S.A., Canada, Engeland, Duitsland, Italië, Griekenland, Turkije, Noorwegen, Nederland, Luxemburg, Frankrijk, IJsland, Portugal en België.

De deelnemers onderzochten de huidige situatie in de bewapeningswedloop meer in het bijzonder de mogelijke beslissing van de e.v. NAVO-Top om Pershing II en Cruisaraketten op te slaan in verschillende landen van Europa.

De verschillende afgevaardigden gaven een overzicht van de aan gang zijnde acties in hun land. In een slotresolutie werd gewezen op het gevaar dat de opstelling van de nieuwe atoomwapens voor Europa zou betekenen en de noodzaak onderlijnd van een positieve benadering van de door de Sovjetunie gedane voorstellen om te onderhandelen voor het afbouwen van alle kernwapens in Oost en West.

De deelnemers betuigden eveneens hun solidariteit met de inrichters van de betoging van 9 december te Brussel en maakten bekend dat ook uit hun onderscheiden landen delegaties aan deze manifestatie zouden deelnemen.

Ma. 3 dec. begaf een delegatie zich onder leiding van André De Smet en J. Dubosch, samengesteld uit afg. uit Italië, Griekenland, Canada, Groot-Brittannië en de USA naar de NAVO zetel te Evere waar zij zich gedurende een uur onderhielden met dhr. Luns, sekretaris generaal van de NAVO en enkele van zijn medewerkers. De delegatie overhandigde aan dhr. Luns de slotresolutie van haar bijeenkomst en wezen hem er op dat de openbare opinie uit hun onderscheiden landen de mening is toegedaan dat de opstelling van nieuwe atoomwapens rampzalige gevolgen zal hebben en dus voor alles onderhandelingen moeten worden aangevat.

Tentoonstelling vredesaffiches in oktober jongstleden in het Cultureel Centrum te Eisden.

Vrede zal voortaan, als een geheugensteuntje voor onze lezers, regelmatig een kleine kwis organiseren.

De antwoorden op deze vragen zijn zeker te vinden in een van onze vorige nummers.

Het komt er nu op aan de antwoorden met naam en adres binnen de veertien dagen terug te sturen.

Tussen de juist binnengekomen oplossingen zullen één of meerdere prijzen verloot worden.

En ... nu aan 't werk.

- 1) Een belangrijk soort materiaal, dat we dagelijks voor alles en nog wat gebruiken werd in het jaar 104 uitgevonden door een zekere Ts'ai Louen. Nadat het gedurende 70 jaar geheim gehouden werd, kwam het bewerkt in Bagdad en later in Toledo. Wat is dit ?
- 2) Een land van de Derde Wereld vierde op 1 november zijn 25-jarig bestaan. Het welke ?
- 3) De Bichas worden langer maar de solidariteitsbank getuigt van de wil om de strijd voort te zetten. Waarover gaat het ?
- 4) Op welke dag werd de atoombom op Hiroshima geworpen ?
- 5) Hoe groot is Brazilië in vergelijking tot Europa ? Welke taal spreekt men er ?

* De U.S.A. hebben 1500 mariniers ingezet bij uitgebreide vlootmanoeuvres in en rond de basis Guantanamo op Kuba. Deze oefening kadert in de besluiten van Carter om de Amerikaanse militaire aanwezigheid in de Caraïbische zee gevoelig op te drijven.

* Onlangs werd in Moskou een nieuwe metrolijn geopend. Hiernee is de totale lengte van de onrijgrondse op 172 kilometer gebracht. Het vijfjarenplan '81-'85 voorziet nogmaals een aangroei met 30 kilometer. Op dit ogenblik bestaan er reeds in zes steden metro's in de Sovjetunie en in drie andere zijn er in opbouw. Allemaal niet zo opzienbarend? Misschien niet, maar eigenaardig is wel dat een metrokaartje al tientallen jaren hetzelfde kost, 5 kopek. (Er gaan honderd kopek in een roebel en een roebel kost 50 B.fr.). Mag ook wel eens gezegd worden.

* „Deze perskonferentie is mijn eerste en mijn laatste. Ik zal geen interviews toestaan en geen publieke verklaringen afleggen. Ik geef niemand, vrienden noch vijanden, de toelating me te manipuleren of me de overbekende rol te laten spelen van diegene die eensklaps alles in de steek laat wat steeds z'n hele leven heeft uitgemaakt. Ik beschouw mezelf niet als uitgeweken, en nog veel minder als vluchteling. Ik blijf wat ik ben: Tsjechisch staatsburger I". Tot zover Pavel Kohout, tijdens de perskonferentie die volgde op de beslissing van de Tsjechische regering hem zijn staatsburgerschap te ontnemen en de toegang tot Tsjecho-Slowakije te verbieden.

* Volgens de Internationale Federatie voor de Rechten van de Mens werden tweehonderdvijftien mensen neergeschoten in Kasai (Zaire) op 19 juli 1979. Een legerafdeling - op zoek naar diamanten - zou op een vakantiekolonie van jongeren van 17 tot 21 jaar gestoten zijn. De legerafdeling heeft het vuur geopend en naast een tweehonderdtal jongeren nog een tiental vissers getroffen. De lichamen van de slachtoffers werden in de Lubilanchi rivier gegooid. In de stroomafwaartsgelegen stad Lusambo werd gevreesd voor een burgeroorlog, maar een telefoontje van de plaatselijke autoriteiten bracht uitsluitel: de legerpatrouille was op ... de kolonie gestoten en dacht te maken te hebben met diamantsmokkelaars ...

* In de USA werd een vervolging ingezet tegen vier hoge functionarissen van de McDonnell-Douglas compagnie. Deze zouden smeergelden ten belope van 7 miljoen

dollar hebben uitgekeerd aan verantwoordelijken van luchtvaartmaatschappijen en aan regeringsfunctionarissen uit Zaire, Pakistan, Zuid-Korea en Venezuela, „ten einde de verkoop van de DC-9 en DC-10 toestellen te vergemakkelijken”.

* Wij zijn in de eerste plaats een groep landen die betrokken zijn bij een gevecht tegen het imperialisme onder al zijn vormen. (Nyerere, president van Tanzania, op de conferentie van niet gebonden landen).

* In Groot-Brittannië is het nieuws vrijgegeven dat in 1956 op het nippertje een kernramp werd vermeden. Een B-47 bommenwerper van de Amerikaanse luchtmacht stortte daar neer op slechts enkele meters van een stockageplaats van kernkoppen. De kernkoppen werden hierbij beschadigd maar ontploffen niet. Volgens Prof. Gregory Treverton van het instituut voor strategische studies bestond nochtans de mogelijkheid op een ontplofing van de gestockeerde koppen, wat een aanzienlijke ramp zou veroorzakt hebben.

* Ik vraag mij af of gelijk welk NATO-land, de VS inbegrepen, ooit ergens een bevrijdingsbeweging hebben gesteund. (Fidel Castro, president van Kuba, conferentie niet gebonden landen).

KORTOM

* Het comité voor Dekolonisatie van de UNO heeft met 83 stemmen tegen 5 (Saoudi, Arabië, Gabon, Guatemala, Zaire en Marokko) bij 43 onthoudingen „het onvervreemdbaar recht van het volk van de Westelijke Sahara „bevestigd” op zelfbeschikking en onafhankelijkheid”. In dezelfde stemming werd Marokko verzocht een einde te stellen aan de bezetting van de Westelijke Sahara en werd het Polisa-

rio-front erkend als vertegenwoordiger van het volk van de Westelijke Sahara.

* Het Amerikaanse verbruikersinstituut is erg waakzaam tegenover gifstoffen en medicijnen. En vermits zij ruime bevoegdheden hebben slagen zij er dikwijls in een gewraakt produkt van de Amerikaanse markt te bannen. Maar zo'n verkoopverbod voor de VS belet de Amerikaanse industriëlen niet het produkt in kwestie verder te produceren en in het buitenland te verkopen.

Enkele voorbeelden:

TRIS, een produkt gebruikt bij de behandeling van konfektiekunstvezels. (Kanker-averwekkend. Wordt nu uitgevoerd in pypama's voor Venezuela, Zuid-Amerika, de Caraïben en Europa.

DALKON SHIELD (model 1971), één van de modellen voorbehoedsmiddelen van de DALKON SHIELD serie. Geeft aanleiding tot baarmoederontsteking, bloedvergiftiging, baarmoederhalsmismvormingen, soms in die mate dat tot een totale baarmoederverwijdering moet worden overgegaan. Wordt nu op grote schaal uitgevoerd naar de derde wereld, en meer in het bijzonder naar India, Pakistan en Zuidelijk Afrika.

TETRACYCLINE, een breedspektruman-tibioticum. Formeel verboden in de USA wegens het veroorzaken van ernstige braakneigingen, misselijkheid, buikloop en andere spijsverteringsstoornissen, en allerhande huidandoeningen waarvan de minst erge een hevige uitslag. Wordt in de oorspronkelijke vorm en samenstelling verdeeld over heel Latijns-Amerika zonder enige kontra-indikatie op de bijsluiter.

OVULEN anticonceptiepillen. Volgens de Amerikaanse bijsluiter gaat het hier om „een krachtig en effectief oraal anticonceptiemiddel dat nochtans moeilijkheden kan veroorzaken en derhalve niet voor alle vrouwen geschikt is vanwege het trombose risico”.

Op de Columbiaanse bijsluiter klinkt het anders:

„Geen noemenswaardige trombogene reacties aangetoond, geen enkele contra-indikatie en aan te raden voor alle gebruikers”.

PHOSVEL, een pesticide.

Krachtig zenuwgift met dezelfde uitwerking als het gift van een ratelslang. Het is verboden in de USA maar Velsicol (de producerende firma) doet landbouweksperimenten met het produkt in India, Pakistan, Brazilië, Cambodja, Egypte, Indonesië en Israël.

TE ZOT...

• Vorige week heb ik met 7 andere soldaat miliciens de wacht gehouden bij een trein met munitie. Hij stond in het goederen station van Zeebrugge (dat is enkele honderden meters achter de kazerne van Lissewege op uw rechter kant). Ge kunt denken dat zo iets erg tegenvalt. Er is een hok met 3 bedden voorzien. Ge moet in de regen rond die trein lopen, dag en nacht, om bēurt met zijn twee. Ge krijgt voor dit werkje achteraf geen recup (compensatiedag), enz... Tot zover een lezer S.M.

• In een lezersbrief aan „De Standaard“ schrijft ene M. De Cooman uit Heverlee een stukje proza dat we u niet willen onthouden.

„Het doet me denken aan de manier waarop u twee recente overlijdens in de krant bracht. Toen de beruchte kommunist Marcuse overleed kreeg hij een uitvoerig bericht op de eerste bladzijde en een groot artikel binnenin, zonder een kwaad woord over hem. Toen kort daarna kardinaal Ottaviani overleed, kreeg hij alleen een - niet zo vleiend - in memoriam. U zou beter uw masker van vaag-kristelijke krant afwerpen en ondubbelzinnig kleur bekennen“.

• Alle krantencommentatoren zijn het er over eens dat de Franse politie een serieuze miskleun begaan heeft bij de „arrestatie“ (lees eksklusie zonder proces) van de gangster Mesrine.

Hoewel deze commentatoren hierbij 100 procent gelijk hebben moeten we er toch de aandacht op vestigen dat wat hier wordt aangeklaagd als „aantasting van het onvervreemdbaar recht op een eerlijk proces“ schering en inslag is in bepaalde landen als Zuid-Afrika en Chili, waar „neergeschoten op de vlucht“ een welgekomen wijze is om processen te vermijden die het regime in een kwaad daglicht stellen. Waarom schrijven diezelfde commentatoren hierover niets?

• Paniek op Buitenlandse Zaken : een Belgisch kanon, gefabriceerd bij Cockerill - de MK I en de MK II - zou door Brazilië via Libië doorverkocht zijn aan de USSR. Hoe kan dat?

Cockerill had na een jarenlange afwezigheid op de wapenmarkt een anti tank kanon ontwikkeld dat op lichte pantserwagens kon worden ingezet. Dit wapen wordt reeds gebruikt in Brazilië en Libië.

Maar Cockerill bouwt het wapen niet zelf maar heeft het in licentie gegeven aan de Braziliaanse maatschappij Engesa.

Maar als een wapen in licentie wordt gemaakt dan heeft de oorspronkelijke bouwer - Cockerill - en zeker het land van oorsprong - België - weinig, respectievelijk niets meer te zeggen over wat er verder mee gebeurt.

Voor uit- of doorvoer van wapens in België is wel een vergunning nodig, maar over wapens in licentie in het buitenland gemaakt heeft de regering geen enkele bevoegdheid.

Zo komt het dan dat Engesa het wapen verkocht aan Libië en van daaruit ging het verder naar de USSR.

De meest zuivere oplossing voor dit soort problemen is nochtans heel eenvoudig : als je het dan echt niet kunt laten om wapens te maken, hou ze dan bij, dan doet niemand er kwaad mee.

• *Welke twee landen sloten een akkoord over de „Strategic Arms Limitation Talks“ (SALT II) ? Slechts 38 procent van de Amerikanen wist op deze vraag te antwoorden.*

Dat wil dus zeggen dat zes op tien Amerikanen niet eens weet welke partijen dit akkoord ondertekenden. Laat staan dat ze weten wat er in dit akkoord staat.

Niet te verwonderen dat er niet veel „druk van de basis“ komt om de Amerikaanse senaat onder druk te zetten de SALT II te ratificeren.

• In de zaal van de VTB werd op zondag 11 november een Joris van Severen herdenking gehouden door het „Eedverbond Jan Rijckooft“.

Enkele pareltjes uit de toespraken onthouden we u niet :

„Het DIETSCH volk moet GERED worden uit zijn verspreidheid over drie staten en uit de innerlijke versplintering in klassen en partijen“.

„Alleen het SOLIDARISME kan onze maatschappij weer gezond maken. Daarvoor is het nodig dat België barst !“. Hoorde ik daar iemand „Heil Strauss“ roepen?

• Het Italiaanse autobedrijf FIAT liet officieel weten dat de geruchten, dat haar voorzitter Agnelli voorstander zou zijn van opname van de communisten in de regering, fout zijn. Waarvan akte.

• Japanse leden van het instituut voor ruimte onderzoek brachten een bezoek aan een Chinees ruimte centrum.

Hier werden ze in de gelegenheid gesteld de CSSX-4 raket te bewonderen. Dit dingetje kan uitgerust worden met 3-megaton bommen en kan zowel de VS, de USSR als Europa bereiken.

• Internationaal terrorisme heeft de multinationals tot nog toe zo'n 15 miljard frank gekost.

Volgens de onderneming die dit uitgerekend heeft zal het geweld trouwens nog toenemen op korte en middenlange termijn. Gaan de multinationals nu ten onder aan het terrorisme? Of hebben de terroristen de crisis veroorzaakt?

• Edward Kennedy, de broer van de andere twee - verdiende vorig jaar een slordige 702 697 dollar (iets meer dan 21 miljoen frank). Als senator heeft hij slechts een wedde van 67.500 dollar (bijna 2 miljoen frank). De rest waren opbrengsten van familiebedrijven en investeringen.

• De kankerepidemie die de acteurs van de film „The Conqueror“ nu treft is niet enkel te wijten aan het spelen in de buurt van de testterreinen voor A-bommen. Ook in de studio zelf werden de acteurs nog bestraald. Inderdaad hadden de producers een zestig ton rood woestijnzand laten overkomen uit een woestijn in Utah om dit te gebruiken bij het decor van de film. Vlakbij de delfplaats van het zand was echter een A-bom tot ontploffing gebracht.

Gedurende weken speelden toen John Wayne, Susan Hayward, Dick Powell en Agnes Moorhead in een radioactieve omgeving.

Zoals de lezers die de filmwereld kennen zich zullen herinneren stierven al deze sterren aan diverse kankers.

• Sinds 30 september is Libië hét paradijs voor de huurders. In het kader van de „kulturele revolutie“ die in 1978 werd ingezet, verklaarde het algemeen volkscomité dat het bezit van woningen niet meer bestaat. Iedereen die een huis bewoont is er meteen de eigenaar van, maar dan wel van enkel één huis. De enige toegestane uitzondering bestaat daaruit dat een tweede huis mag aangekocht worden als toekomstige woning voor een oudste zoon die op trouwen staat.

Resultaat : het aantal schijnhuwelijken is sterk gestegen.

OM LOS TE LOPEN